

دبستان

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر نشرات کمک آموزشی

نشر آموزش

ISSN : ۱۷۳۵-۴۹۰۰

فصلنامه‌ی آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی

دوره‌ی اول | شماره‌ی ۲ | زمستان ۱۳۸۸ | ۴۵۰۰ ریال

www.roshdmag.ir

برای مریبان مراکز پیش‌دبستانی
دانشجویان و کارشناسان آموزشی

اهداف فطرت‌گرا در برنامه‌ی درسی پیش‌دبستانی
برتری طلبی از طریق نماینده شدن با زورگویی
اهمیت نقاشی کودکان و تفسیر رنگ‌ها
اشاره‌ای کافی است
کودک پژوهشگر

چوب‌ترا چندان چه خواهد پیچ

شود خشک، جز به آتش راست

لطفاً در مورد شعر فوق نظرتان را بنگارید

مسابقه

به ۵ نفر از افرادی که بهترین تفسیر را در این مورد برای ما بفرستند به قید قرعه جایزه اهدامی شود

بیتنی دبستان

رشد آموزش

دوره‌ی اول شماره‌ی ۲ زمستان ۱۳۸۸
برای مربیان مراکز پیش‌دبستانی، دانشجویان و کارشناسان آموزشی

بیم‌الطبع ادب‌الادب

مدیرمسئول: محمدناصری
شورای برنامه‌ریزی:
فرخنده مفیدی (سرمدبیر)
مرتضی مجدفر
مرتضی طاهری
فریده عصاره
مسعود تهرانی فرجاد
شیرین برزین
مدیرداخلي: اصغر ندیری
ویراستار: افسانه حبیب‌زاده
طراح گرافیک: علیرضا پورحنیفه
عکس جلد و پشت جلد: اعظم لاریجانی

فصل زیبایی خداوند زیبا گستر ۲ / دکتر فرخنده مفیدی
مهارت قرآنی یا انس با قرآن ۴ / مسعود تهرانی فرجاد
سیب سبز نغمه ۵ / حمیده حسنی کوشکنو
کودک پژوهشگر ۶ / دکتر فرخنده مفیدی
کلبه‌ی در آتش ۹ / مرتضی مجدفر
آموزش تاریخ در پیش دبستان ۱۰ / دکتر مرجان گودرزی
برتری طلبی از طریق نماینده شدن یا زور گویی! ۱۲
چالش‌های دوره‌ی پیش دبستان، یکی دو تا نیست! ۱۴ / فاطمه قائمی
اهمیت نقاشی کودکان و تفسیر رنگ‌ها ۱۸ / غفار کریمیان پور
اهداف برنامه‌ی درسی زبان آموزی در مناطق دو زبانه ۲۰ / فریده عصاره
اشاره‌ای کافی است ۲۲ / معصومه حبیب‌پور
خرس کوچولو در خدمت محیط زیست ۲۴ / معصومه حاتمی
عروسک‌های نمایشی و رشد مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی ۲۶ / الهام حسینی نسب
بنیان گذار رویکرد رجیوا میلیا ۲۷
رویکرد فطرت‌گرا در برنامه‌ی درسی پیش دبستانی ۲۸ / مرتضی طاهری
تحصیل برای یاری دادن به کودکان ۳۲ / معصومه صادق
این‌جا پیش دبستان قرآن است! ۳۴ / اصغر ندیری
دو خاطره از دنیای شیرین کودکان ۳۷ / نسترن قاسمی، سمیه محمدی
بازی‌های شاد برای کودکان شاد ۳۸ / حمیده حسینی کوشکنو
گفت‌وگویی چاپ شده‌ی خود را ندید! ۴۰
پیش دبستان من ۴۰ / شیرین فاضلی
آفرین، صد آفرین، فرشته‌ی روی زمین ۴۴ / شیرین برزین
راهنمای برنامه و فعالیت‌های دوره‌ی پیش دبستانی ۴۶ / محمودی یحیوی
نوروزنامه در همدان ۴۷
با مخاطبان رشد آموزش پیش دبستانی ۴۸

قابل توجه نویسندگان و مترجمان محترم:

● مقاله‌هایی را که برای درج در مجله می‌فرستید، باید با آموزش پیش دبستانی مرتبط باشد و قبلاً در جای دیگری چاپ نشده باشد.
● مقاله‌های ترجمه شده باید با متن اصلی هم‌خوانی داشته باشد و متن اصلی نیز همراه آن باشد. چنانچه مقاله را خلاصه می‌کنید، این موضوع را قید بفرمایید. ● مقاله یک خط در میان، در یک روی کاغذ و با خط خوانا نوشته و یا ماشین شود (مقاله‌ها می‌توانند با نرم‌افزار ورد - Word - و بر روی سی‌دی یا فلاپی و یا از طریق پست الکترونیکی مجله نیز ارسال شوند). ● نشر مقاله باید روان و از نظر دستور زبان فارسی درست باشد و در انتخاب واژه‌های علمی و فنی دقت لازم مبذول شود.
● محل قرار گرفتن جدول‌ها، نمودارها، شکل‌ها و عکس‌ها در متن مشخص شود.
● مجله در، رد، قبول، ویرایش و تلخیص مقاله‌های رسیده مختار است. ● آرای مندرج در مقاله ضرورتاً مبین رأی و نظر مسئولان رشد آموزش پیش دبستانی نیست. بنابراین، مسئولیت پاسخ‌گویی به پرسش‌های خوانندگان با خود نویسندگان یا مترجم است. ● مجله از عودت مطالبی که برای چاپ مناسب تشخیص داده نمی‌شود، معذور است.

شمارگان: ۷۰۰۰ نسخه
www.roshdmag.ir
E-mail: ebtedayi@roshdmag.ir

تلفن پیامگیر نشریات رشد: ۸۸۳۰۱۴۸۲
کد مدیر مسئول: ۱۰۲
کد دفتر مجله: ۱۱۳
کد امور مشترکین: ۱۱۴

نشانی دفتر مجله: تهران، ایرانشهر شمالی، پلاک ۲۲۶
صندوق پستی ۱۵۸۷۵/۶۵۸۵
تلفن: ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱ (داخلی ۳۷۴)
نشانی امور مشترکین: تهران، صندوق پستی ۱۶۵۹۵/۱۱۱
تلفن: ۷۷۳۳۶۶۵۶ - ۷۷۳۳۶۶۵۵
چاپ: شرکت افست (سهامی عام)

فصل زیبا گستر خداوند زیبا گستر

پیامدهای ارتباط ضعیف با کودکان از تولد تا ۶ سالگی، بازاندیشی عمیق تری داشته باشیم.

● براساس تحقیقات، ۸۰ درصد آشفستگی‌ها در مدارس و سطوح بالاتر ریشه در ساختار ضعیف کلاس‌های آموزشی، شیوه‌های برنامه‌ریزی و آموزش دارد. این داده‌ها نیز می‌توانند نتایج چندگانه‌ای را زنده و سوالات رسایی را مطرح کند:

۱. آیا به ساختار، فضای آموزشی و محیط‌های باز و بسته‌ی مراکز پیش از دبستان توجه داریم؟
۲. آیا شیوه‌های فرزندپروری و ارتباط با کودکان به قدر کافی ایمنی، شادی و سلامت جسمی و روانی کودکانمان را تضمین می‌کنند؟
۳. آیا مربیان و مدیران مراکز سال‌های اولیه، برای حل مسائل کودکان و خلق و خوی ناملازم گاه و بیگاه آنان آمادگی کافی دارند؟
۴. آیا برای خانواده‌ها؛ آموزش‌های مناسبی را در مراکز و مهدهای کودک تدارک دیده‌ایم؟

و نکته‌ی مهم تر: مشاهده‌ی بعضی از مهدهای کودک و محتوای برنامه‌ها و تصمیم‌گیری‌ها برای کودکان جامعه ما، دل‌نگرانی‌هایی را پدید می‌آورد. به کجا ره می‌سپاریم، این چنین شتابان؟

آموزش‌های زبان خارجی، انگلیسی، فرانسه، آلمانی، اسپانیایی و... به کودکان پیش از دبستان به‌ویژه از ۳ سالگی به بعد در بعضی مراکز، چند سؤال کلیدی و قابل تأمل را به ذهن می‌آورد که پاسخگویی به آن‌ها، چشم‌انداز آینده و برنامه‌های آتی برای کودکان را که به هر حال از این طریق تغذیه می‌شوند و خانواده‌های آنان که در بیشتر اوقات از درستی یا نادرستی محتوای آن‌ها مطلع هستند، را شفاف‌تر و زیباتر می‌سازد.

۱. آیا در کنار محتوای برنامه‌های زبان آموزشی فارسی و زبان مادری، برای محتوای برنامه‌های زبان‌های خارجی در دوره‌ی پیش از دبستان تفکر علمی شده است؟ چه کسی محتوا و حد کم و زیاد آن محتوا،

سلام به همه‌ی مشتاقان علم‌آموزی درباره‌ی کودکان؛ سلام به شما مربیان، مدیران، مادران، پدران، دانش‌جویمان و علاقه‌مندان به کودک.

باز هم از همه‌ی یاری‌دهندگان و کارسازان این نشریه که دومین سال شکل‌گیری خود را سپری کرد، تشکر ویژه دارم. پاییز هم گذشت. در این فصل رویدادهای مهمی را در تقویم کار با کودکان شاهد بودیم. مهرماه زیبا و آغاز سال تحصیلی، به‌ویژه برای کودکانی که برای اولین بار وارد دنیای زیبا و آموزنده‌ی مراکز پیش از دبستان شدند، روز جهانی کودک (۱۶ مهرماه)، روز بزرگداشت جبار باغچه‌بان، تلاشگر و آغازگر کار ایثار گرانه با کودکان سنین پیش از دبستان؛ و صد البته همراهی و همکاری ارزنده‌ی هیئت تحریریه و صاحب‌نظران.

دومین شماره را با زمستان آغاز می‌کنیم. شک نداریم که دست‌ها، زبان و افکار شما مربیان و مادران و پدران و علاقه‌مندان به کودک، گرمایش و آرامش آن را تأمین می‌کند.

در این فصل زیبای خداوند زیباگستر، اطلاعات موردنیاز مورد درخواست شما مخاطبین را در مجموعه‌ی زمستانی رشد تقدیم می‌کنیم

بی‌مناسبت نمی‌دانم در این مجال به چند نکته اشاره کنم:

● یکی از ویژگی‌های کودکان پیش‌دبستانی **محبت‌پذیری** آنان است که اصلی مهم و محوری تلقی می‌شود. در سایه‌ی نگاه مهربان، دستان گشاده و قلب و فکر کودک‌پذیر ما بزرگ‌ترها است که کودکان در سنین اولیه می‌توانند طعم زیبای خوبی و شیرینی در کنار دیگران بودن را تجربه می‌کنند.

● شواهدی وجود دارد که آشفستگی‌های رفتاری سال‌های بالاتر، به شدت با مشکلات رفتاری سال‌های نخستین و اولیه‌ی کودکان همبستگی دارد. سوالات بسیار خانواده‌ها، و طرح مسائل کودکان دغدغه‌ای خاص ایجاد می‌کند که این مهم را جدی‌تر بگیریم و درباره‌ی

مهارت قرآنی یا انس با قرآن؟

مسعود تهرانی فرجاد

در شماره‌ی قبلی مجله و در سرفصل «شهد کلام وحی»، موضوع مهم «قصه‌های قرآنی برای کودک پیش‌دبستانی» توسط یکی از کارشناسان محترم این عرصه به تفصیل تبیین شد. اما بنا به درخواست و اعلام نیاز شما مدیران، مربیان و والدین واحدهای پیش‌دبستانی، در این شماره به یک سؤال مبنایی در حوزه‌ی قرآن پیش‌دبستان پرداخته شده است. و آن این‌که، برنامه‌ها و فعالیت‌های قرآنی که به کودکان پیش‌دبستان ارائه می‌شود باید به «مهارت قرآنی» منجر شود یا «انس با قرآن کریم»؟

را در دنیای امروز نیافته است و لحظه به لحظه در حال شکوفایی و رشد همه‌جانبه از جمله روح و جسم است. در این فرایند، اساس ارتباط کودک با پیرامونش «انس و علاقه» است. «انس کودک» به مادر، پدر و خانواده‌اش است که علاقه‌ی او به آن‌ها را در مقایسه با دیگران بسیار متفاوت می‌کند. نیروی علاقه، دوست داشتن و کنجکاوی است که وی را به سوی وسایل بازی و آن‌چه در اطرافش است سوق می‌دهد.

از این‌رو، آن‌چه به کودک عرضه می‌شود باید مطابق میل و رغبت او باشد تا به پذیرش و انس با آن از سوی وی منجر شود. در فرایند یاددهی - یادگیری نیز این قاعده نه تنها مستثنا نیست، بلکه به مراتب بیشتر از عرصه‌های دیگر نمود دارد.

بر این اساس، آشنایی و هر نوع ارتباط با قرآن کریم در سنین کودکی باید از جنس «انس، علاقه و پذیرش» باشد؛ به همین منظور، ضروری است همه‌ی فعالیت‌ها و برنامه‌ها در حوزه‌ی قرآن پیش‌دبستانی با رویکرد و هدف اصلی «انس کودک به قرآن کریم» تهیه و تنظیم شود و تمام عناصر برنامه‌ها اعم از محتوا، روش‌ها و... تابع این رکن اساسی باشد. زیرا از ویژگی‌های بارز در ایجاد «مهارت‌های خاص» مانند خواندن و نوشتن یا همان مهارت‌های نوشتاری در مقایسه با

ما ایرانیان مفتخریم که همواره علاقه‌مند و ارادتمند به آستان نورانی قرآن کریم و ائمه‌ی هدی - علیهما السلام - بوده و ان‌شاءالله خواهیم بود. پیشینیان ما همواره به ساحت قرآن کریم احترام و اهتمام خاصی می‌ورزیدند و این عنایت و ادب به قرآن کریم را نسل به نسل برای آیندگان به ارث گذاشته‌اند.

بی‌شک امروز، شرایط اجتماعی دنیا بسیار پیچیده و متفاوت‌تر از گذشته شده است و عوامل پنهان و آشکار متعددی بر تربیت کودکانمان سایه می‌افکند. گفتنی است صاحب‌نظران، اندیشمندان و تمام کسانی که از نزدیک دستی در تعلیم و تربیت کودک دارند اعم از مدیران، مربیان و والدین هوشیار نیز همواره بر این موضوع اتفاق نظر دارند.

بر کسی پوشیده نیست که قرآن کریم کتاب انسان‌ساز و هدایت برای تمام نسل‌ها و عصرها و «هدی للناس» است؛ از این‌رو، انسان‌دنیای امروز باید نیازهای فردی و اجتماعی خود را با قرآن برطرف کرده، عطش رسیدن به زندگی سالم و توأم با رستگاری را از این اقیانوس بی‌کران سیراب کند. اما مخاطب ما آن کودک پیش‌دبستانی است که هنوز «خود»

**توجه به
مهارت‌هایی
مانند شنیدن و
بازگو کردن، از
راهکارهای بسیار
مؤثر و هماهنگ
با ویژگی‌های
رشد کودک
پیش‌دبستان
است**

سیب سبز نجمه

حمیده حسنی کوشکنو | مربی پیش دبستانی هفت تیر اردستان اصفهان

نجمه دختری ریز و کوچولو، بسیار شیرین زبان و باهوش است. در یکی از روزهای مهرماه سال گذشته، تصمیم گرفتم برای تقویت مهارت رنگ آمیزی در کودکان و آموزش نحوه صحیح گرفتن مداد در دستشان، یک عدد سیب داخل دفتر نقاشی‌ها بکشم تا بچه‌ها آن را رنگ کنند. قبلاً درباره‌ی رنگ سیب بحث و گفت‌وگو کرده، دو رنگ قرمز و زرد را برای آن انتخاب کردیم. بچه‌ها کارشان را شروع کردند و من در کلاس قدم می‌زدم و مراقب بودم که مبادا کودک اشتباه مداد به دست بگیرد و از نظرم دور بماند. بالای سر نجمه که رسیدم، دیدم مداد سبز کمرنگش را برداشته و با آن دارد سبزش را سبز می‌کند. ناخودآگاه به او گفتم: «نجمه، داری چه کار می‌کنی؟ چرا سبز؟»

نجمه سرش را بالا گرفت و با خونسردی گفت: «خانم، مگر سیب سبز ندیدی؟» از این جوابش خیلی خوشم آمد. او را تشویق کردم و بعد به بچه‌ها گفتم: «نجمه سببش را سبز کرده و مزه‌اش هم ترش است.» جالب‌تر این که چون نجمه کودکی روستایی بود و فصل هم فصل پاییز، او یک دانه سیب ترش سبز رنگ هم داخل کیفش داشت که آن را بیرون آورد و به بچه‌ها نشان داد. هفته‌ی بعد، موضوع نقاشی آزاد بود. دیدم نجمه مداد سیاهش را برداشته و دارد بالای دفترش را سیاه می‌کند. به نجمه گفتم: «داری چه کار می‌کنی؟» گفت: «خانم، دارم آسمان می‌کشم.» به او گفتم: «آسمان، اون هم با مداد سیاه؟» جوابم را این گونه داد: «خانم، آخه شبه.» دوباره از این پاسخ نجمه جا خوردم، با این حال هدایتش کرده و در مورد شب، ماه، ستاره و... با او صحبت کردم.

مهارت‌های شفاهی، تأکید بر حد یادگیری و رسیدن به محتوای معین است. ایجاد چنین مهارت‌هایی بر محتوا، روش‌ها، مدت زمان و نقش مربی و نیز تمام عناصر برنامه‌ای که برای ارائه به کودک پیش دبستانی تهیه و تنظیم می‌شود، به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم تأثیر گذار خواهد بود.

برای نمونه در ارزش‌یابی از این نوع مهارت‌ها، خواسته یا ناخواسته رسیدن به حد خاصی از یادگیری و توانایی مدنظر است؛ زیرا ارزش‌یابی از توانایی نوآموزان توسط مربی و هم‌چنین ارزیابی میزان موفقیت مربیان، براساس رسیدن کودک به مهارت خاصی استوار است و این نقطه‌ی عطف تفاوت با مبانی «انس و علاقه به قرآن کریم در دوره‌ی پیش دبستان» است.

در مقابل، توجه به مهارت‌هایی مانند شنیدن و بازگو کردن (گفتن) یا همان مهارت‌های شفاهی نه تنها خللی در انس و علاقه‌ی کودک به قرآن کریم ایجاد نمی‌کند بلکه از راهکارهای بسیار مؤثر و هماهنگ با ویژگی‌های رشد کودک پیش دبستان است. در ادامه‌ی این مباحث به‌طور ویژه به تبیین این راهکارها خواهیم پرداخت.

دست آخر این که لازم است ما مربیان و دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت کودک پیش دبستان، در انتخاب و تولید محتوای فعالیت‌های قرآنی به این اولویت‌ها توجه جدی کنیم و با ایجاد تعادل و توالی بین دوره‌ی پیش دبستان و ابتدایی، محتوا و مهارت‌های ضروری دوره‌ی پیش دبستان را مدنظر قرار دهیم. ما نباید به دنبال ایجاد مهارت‌هایی باشیم که از اهداف دوره‌ی ابتدایی است و نیز فرصت‌های دیگری را که زمینه‌ساز انس کودک پیش دبستان با قرآن است، نباید از وی سلب کنیم.

در خاتمه، از خداوند مهربان آرزوی توفیق خدمت بیشتر برای مربیان و فردایی پر فروغ را برای کودکانمان - پدران و مادران آینده - در پر تو انس با قرآن کریم و معارف نورانی آن مسئلت داریم.

۱. سوره‌ی بقره، آیه‌ی ۱۸۵.

کودک پژوهشگر

مروری بر روش تدریس علوم تجربی و علوم اجتماعی در دوره‌ی پیش از دبستان

دکتر فرخنده مفیدی | استاد دانشگاه علامه طباطبایی

کلیدواژه‌ها: کودک، پژوهش، برنامه‌ی درسی علوم تجربی، برنامه‌ی درسی علوم اجتماعی، و پیش از دبستان.

برنامه‌ی درسی علوم در دوره‌ی پیش از دبستان، در پایه‌گذاری مبانی علمی و حمایت از این «دانشمندان کوچک» نقش بسیار مهمی دارد. این برنامه‌ها تلاش‌ها و بررسی‌های فعال کودکان را در جهت علم‌آموزی مورد تشویق قرار می‌دهند. در این گونه برنامه‌هاست که مریدان دوره‌ی پیش از دبستان، از رویکردهای فرایندمحور^۱ استفاده می‌کنند؛ به عبارت بهتر، معلمان و مریدان از راهبردهایی استفاده می‌کنند که سعی در ارتقای سطح تمایلات و گرایش‌های طبیعی کودکان به منظور پرورش، کنجکاوی بیشتر و روحیه‌ی پژوهشگری دارد. این گونه راهبردها، میزان درگیری و فعالیت کودکان را مورد تأکید قرار داده و به آن‌ها ارزش می‌دهد و نیز به تجربه‌های مستقیم و عینی آن‌ها توجه می‌کند.

رویکرد فرایندمحور را می‌توان نقطه‌ی مقابل رویکرد تولیدمحور^۲ دانست که در آن، اکتساب دانش یا مهارت‌های ویژه بیشتر از تفکر علمی و اندیشه‌ی پژوهشی مورد تأکید قرار می‌گیرد. در یک رویکرد فرایندمحور، معلم یا مربی در زمینه‌ی تدریس علوم و در کلاس‌های درسی پیش از دبستان از راهبردهای پایه‌ی بسیاری بهره می‌گیرد. نکته‌ی مهم این است که مربی باید از اتفاقات و رویدادهای روزانه‌ی کودکان آن چه را در اثنای امور واقعی روزمره رخ می‌دهد، مورد اهمیت و تأکید قرار دهد و از آن‌ها برای پاسخ به نادانسته‌ها و ابهامات کودکان خردسال استفاده کند.

در رویکردهای آموزش علوم به صورت غیر رسمی، مریدان باید از فرصت‌های بی‌شماری که پیش می‌آید، بهره ببرند و به کودکان فرصت دهند تا فنون سؤال کردن درباره‌ی یک پدیده‌ی علمی و به دست آوردن اطلاعات را بیاموزند.

در مقاله‌ی پیش رو، روش تدریس علوم تجربی و علوم اجتماعی در دوره‌ی پیش از دبستان بررسی شده است. در این مقاله سعی شده چهار نکته‌ی زیر مورد بررسی قرار گیرد:

- روش تدریس علوم تجربی و اجتماعی می‌تواند راهی برای پژوهشگری کودکان باشد.
- وظایف مربی و معلم در تقویت روحیه‌ی علمی (کنجکاوی) در کودکان چیست؟
- چگونه می‌توانیم مطالعات اجتماعی را در دوره‌ی پیش از دبستان آغاز کنیم؟
- محتوای پایه‌ی مطالعات اجتماعی، از علوم اجتماعی شامل تاریخ، جغرافیا، مدنی، اقتصاد، جامعه‌شناسی، و مردم‌شناسی فراهم آمده است.

کودکان علاقه‌ی بسیاری به یادگیری درباره‌ی دنیای فیزیکی و اجتماعی خود دارند و این تمایل به یادگیری، هنگام واکنش به محیط پیرامون و از طریق مشاهده و تجربه یافتن در فعالیت‌های روزمره و شگفتی‌های زندگی اطرافشان بیشتر می‌شود. کودکان با دست‌ورزی، مشاهده، لمس کردن، کنجکاوی درباره‌ی اشیاء و مواد محیط، می‌کوشند تجربه کسب کنند و به نیازهای شناختی خود پاسخ گویند. آنان عطشی سیراب‌نشده‌ی درباره‌ی دانستن و کشف کردن پیدا می‌کنند.

کودک خردسال کنجکاو است و می‌خواهد بداند. چرا، چه چیز، چگونه و کجا، بارزترین و بیشترین سؤالات او را تشکیل می‌دهند؛ طرح سؤالاتی مانند «چرا این طور است؟»، «این چیست؟»، «چگونه کار می‌کند؟»، «از کجا می‌آید؟» و صدها سؤال دیگر، می‌تواند او را به عنوان پژوهشگر بشناساند.

او با همه‌ی قوای طبیعی و ذاتی خود و با استفاده از کلیه‌ی حواس خود به جست‌وجو می‌پردازد و برای یافتن پاسخ، دانستن و درک نادانسته‌ها و رفع ابهام‌های درونی خود تلاش می‌کند.

● در حقیقت، وظیفه‌ی مربی، کمک به دانش‌آموزان است تا تجربیات خود را در زمینه‌های معنسی‌دار و به گونه‌ای مبدل کنند که این پیشینه‌ی اطلاعاتی صحیح و قابل اعتماد بتواند به کودکان در پیشبرد و شکل‌دهی مفاهیم در سطوح بالاتر و قابلیت تعمیم آن‌ها در مراحل دیگر، کمک شایانی داشته باشد؛ برای مثال، نگهداری از یک جوجه‌ی تازه سر بر آورده از تخم، می‌تواند یک تجربه‌ی پایدار و فراموش‌نشدنی برای کودکان خردسال باشد و نقش مربی در این مورد خاص، اهمیت دادن به روحیه‌ی جست‌وجوگر کودکان از طریق ترغیب آن‌ها به سؤال کردن و کسب تجربه و به ویژه دست‌ورزی و نیز مهربانی نسبت به حیوانات است.

این وظیفه از نظر حرفه‌ای بسیار مهم است؛ زیرا مواجه کردن تصادفی کودکان با وقایع و رویدادهای نامربوط و متنوع به ویژه با کم‌ترین یا هیچ نوع مداخله و هدایت از جانب مربی کافی نیست؛ به عبارت بهتر، کودکان باید هدایت شوند تا دریابند که پدیده‌ها به صورت اتفاقی و بی‌منظور رخ نمی‌دهند.

● یکی دیگر از وظایف و تکالیف معلم، هدایت تفکر علمی از طریق استفاده از سؤالات و اظهارنظرهای ماهرانه است.

کودکان پیشینه‌ی تجربی محدودی دارند؛ یعنی مبانی بررسی و فهم آن‌ها از پدیده‌های فیزیکی جدید محدود است؛ برای مثال، کودکی پس از مشاهده کردن یک جوجه به هنگام شکستن پوسته‌ی تخم‌مرغ و سر برآوردن از آن، چنین اظهار نظر کرد که:

«گره‌ی همسایه‌ی ما هم قرار است به زودی چند بچه‌ی واقعی از تخم بیرون بیاورد.»
بنابراین، هدایت و راهنمایی ماهرانه در طی کسب

تجربیات علمی می‌تواند ابزاری مؤثر و کارآمد در برابر تشکیل این گونه بدفهمی‌های کودکان باشد. مثال‌هایی از این دست، باعث به وجود آمدن سؤالات مهم و اظهار نظرهایی در اثنای کسب تجربیات علمی می‌شود؛ از جمله:

– من در حیرتم! آیا مورچه‌ها این تکه‌های نان را می‌توانند بخورند؟ بگذارید ببینیم چه اتفاقی خواهد افتاد.

– دوباره سعی کنیم و ببینیم که آیا باز هم این اتفاق می‌افتد؟

– اگر با دقت زیادتر و بیشتر نگاه کنیم، شاید بهتر بفهمیم.

– چه طور می‌توانیم به این موضوع پی ببریم.

البته، سؤالات متعدد و بسیاری را می‌توان برای کمک به مشاهده‌ی کودکان و هنگام دیدن اشیا و وقایع مختلف طرح کرد؛ این سؤالات به منظور تشویق فرایندهای عالی‌تر تفکر و سطوح بالاتر شناخت در کودکان مانند پیش‌بینی کردن و پیدا کردن ارتباطات آن‌ها با یکدیگر تنظیم می‌شود. از طریق این نوع سؤالات و اظهار نظر هاست که معلم به کودکان کمک می‌کند تا به ارزیابی بپردازند و تجربیات خود را گسترش دهند.

● یک مربی می‌تواند نسبت به علایق کودکان، نگرشی مثبت داشته باشد و این نگرش را به آن‌ها انتقال دهد. دنیای کودکان پر از مسائل و تجربه‌هایی است که آن‌ها را به هیجان و شگفتی وامی‌دارد. با وجود این، آن‌ها همیشه دلگرمی و تقویت را از بزرگ‌ترها و هنگام کنجکاوی و کشف عجایب جدید دریافت نمی‌کنند؛ زیرا گاهی بزرگ‌ترها یا نسبت به انجام انواع مشخصی از پژوهش‌های فعال کودکان اخم و ترش‌رویی می‌کنند یا علاقه‌ای به سطح خاصی که مورد علاقه کودک است، نشان نمی‌دهند؛ به این دلایل مریبان باید به اظهار نظرهای کودکان گوش فرادهند و واکنش‌های کودکان را در موقعیت‌های فرضی مورد مشاهده قرار دهند؛ به عبارت بهتر، علاقه و نگرش فرد بزرگ‌تر و مربی به مسائل گوناگون، می‌تواند جذبه‌ی بیشتری را برای کودکان فراهم آورد و نگرش آن‌ها را تقویت کند.

● یک مربی باید درباره‌ی مفاهیم علمی پایه آگاهی داشته باشد و بتواند آن‌ها را با عبارات و روش‌های مناسب به کودکان ارائه دهد.

مریبان در دوره‌ی پیش از دبستان باید درباره‌ی مسائل مختلف علمی دانش کافی داشته باشند تا بتوانند هنگام نیاز کودکان و حمایت خواستن، به آن‌ها کمک کنند. مربی باید بتواند از کتب مرجع و منابع علمی تجربی بهره‌برد. استفاده از فیلم‌ها، رسانه‌های آموزشی، تصاویر، مجلات و دیگر منابع موجود می‌تواند در تحقق این اهداف کمک بسیاری بکند. علاوه بر این، باید از مهارت‌های لازم برای انتقال اطلاعات به کودکان و توسعه‌ی مهارت‌های آنان،

رویکرد
فرایندمحور را
می‌توان نقطه‌ی
مقابل رویکرد
تولیدمحور
دانست که در آن،
اکتساب دانش یا
مهارت‌های ویژه
بیشتر از تفکر
علمی و اندیشه
پژوهشی مورد
تأکید قرار می‌گیرد

گسترده‌گی موضوع مطالعات اجتماعی واقعاً نوعی احساس ابهام و حتی اضطراب را در این سطح از آموزش‌های کودکان پدید می‌آورد که تا حدّی طبیعی بوده است

برخوردار باشد. اغلب اوقات لازم است مربی مشاهدات، سؤالات و تجربیات کودکان را گسترش و توسعه داده و آن‌ها را مورد بحث قرار دهد. البته مربیان باید بدانند که تفاسیر و ارتباطات کلامی آن‌ها درباره‌ی رویدادهای علمی، در سطح پیش از دبستان، به دور از هر گونه پیچیدگی بوده و عجیب و براساس باورهای نادرست نباشد. نقش مربی، نقش چالش‌برانگیز است و نباید باعث بدفهمی در کودکان نشود تا درک مطالب در سطوح بالاتر با مشکل روبه‌رو نشود. حیوانات، گیاهان، فصول و تغییرات آب و هوا، محیط‌زیست و مواردی از این قبیل، موضوعات و مفاهیمی‌اند که می‌توانند به‌عنوان فعالیت‌های علمی برای کودکان طراحی شوند.

در این بخش از مقاله، از زاویه‌ی مطالعات اجتماعی در دوره‌ی پیش از دبستان به یادگیری‌های کودکان خواهیم پرداخت. اغلب، وقتی از افراد و بزرگ‌ترها و حتی مربیان پرسیده می‌شود که عناصر اساسی مطالعات اجتماعی را در برنامه‌های درس پیش از دبستان توصیف کنند، با پاسخ‌ها و گفته‌هایی همانند موارد زیر مواجه می‌شویم:

در مورد مطالعات اجتماعی می‌توان گفت که ما در دوره‌ی پیش از دبستان، مطالعات اجتماعی را آموزش نمی‌دهیم. کودکان در این سن بسیار جوان‌تر و کوچک‌تر از آن هستند که درباره‌ی کشورها، شهرها، مخترعان و مکتشفان و... چیزهایی بدانند.

چگونه می‌توانیم مطالعات اجتماعی را آموزش دهیم؟ کودکان در این سن نمی‌توانند نقشه‌ها یا کتاب‌ها را بخوانند؛ پس چه طور می‌توانیم از آن‌ها انتظار داشته باشیم تا درباره‌ی سرزمین ما و دیگر کشورها اطلاعاتی به دست آورند یا چیزهایی را یاد بگیرند.

ما کودکان را به گردش علمی می‌بریم و آن‌ها را با بسیاری از خدمت‌گزاران اجتماعی مانند آتش‌نشان، دکتر، افسر پلیس، پستی و غیره آشنا می‌کنیم. کودکان در این زمینه به اطلاعات دیگری نیاز ندارند.

این‌گونه اظهار نظرها، منعکس‌کننده‌ی نگرش‌هایی هستند که نقش مطالعات اجتماعی را در برنامه‌ی آموزشی کودکان پیش از دبستان دچار ابهام و حتی کمرنگ می‌کند. این مطالب نشانگر خاطره‌ی افراد در زمینه‌ی آموخته‌های پیشین و دوران کودکی آن‌هاست؛ برای مثال می‌توان حفظ کردن نام پایتخت‌ها، تاریخ‌ها، حوادث یا مکان‌ها، خواندن از روی متن کتاب‌ها و پاسخ به سؤالات پایان هر بخش از کتب و اطلاعات کم‌جاذبه و کم‌کشش و مواردی از این نوع را نام برد.

ولی مربیان باید بدانند که برنامه‌ی مطالعه اجتماعی در دوران اولیه‌ی کودکی پیش از دبستان فراتر از مطالب فوق است و به همین دلیل، سطوح بسیار گسترده‌ای را شامل می‌شود که باید از محتوای آن، اطلاع کاملی پیدا کنند؛ به عبارت بهتر، شاید مربیان با محتوای موضوعات ریاضی و خواندن و زبان‌آموزی در سطح پیش از دبستان چندان مشکلی نداشته باشند، اما در سطوح مربوط به مطالعات اجتماعی، پیچیدگی بیشتری را احساس کنند؛ به همین جهت، مربیان باید درباره‌ی تعریف مطالعات اجتماعی و طراحی هدف‌ها و

شیوه‌های تدریس آن در این سطح، اطلاعات بیشتری پیدا کنند. در این‌جا از جهت تأکید بر اهمیت مطالعات اجتماعی در دوره‌ی پیش از دبستان، به محتوای آن اشاره می‌کنیم. محتوای مطالعات اجتماعی در حقیقت از شش نوع علوم اجتماعی جداگانه نشئت گرفته است. اما می‌توان با آگاهی و دقت و کسب دانش در زمینه‌ی طراحی و برنامه‌ریزی، به‌صورت تلفیقی نیز به کودکان داده شود.

● تاریخ - کاوش در زمینه‌ی اتفاقات و حوادث زندگی مردمان گذشته
● جغرافیا - مطالعه‌ی منابع طبیعی و چگونگی تأثیرگذاری آن‌ها در زندگی انسان
● مدنی - بررسی حقوق و مسئولیت‌های شهروندی
● اقتصاد - مطالعه‌ی تولید، توزیع و مصرف کالاها و خدمات، شامل مشاغل و آموزش حرف‌گوناگون

● مردم‌شناسی - مطالعه‌ی آداب و رسوم، اسطوره‌ها و مؤسسات مختلف در فرهنگ‌های گوناگون و گروه‌های گوناگون جامعه.

● جامعه‌شناسی - پژوهش درباره‌ی رشد و توسعه و سازماندهی زندگی افراد با یکدیگر در گروه‌هایی هم‌چون خانواده‌ها، همسایگان و اجتماعات دیگر.

حال با نگاهی مجدد به اظهار نظرهای اولیه درمی‌یابیم که گسترده‌گی موضوع مطالعات اجتماعی واقعاً نوعی احساس ابهام و حتی اضطراب را در این سطح از آموزش‌های کودکان پدید می‌آورد که تا حدّی طبیعی بوده است. اما باید از بین دریایی از اطلاعات، موضوعاتی را انتخاب کنیم که بتواند ارتباط لازم را با کودکان و میزان درک آن‌ها در این زمینه فراهم آورد.

گفتنی است که پایه‌ریزی مطالب علمی تجربی و مطالعات اجتماعی در دوره‌ی پیش از دبستان در نهایت، سبب افزایش درک کودکان از دنیای فیزیکی و اجتماعی می‌شود. محیط کلاس‌های پیش از دبستان، زمینه‌ی بسیار مساعد و مطلوبی را برای کودکان فراهم می‌آورد تا نگرش‌های صحیح و مثبتی را نسبت به محیط فیزیکی و اجتماعی کسب کنند و ضمن علاقه‌مند شدن، به آن‌ها احترام بگذارند و برایش ارزش قائل شوند. هر دو سطح مفاهیم علم تجربی و اجتماعی دارای حساسیت و پیچیدگی‌اند و مفاهیم چالش‌برانگیزی را پیش روی کودکان قرار می‌دهند. پس مربیان باید این‌گونه چالش‌ها را پذیرا باشند و سعی کنند ضمن تحقق هدف‌ها، نیازها و علایق کودکان، برنامه‌ای خاص و در خور کودکان فراهم آورند. مهم‌تر این‌که، آن‌چه کودکان در بالا زمینه‌ی علوم تجربی و اجتماعی در سال‌های اولیه می‌آموزند، در بالا بردن روحیه‌ی علمی، دانش‌پذیری و استدلال علمی و شناخت نسبت به نظام طبیعی و طبیعت سهم بسیار مؤثری دارد و یادگیری از سطوح پایه، سرنوشت‌ساز و زمینه‌ساز در سطوح بالاتر است.

1. Process approaches
2. Strategies
3. Product approach

1. مفیدی، فرخنده، برنامه‌ی آموزش و پرورش در دوره‌ی پیش از دبستان، انتشارات سازمان سمت.
2. Science for children, karenlind, 2006, thomson, Delmarlearning.

کلبه‌ای در آتش

انتخاب و ترجمه‌ی مرتضی مجدفر

من این جاهستم؟
آن‌ها در جواب گفتند: «ما علامت دودی را که فرستادی دیدیم!»
آسان می‌توان دلسرد شد، هنگامی که کارها به خوبی پیش نمی‌روند، اما نباید امیدمان را از دست بدهیم؛ چرا که خدا در کار زندگی ماست، حتی در میان درد و رنج. دفعه‌ی بعد که کلبه‌ی شما در حال سوختن است، به یاد آورید که شاید آن، علامتی باشد برای فراخواندن رحمت خداوند. برای تمام چیزهای منفی که ما به خود می‌گوییم، خداوند پاسخ مثبتی دارد.
نکته‌ی این پیام را به همه‌ی دوستان خود بگوییم. شاید برخی از آن‌ها، اکنون احساس می‌کنند که کلبه‌ی زیبایشان در حال سوختن است!

تنها بازمانده‌ی یک کشتی شکسته، توسط جریان آب به جزیره‌ای دور افتاده برده شد. او با بی‌قراری، به درگاه خداوند دعا می‌کرد تا او را نجات بخشد. ساعت‌ها به اقیانوس چشم می‌دوخت تا شاید نشانی از کمک بیابد، اما هیچ چیز به چشم نمی‌آمد. سر آخر، ناامید شد و تصمیم گرفت کلبه‌ای کوچک، خارج از کلک بسازد تا از خود و وسایل اندکش بهتر محافظت کند.
روزی پس از آن که از جست‌وجوی غذا بازگشت، خانه‌ی کوچکش را در آتش یافت. دود به آسمان رفته بود. اندوهگین فریاد زد: «خدایا، چگونه توانستی با من چنین کنی؟»
صبح روز بعد، او با صدای یک کشتی که به جزیره نزدیک می‌شد، از خواب برخاست. کشتی می‌آمد که او را نجات دهد.
مرد از نجات‌دهندگانش پرسید: «چگونه متوجه شدید

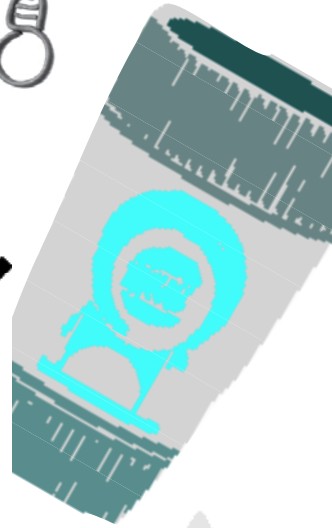

دکتر مرجان گودرزی

آموزش تاریخ در پیش دبستان

کلیدواژه‌ها: مفاهیم تاریخی، گذشت و عبور زمان، پیش دبستان، غرور ملی و موزه.

- آیا کودکان می‌توانند از تغییرات زمانی و تاریخ گذشتگان درک خوبی پیدا کنند؟
- آیا مفاهیم تاریخی را می‌توان در کودکان آموزش داد؟
- چه فعالیت‌هایی در دوره‌ی پیش از دبستان می‌توانند درک زمان گذشته را برای کودکان در این مقاله می‌توانید پاسخ سؤال‌های خود را در این زمینه جست‌وجو کنید.

فرصت‌های خوبی برای بزرگ‌ترها و مربی فراهم آورد تا تغییرات را ملموس و قابل فهم‌تر کنند.

- من قبلاً نمی‌توانستم این کار را انجام دهم یا وقتی کوچک‌تر بودم قادر به انجام این کار نبودم، ولی الان می‌توانم.
- وقتی کوچک‌تر بودم، دندان‌هایم افتاد.
- وقتی به چشم‌پزشک مراجعه کردم، گفت که چشم‌های من نسبت به سال گذشته ضعیف‌تر شده‌اند.

و...

این گفته‌ها فرصت‌هایی را فراهم می‌آورد تا درباره‌ی تغییرات فیزیکی که همراه با **گذشت و عبور زمان** است، با کودک صحبت کنید. علاوه بر **شکار لحظه‌ها** و فرصت‌های غیررسمی مانند موارد فوق، مربیان و بزرگ‌ترها می‌توانند فعالیت‌های مقایسه‌ای ساده‌ای را ترتیب دهند تا کودکان بتوانند با تمرکز بر **ظاهر فیزیکی خود**، متوجه عبور و گذشت زمان شوند؛ مثلاً اگر از والدین بخواهید تا تصویری از دوران طفولیت و شیرخوارگی کودک خود را به مدرسه ارسال کنند، صحبت درباره‌ی کودکی و گذشت زمان ملموس‌تر خواهد شد. هم‌چنین، اگر لباس‌های دوره‌ی نوزادی بچه‌ها را که در آن زمان می‌پوشیده‌اند به مدرسه بیاورند، با دیدن آن‌ها به تغییرات بدنی که نتیجه‌ی گذشت زمان است، به‌نحو ساده‌تری پی خواهند برد؛ در این صورت، می‌توان با بچه‌ها در مورد تنگ و کوچک شدن لباس‌ها و این‌که چرا حالا برای تن

کودکان خردسال درک ضعیفی از زمان دارند؛ بنابراین، معرفی و پرورش ایده‌های مرتبط با تاریخ رخدادها، گذشته و اتفاقات تاریخی تا حدودی برایشان دشوار است. چنین دشواری‌هایی اگرچه می‌تواند یادگیری زمان و تمرکز بر درک مفاهیم تاریخی را کمرنگ کند، ولی به این معنا نیست که همه‌ی مفاهیم مرتبط با مطالعه‌ی تاریخ در این دوران باید مورد غفلت قرار گیرند. مطالعه‌ی تاریخ فقط نام‌های ویژه و حوادث زمان‌های گذشته را دربر نمی‌گیرد بلکه به مفهوم اساسی تغییرات و فشارها و عواملی که مسبب آن رویدادهاست نیز مربوط می‌شود. برای یادگیری تقویم و زمان، کودکان ابتدا باید نتایج **گذشت و عبور زمان** یا به عبارت بهتر، تغییر ایجاد شده را درک کنند، این تغییرات در حقیقت کل محیط کودک را دربر می‌گیرند؛ یعنی، تغییر فصول، تغییر دوستان، تغییر در البسه، تغییر هوا و تغییر در مهارت‌ها. وقتی کودکان یاد گرفتند که چگونه تغییر بر همه‌ی ما و اطرافمان تأثیر می‌گذارد، می‌توانند توجه خود را بر آن گونه خصوصیات و رویدادها و وقایع متمرکز کنند.

گفتنی است که درک مفاهیم زمانی به علت دشواری در عینی شدن و قابل مشاهده کردن وقایع گذشته، نیازمند طراحی و برنامه‌ریزی و انتخاب فعالیت‌های مرتبط با محیط کودک است؛ موارد زیر از این جمله‌اند:

۱. کودکان را تشویق کرده تا تغییراتی را که خودشان تجربه می‌کنند، عینی نمایند. اظهار نظرها و گفته‌های کودکان نیز می‌تواند

آن‌ها مناسب نیستند، صحبت و بحث کرد. در نهایت می‌توان یک جدول و نمودار مقایسه‌ای از رشد کودکان روی دیوار کلاس نصب کرد و قد کودکان را در آغاز، وسط و پایان سال اندازه گرفت و نوشت. مشاهده‌ی تغییرات قد هر کودک بحث در مورد تغییرات بدنی را در نتیجه‌ی گذشت زمان آسان‌تر می‌سازد.

۲. به کودکان کمک کنید تا تغییراتی را که در امور و اشیای محیط اطرافشان رخ می‌دهد، مورد مشاهده قرار دهند. مشاهده‌ی تغییر رنگ برگ‌ها در فصول مختلف، به مریبی فرصت می‌دهد تا بحث‌هایی را مطرح کند؛ مثال: «آیا به خاطر دارید که در تابستان برگ‌ها چه رنگی بودند؟» «در زمستان چه اتفاقی برای برگ‌ها می‌افتد و چه رنگی دارند؟» به این ترتیب، با تمرکز بر تغییرات فصلی، تغییرات در لباس، گیاهان و حیوانات، می‌توان به کودکان در درک تغییرات محیطی کمک کرد.

۳. در برنامه‌ی آموزشی خود تأکید کنید که تغییر می‌تواند منظم، تدریجی و مستمر یا ناگهانی و غیر برنامه‌ریزی شده، باشد. پس می‌توان فرصت‌های مناسبی را برای مشاهده‌ی این‌گونه وقایع فراهم آورد؛ برای مثال، به بچه‌ها بگویید که وقتی باران می‌آید، بازی در حیاط مشکل می‌شود، یا چون دوستان امروز مریض است به مدرسه نمی‌آید، ولی بعد از خوب شدن حتماً می‌آید. از طریق چنین مثال‌هایی است که کودکان یاد می‌گیرند اشیا و امور به طور مدام در حال تغییرند و این تغییرات به علت گذشت زمان رخ می‌دهند.

علاوه بر درک مفهوم تغییرات زمانی، مفاهیم تاریخی و دوران گذشته از طریق فعالیت‌های مختلف در مراکز پیش‌ازدبستان - به شرط آگاهی از چگونگی درک کودکان - میسر خواهد شد. درک واژگانی چون ازمنه‌ی قدیم، دوران باستان، گذشته‌های دور، ماقبل تاریخ یا زمان‌های خیلی دور ممکن است برای کودکان چندان آسان نباشد، اما آن‌ها به ویژگی و خصوصیات زمان‌های گذشته و دور از طریق داستان‌ها بسیار علاقه‌مندی نشان می‌دهند. کودکان از شنیدن سرگذشت گذشتگان، مشاهده‌ی اشیا و وسایل باقی‌مانده از آن‌ها و از قرون گذشته بسیار لذت می‌برند. بسیاری از صاحب‌نظران و مربیان باتجربه، فراهم آوردن تجربیات آموزشی را در چارچوب زمانی معقول و واقعی پیشنهاد می‌کنند و معتقدند که این نوع تعمق در گذشته، بدون توجه به رشد تقویمی و زمانی از گذشته به حال، اصول اساسی یادگیری کودکان را نقض نمی‌کند. انتظار برای این‌که بتوانند زمان واقعی را درک کنند، در حقیقت به نوعی محروم کردن کودکان از مهم‌ترین یادگیری‌های گذشته است. گفتنی است به

می‌توان تجربیات عینی و ملموس کودکان را بهبود بخشید و با غنی کردن مشاهدات آن‌ها در دوران اولیه‌ی کودکی، درک رابطه‌ی بین گذشته و حال را برایشان آسان‌تر کرد؛ از جمله می‌توانید:

۱. از افراد مطلع به‌ویژه شهروندان کهن‌سال در کلاس

دعوت کنید تا داستان‌هایی را درباره‌ی مهارت‌هایی که در گذشته آموخته یا بازی‌هایی را که در کودکی تجربه کرده‌اند، مثل تیله‌بازی، بازی با قلوه‌سنگ یا هسته‌ی خرما، نخ‌بازی، بازی با تیر دو چرخه و... برای کودکان بازگو کنند.

۲. اشیا و وسایل قدیمی (اسباب‌بازی‌ها، البسه، چراغ نفتی، سماور زغالی و...) را به کلاس بیاورید. آن‌ها را در مرکز توجه و در محل دید کودکان قرار دهید. کودکان را تشویق کنید تا به اشیا دست بزنند و درباره‌ی تغییرات آن‌ها در زمان حال صحبت کنند.

۳. کودکان را به موزه‌های محلی یا ساختمان‌های قدیمی ببرید تا بتوانند اشیای مربوط به دوران گذشته را مشاهده کنند. اگرچه کودکان نمی‌توانند دوره‌ی خاص زمانی مربوط به رخدادها را درک کنند، ولی قادر به مقایسه و درک موارد استفاده از چنین اشیایی، با توجه به تغییرات متنوع و تازه‌تر آن‌ها در زمان حال، خواهند بود.

۴. داستان‌هایی را بخوانید یا درباره‌ی وقایع گذشته و چیزهایی که در دوران بسیار دور رخ داده است، برایشان مطالبی را بازگو کنید. کودکان از طریق شنیدن چنین تجربیاتی است که می‌توانند مطالبی درباره‌ی بازی‌های گذشته، مشاغل سرگرمی‌ها چالش‌ها یا وظایف، تکالیف و فعالیت‌های مختلف پدران و مادران خود در گذشته، یاد بگیرند.

در مطالب آینده، درباره‌ی جغرافیا و مطالعات مدنی و شهروندی نیز صحبت خواهیم کرد.

۱. مجموعه فعالیت‌هایی را که در این نوشته مطرح شده، در فرصت مناسب در کلاس یا خارج از محیط به انجام برسانید و نتایج آن‌ها را با کودکان و خانواده‌ها در میان بگذارید و از نظرها و پیشنهادات آن‌ها در شکل‌دهی به مفاهیم تاریخی و درک بهتر وقایع گذشته‌ی کودکان کمک بگیرید.

۲. موزه و نمایشگاهی در مرکز پیش‌دبستانی خود ترتیب دهید و ابزار و وسایل مربوط به گذشته‌ی کودکان را که خانواده‌هایشان در اختیار شما قرار داده‌اند، در معرض دید کودکان قرار دهید. خانواده‌ها را در آوردن دفاتر، کتب، وسایل زندگی، عکس‌ها و البسه و حتی کفش‌ها و نیز گفتن قصص و داستان‌های مربوط به کودکان در این نمایشگاه تشویق کنید. مستندسازی تهیه‌ی عکس و... می‌تواند کار جالبی باشد.

۳. با نام بردن فعالیت‌های خوب گذشتگان و یادگاری‌های آنان، احساس غرور و افتخار را در کودکان تقویت آید. در پایان باید گفت که شنیدن، دیدن و تجربه‌ی گذشتگان، شیرینی و زیبایی تاریخ را در ذهن کودک صد چندان کرده، غرور افتخار و خودشناسی ملی و مذهبی آن‌ها را تقویت می‌کند.

1. change
2. Long ago

شنیدن، دیدن و تجربه‌ی گذشتگان، شیرینی و زیبایی تاریخ را در ذهن کودکان صد چندان کرده غرور افتخار و خودشناسی ملی و مذهبی آن‌ها را تقویت می‌کند

برتری طلبی از طریق نمایندگی شدن یا زورگویی!

پاسخ به پرسش‌های مخاطبان مجله
در مورد دو رفتار متفاوت کودکان

مادران گرامی، سلام

از همراهی شما با مجله سپاس گزارم. هم‌چنین، از مریبان علاقه‌مندی که پرسش‌های مادران واحدهای آموزشی خود را در اختیار مجله می‌گذارند، تشکر می‌کنم. در این شماره نیز با توجه به پرسش‌ها و دل‌نگرانی‌های شما، از میان سؤالات رسیده، به دو مورد پاسخ داده شده است. امیدوارم همواره با طرح سؤالات خوب خود، ما را در این بخش یاری کنید تا بتوانیم گوشه‌ای از دغدغه‌های شما را در مورد فرزندان دلبندتان بازگشایی کنیم.

سر دبیر

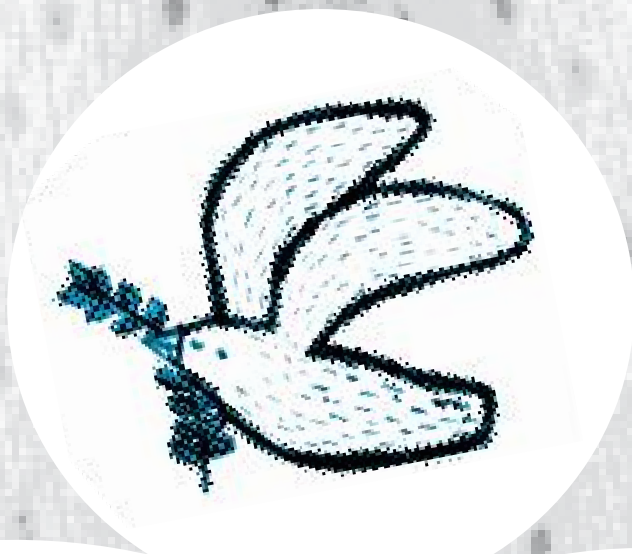
پرسش: کودکی دارم که دوست دارد همیشه خودش نماینده‌ی کلاس باشد و بقیه هیچ کاری نکنند. به نظر شما، مشکلش چیست؟ آیا رفتار او را می‌توان تغییر داد؟
معصومه احمدی، تبریز

مادر گرامی، کودک در هر سنی به‌ویژه سنین اولیه‌ی کودکی، رفتارهایش احتمالاً بازتابی از توقعات و انتظارات اطرافیان و نزدیکانش است. تشویق و تقویت رفتارهایی که بزرگ‌ترها را خوشحال می‌کند، گاه به حدی می‌رسد که کودک برای ارضای بزرگ‌ترها به هر قیمتی خود را بزرگ‌تر، بهتر و برتر می‌بیند. والدین به‌ویژه مادران، گاه تا حدی پیش می‌روند که کودکان را کانون قدرت و برتری جلوه می‌دهند و به او احساسی این‌چنین می‌دهند که برای اول شدن و غلبه بر کودکان

دیگر می‌توان دوستی، همکاری و مشارکت را نادیده گرفت. مادر عزیز، اگر چه منظور این نیست که چنین توقعاتی لزوماً آگاهانه و عمدی صورت می‌گیرد، اما می‌توان احساس کرد که کودک با قربانی کردن دوستی، همکاری و شراکت و هم‌نوابی با دیگران، سعی در برتری جویی و تسلط بر کودکان دیگر را به این ترتیب تجربه می‌کند و بسیاری از اوقات به ویژه در مراحل اولیه، مورد تمجید و تحسین نیز قرار می‌گیرد. اما باید دانست که دنیای کودکان به خودشان و محور بودن خود ختم نمی‌شود، آن‌ها باید یاد بگیرند که لازمه‌ی دوستی و در کنار دیگران زیستن، همکاری با دیگران، مبادله‌ی دوستی، رعایت حقوق دیگران و تعامل با آن‌هاست. گاه لازم است خود را به جای دیگران بگذارند و از دریچه‌ی چشم دیگران به مسائل نیز نگاه کنند و از خود بپرسند که آیا اگر این رفتار با من صورت گیرد، من در چه موقعیتی قرار خواهم گرفت، آیا کارها را به جای دیگران انجام دادن و کنار زدن آن‌ها از موقعیت‌های مشارکتی و حذف دیگران باعث خشنودی است یا رنجش دیگران را به دنبال دارد. بلی، می‌توان رفتار این قبیل کودکان را با فراهم آوردن زمینه‌های دوستی، مشارکت و رعایت کردن حقوق دیگران تغییر داد و به آن‌ها آموخت که ارزش بودن با دیگران بسیار فراتر از خود را برتر از دیگران دیدن است. باید به دیگران نیز فرصت خودیابی را بدهند. هم‌چنین، به‌جای این که فرصت انجام کار را از دیگران بگیرند، باید راه استفاده از همکاری و مشارکت را یاد بگیرند تا از بودن با آن‌ها، بازی کردن با آن‌ها و دیدن قابلیت‌های خود و دیگران به همراه هم بیش تر لذت ببرند.

والدین باید این موضوع را مدنظر قرار دهند که کودکان
آینده‌ی تمام‌نمای رفتارها و برخوردهای آن‌ها هستند

پرسش: با کودکی که در اثر برخورد تصادفی و غیر عمد دوستانش با او، به آنان فحش می‌دهد یا آن‌ها را به شدت تنبیه می‌کند یا گلوی آن‌ها را می‌فشارد یا لگد می‌زند، چه باید کرد؟

م.رت، تهران

مادر یا مربی مهربان، همی مادر هر سنی چنانچه طعم شیرین کلام خوش و ارضای نیازها را از طریق کلام مثبت و زیبا دریابیم، مطمئناً از این راه تقویت می‌شویم تا در برخورد با دیگران و در ناملایمات و سختی‌ها از حربه‌ی ناخوشایندی چون تنبیه، آزار و اذیت دیگران، صدمه و آسیب رسانیدن به آن‌ها یا کلام نازبها استفاده نکنیم.

این کودکان، در بسیاری از موارد از ضعف قدرت دفاعی دیگر کودکان سود می‌برند و احساس می‌کنند که ضعیف‌کشی، قدرت آن‌ها را بیش‌تر می‌کند و نیز می‌توانند از سلاح رعب و وحشت و ترسانیدن دیگران، به منافع کوتاه‌مدتی نیز دست یابند؛ در این‌گونه موارد به اصطلاح کودکان، از آن‌ها حساب می‌برند، ولی باید به این قبیل کودکان یاد داد که برای پایداری در دوستی‌ها، استفاده‌ی مثبت از انرژی و توانایی بدنی خود را امتحان کنند و یاد بگیرند که برای محبوب شدن و ارتباط با دیگران، ابتدا لازم است پاکی در کلام را با پرهیز از واژگان نفرت‌آمیز و فحش و عبارات نازیبا تجربه کنند.

گفتنی است، والدین نیز باید به نقش الگویی و سرمشق‌دهنده‌ی خود توجه وافری داشته باشند و این موضوع را مدنظر قرار دهند که

کودکان آینه‌ی تمام‌نمای رفتارها و برخوردهای ما هستند. هم‌چنین، کودکان بعضی از رفتارها را از محیط و دیگران یاد می‌گیرند، بنابراین، لازم است او را از محیط‌هایی که برای مقابله با بحران، ناکامی‌ها و رفع نیازها از سلاح بددهنی و زورگویی و قلدری استفاده می‌کنند، دور نگه دارند و نتیجه بخش بودن رفتار مناسب را در برخورد با دیگران به او یاد دهند. به او بیاموزید که تنبیه، فحش دادن و استفاده از زور، دیگران را می‌رنجاند و دوام دوستی با دیگران را کم می‌کند. استفاده از انرژی مثبت، مهربانی با دیگران و گریز از خشم را به او یاد دهید. ورزش‌های آرام‌بخش و دوری از محیط تنش‌زا و تنفس عمیق را در این‌گونه مواقع به او یاد دهید. به هر حال، بزرگ‌ترها می‌توانند نقش تنش‌زدایی خود را با آموزش صحیح مقابله با خشم ایفا کنند و زدودن ناراحتی را از طریق بازی، ایفای نقش به کودکان یاد دهند و به او تمرینش بودن نتیجه‌ی اعمال و رفتارهای خوب را بیاموزند.

مادران و مربیان عزیز، امیدوارم با بهره‌گیری از توصیه‌ها و پیشنهادهایی که مطرح شد در تربیت کودکان موفق باشید. هم‌چنین، از اعتمادی که به مشاور خود داشته‌اید، سپاس‌گزارم.

سردبیر

باید راه استفاده از همکاری و مشارکت را به کودکان یاد داد تا از بودن با دیگران و بازی کردن با آن‌ها بیشتر لذت ببرند

گفت و شنودی با حسین چابک کارشناس مسئول دوره‌ی پیش دبستان
در دفتر آموزش و خلاقیت پیش دبستانی و ابتدایی

چالش‌های دوره‌ی پیش دبستان یکی دو تا نیست!

	تنظیم و گفت‌وگو فاطمه قائمی
	عکس طیبه رحیمی

دوره‌ی پیش دبستان، با ایشان گفت‌وگویی انجام داده‌ایم که چکیده‌ای از آن را در پی می‌آوریم. بدیهی است رشد آموزش پیش دبستانی آمادگی دارد نظر کارشناسی افراد دیگر را در زمینه‌های مطرح شده از سوی آقای چابک منتشر کند.

● چند وقتی است که زمزمه‌هایی برای توسعه‌ی آموزش‌های پیش دبستانی در سراسر کشور شنیده می‌شود. این زمزمه‌ها، برخی مواقع به فعالیت‌های رسمی در زمینه‌ی توسعه‌ی این نوع آموزش‌ها منجر شده و حتی سخن از ضرورت گذراندن دوره‌ی پیش دبستانی برای تمام کودکان ایرانی به میان آمده است. لطفاً اگر درباره‌ی آثار مثبت، فواید و ضرورت گذراندن دوره‌ی پیش دبستانی از نگاه کارشناسی و دیدگاه‌های علمی - پژوهشی نکاتی را لازم می‌دانید، بیان کنید.

● آثار مثبت، فواید و ضرورت گذراندن دوره‌ی پیش دبستانی را می‌توان از چند منظر مورد بررسی قرار داد:

نخست) از منظر اسلام، قرآن و سیره‌ی معصومین (ع)

در مسیر سخت و طولانی تعلیم و تربیت و فرایند رسیدن به هدف غایی (به فلاح و کمال رساندن انسان‌ها)، ۷ سال اول زندگی کودک یعنی سنین پیش از دبستان، پایه و اساس شخصیت او را تشکیل می‌دهد و تجارب مفید این دوره نقش به‌سزایی در تکوین شخصیت و رشد همه‌جانبه‌ی کودکان دارد. آن چنان که حضرت امیر مؤمنان علی (ع) در نامه‌ی خود به امام حسن مجتبی (ع) می‌فرماید: «قلب کودک مانند زمین خالی از بذر و گیاه است که هر تخمی که در آن افشاندن شود، به خوبی می‌پذیرد و در خود می‌پرورد. فرزندانم از دوران کودکی تو استفاده و خیلی زود در پرورش تو قیام کردم، پیش از آن که دل تربیت پذیرت سخت شود.»

احادیث و روایات فراوان از معصومین - علیهم السلام مانند: - (الْعِلْمُ فِي الصَّغَرِ كَالنَّقْشِ فِي الْحَجَرِ، مَنْ لَمْ يَتَعَلَّمْ فِي الصَّغَرِ لَمْ يَتَقَدَّمْ فِي الْكِبَرِ ...) مؤید این مطلب هستند که قوی‌ترین و متعادل‌ترین ستون‌های شخصیت کودک در سنین پیش از دبستان پی‌ریزی می‌شود، به طوری که تربیت در

حسین چابک، ۲۲ سال است در آموزش و پرورش کار می‌کند. او ۱۰ سال اول خدمت خود را با سمت‌های گوناگون چون مدیر، معاون، مربی و آموزگار در مدرسه‌های ابتدایی سپری کرده و از سال ۱۳۷۷، به حوزه‌ی ستادی وارد شده است. چابک در سال‌های اخیر در پست‌های کارشناسی و کارشناس مسئولی در حوزه‌ی فعالیت‌های مکمل، فوق برنامه، فرهنگی و هنری، طرح و برنامه‌ریزی و آموزش و پرورش پیش دبستانی در معاونت‌های پرورشی، آموزش عمومی و آموزشی، و آموزش و نوآوری انجام وظیفه کرده است. او در سه

سال گذشته، کارشناس

مسئول دوره‌ی

پیش دبستانی

در دفتر

آموزش و

خلاقیت

پیش دبستانی و

ابتدایی معاونت

آموزش و نوآوری

مشغول فعالیت بوده

است.

به دلیل اهمیت

نظر کارشناسان

معاونت آموزش

و نوآوری در

دوره‌ی سیادت، اساس و شالوده‌ی مراحل بعدی است و هر گونه سهل انگاری و قصور در این مسیر، ضربات جبران ناپذیری بر بیکرهای خانواده و جامعه‌ی اسلامی وارد می‌کند.

دوم) از منظر تحقیقات انجام شده و یافته‌های پژوهشی داخل و خارج:

● از آن جا که دو زبانگی در کشور ایران دامنه‌ی وسیعی دارد و از طرفی، در برنامه‌ی درسی ملی ایران، پرداختن به زبان رسمی و ملی ایران از اهمیت قابل توجهی برخوردار است، این موضوع اهمیت آموزش‌های پیش دبستانی را دو چند می‌کند.

● هم‌چنین، آموزش‌های دوره‌ی پیش از دبستان در جلوگیری از افت تحصیلی دانش‌آموزان در پایه‌های بعدی به ویژه پایه‌ی اول ابتدایی تأثیر چشمگیری دارد. نتایج تحقیقات زیر مؤید این مطلب است که:

● پیشرفت تحصیلی در کودکانی که دوره‌ی پیش دبستانی را گذرانده‌اند، به خصوص در درس علوم، ادبیات و ریاضی بیش‌تر از کودکانی است که این دوره را طی نکرده‌اند. این کودکان هم‌چنین در فعالیت‌های گروهی مشارکت بازرتری داشته و در بحث‌های کلاسی نیز علاقه‌ی بیش‌تری از خود نشان می‌دهند (کوزه‌گر قدیمی، ۱۳۷۵).

● آموزش پیش دبستان، کودک را با مفاهیم و مهارت‌های گفتاری و بدنی که برای یادگیری خواندن، نوشتن و حساب کردن در کلاس‌های ابتدایی ضروری‌اند، آشنا می‌سازد و به رشد قابلیت‌های دیگر کودک نظیر سازش با دیگران و تمرکز بر فعالیت‌ها کمک می‌کند و این آمادگی تا حدود زیادی به کاهش تعداد مردودین، افت و شکست تحصیلی دانش‌آموزان در پایه‌های بعدی تحصیل و... منجر خواهد شد.

● میانگین نمرات و رشد عاطفی و اجتماعی دانش‌آموزانی که دوره‌ی پیش دبستانی را گذرانده‌اند از دانش‌آموزانی که این دوره را طی نکرده‌اند، بیش‌تر است (صحبته‌العباسی، ۱۳۸۰).

● محیط تربیتی غنی، در سال‌های پیش از دبستان، موجب رشد بیش‌تر مغز و عمیق‌تر شدن شیارها و افزایش وزن آن می‌شود (به نقل از مفیدی، ۱۳۷۴).

● ملاحظه می‌شود که غنی‌سازی محیط تربیتی کودک در سال‌های نخست زندگی موجب رشد بیش‌تر مغز و عمیق‌تر شدن شیارها و افزایش وزن آن شده و آمادگی ذهنی و روانی آنان را برای تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری در دوران اطاعت و وزارت ارتقا می‌بخشد.

سوم) از نگاه پیمان نامه و تعهدنامه‌های بین‌المللی و اسناد و قوانین موجود:

● وجود نگرش مثبت در جامعه‌ی ما نسبت به اهمیت آموزش و پرورش در دوره‌ی آمادگی و نقش آن در بهبود روند رشد کودکان در زمینه‌های مختلف و دوره‌های آتی تحصیلی، متأثر از نگرش جهانی نسبت به موضوع پیش دبستان است.

● حضور جمهوری اسلامی ایران در کنفرانس **داکار** و پذیرش تعهدنامه‌ی آن مبنی بر اجرای راهبردهای عملی توجه به آموزش قبل از دبستان، یکی دیگر از دلایل اهمیت و ضرورت پیش دبستانی است.

● هم‌چنین، بند «س» ماده‌ی ۵۲ و بند «الف» ماده‌ی ۱۵۵ قانون برنامه‌ی چهارم توسعه، حاکی از داشتن نگاه مثبت به این دوره‌ی حساس و پر اهمیت و گسترش و توسعه‌ی آن در چارچوب امکانات و تجهیزات موجود است.

● به دلیل همین حساسیت‌های ویژه، سازمان ملل در پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک، بندی را به ایمنی کودکان اختصاص داده است؛ ماده‌ی ۲۸ این پیمان‌نامه، آموزش را حق همه‌ی کودکان می‌داند و تصریح می‌کند که دولت‌ها باید امکان آموزش رایگان و الزامی را برای همه‌ی کودکان فراهم کند.

چهارم) از نگاه مطالعات تطبیقی:

در بسیاری از کشورهای جهان دوره‌ی پیش از دبستان جزء دوره‌های رسمی و الزامی در نظام آموزشی آن کشور محسوب می‌شود و در خیلی از آن کشورها حتی این دوره‌ی تحصیلی به شکل رسمی و دولتی اداره می‌شود؛ مثلاً، در ژاپن ۴۰ درصد کودکان‌ها به‌صورت دولتی اداره می‌شود.

پیش دبستانی در چین و اندونزی به‌طور کلی رسمی و رایگان است و مراکز پیش دبستانی در برزیل، مالزی، بنگلادش و هائیتی بین ۷۳/۵ تا ۷۵ درصد دولتی است و در لائوس، پاکستان و ویتنام، ۶۸ درصد کودکان‌ها را دولت اداره می‌کند و...

● **با توجه به اقداماتی که تاکنون برای گسترش، ارتقا و تثبیت پیش دبستانی صورت گرفته، به‌نظر جناب عالی چه کارهایی انجام نشده است؛ و اگر گمان می‌کنید اقدامات انجام شده در جهت تنزل جایگاه پیش دبستانی و مانع رشد آن بوده است، ضمن بیان آن‌ها، در مورد علت و راه چاره‌ی آن نیز سخن بگویید.**

باید حضورتان عرض کنم چالش‌ها و موانع پیش‌روی دوره‌ی پیش دبستان، یکی دوتا نیست. چرا که به موازات تلاش‌های انجام شده برای گرفتن اعتباری مستقل برای دوره‌ی پیش دبستان از سازمان‌مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، این دوره طی سال‌های برنامه‌ی سوم توسعه، یعنی از سال ۱۳۷۹ لغایت ۱۳۸۴، از روند رو به رشدی برخوردار بوده است؛ به‌طوری که تعداد نوآموزان تحت پوشش این دوره تقریباً دو برابر شده است. ولی متأسفانه از سال ۸۶-۱۳۸۵ به بعد، این روند سیر نزولی داشته است؛ به‌گونه‌ای که آمار نوآموزان و کلاس‌های آمادگی تحت پوشش به‌طور محسوس طبق جدولی که ارائه کرده‌ام، کاهش یافته است. اما در بررسی علل و عوامل مربوط به این کاهش آمار و افت محسوس اقداماتی که موجب تنزل جایگاه پیش دبستانی شده است، می‌توان از مشکلات و محدودیت‌هایی که مانع رشد و توسعه‌ی کلاس‌های آمادگی یک ساله و یک ماهه‌ی مناطق دو زبانه به ویژه در مناطق محروم و روستایی شده است، این‌گونه سخن گفت:

● عدم توجه لازم به دوره‌ی آمادگی به‌عنوان پایه و اساس آموزش در دوره‌های بالاتر و بعدی؛

● عدم برقراری تعادل در توسعه‌ی کمتی و کیفی دوره‌ی پیش دبستانی؛

● کاهش اعتباراتی که از سال‌های قبل به‌طور مستقل برای پیش دبستانی در نظر گرفته شده است؛

● ایجاد مشکلات عدیده‌ی مالی برای تشکیل کلاس‌های یک ماهه‌ی آمادگی به دلیل افزوده شدن آمار این کلاس‌ها؛

● حذف و نادیده گرفته شدن شاخص‌های مربوط به استانداردهای فضا و تجهیزات آموزشی در کلاس‌های پیش دبستانی ضمیمه‌ی مدارس دولتی و نیز کلاس‌های یک ماهه‌ی مناطق دو زبانه؛

● واگذاری مدیریت کلاس‌های پیش دبستانی به بخش خصوصی و مراکز آموزشی فرهنگی غیردولتی که می‌توان گفت موانع و مشکلات متعددی را در پی خواهد داشت؛ از جمله:

● افزایش شهریه‌ی مربوط به تشکیل کلاس‌های آمادگی یک ساله‌ی ضمیمه‌ی مدارس دولتی؛

● نادیده گرفته شدن قوانین، مصوبات و دستورالعمل‌های مربوط و عدم اجرای مطلوب آن‌ها توسط مراکز پیش دبستانی در استان‌ها و مناطق؛ از جمله: اساس‌نامه‌ی پیش دبستانی مصوب جلسه‌ی ۶۹۹، مورخ ۸۲/۱۱/۲۸ شورای عالی آموزش و پرورش.

● کان لم یکن شدن دستورالعمل وزارتی پیش دبستانی به شماره‌ی ۲۱۰/۲۷۶۷/۴۱۲ و عدم اجرای مطلوب دستورالعمل‌های وزارتی به شماره‌ی ۱۴۰/۱۳۶۰۶/۱۳ مورخ ۸۷/۷/۲۱-۲۱۰/۲۰۳۶۳/۳۸۵ و ۸۷/۷/۱۳ مورخ ۱۴۰/۱۳۶۰۶/۱۳

میانگین نمرات و رشد عاطفی و اجتماعی دانش‌آموزانی که دوره‌ی پیش دبستانی را گذرانده‌اند از دانش‌آموزانی که این دوره را طی نکرده‌اند بیش‌تر است

دوره‌ی پیش‌دبستانی طی سال‌های ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۴ از روند رو به رشدی برخوردار بوده است ولی متأسفانه از سال‌های ۱۳۸۵ به بعد سیر نزولی داشته است

توسط مجریان استانی، منطقه‌ای و...

● فقدان شرایط لازم جهت رسیدن به اهداف، برنامه‌ها و تعهدات ملی و بین‌المللی؛ از جمله: سند ملی توسعه‌ی آموزش و پرورش و سند برنامه‌ی ملی آموزش برای همه.

● وجود تناقضات قانونی در برنامه‌ی چهارم توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی کشور؛

● نبود تعادل و هماهنگی لازم به منظور نظارت جامع و دقیق بر کلاس‌ها و مراکز پیش‌دبستانی

● نارضایتی مدیران مدارس دولتی از واگذاری کلاس‌های پیش‌دبستانی به بخش غیر دولتی و مؤسسان مدارس غیرانتفاعی و مؤسسات و شرکت‌های خصوصی و کاهش انگیزه‌های شغلی آنان؛

● عدم احتساب آمار کلاس‌های پیش‌دبستانی ضمیمه‌ی مدارس ابتدایی در سر جمع آمار رسمی مدرسه؛

● کاهش آمار دانش‌آموزان پایه‌ی اول ابتدایی که از کلاس‌های آمادگی یک‌ساله بر خردار بوده‌اند و افزایش افت تحصیلی در پایه‌ی اول ابتدایی.

علاوه بر این‌ها شرایط حاکم بر دوره‌ی پیش‌دبستانی (به‌ویژه کلاس‌های آمادگی یک‌ساله و یک ماهه‌ی مناطق دو زبانه) باعث افزایش نرخ ماندگاری و کاهش نرخ گذر در پایه‌ی اول ابتدایی شده و نیز موجب تحمیل هزینه‌های اضافی بر دوش دولت خواهد شد.

● **ضمن تشکر از پاسخ جامعی که به پرسش قبلی ارائه دادید، اگر اجازه بدهید به جنبه‌های مثبت و حرکت بخش نیز اشاره کنیم، از گام‌های مثبتی که در دوران خدمت و مسئولیت خود در زمینه‌ی پیش‌دبستانی مشاهده کرده‌اید، سخن بگویید. هم‌چنین بسیار خوشحال می‌شویم چنان‌چه در مورد آرمان‌هایی که بر آورده نشده و انتظار دارید پیگیری شود نیز صحبت کنید.**

● اجازه می‌خواهم پاسخ این پرسش را به سؤال قبلی پیوند بزنم و در ادامه‌ی پاسخ قبلی اعلام کنم که با مشارکت و همکاری بخش‌ها، واحدها، ادارات و سازمان‌ها و افراد صاحب‌نظر، دلسوز، کارشناس و مسئول در حوزه‌های مرتبط با پیش‌دبستانی، راهکارهایی برای موانع ذکر شده در سؤال قبلی، اندیشیده، تدوین و ارائه‌شده است که در حد بضاعت حافظه‌ام به آن‌ها می‌پردازم:

● به دنبال اتخاذ تصمیم درباره‌ی واگذاری دوره‌ی پیش‌دبستانی به بخش غیردولتی (دفتر مدارس غیرانتفاعی) و مسئولان ذی‌ربط در حوزه‌های مرتبط به‌خصوص دفاتر ستادی مرتبط با پیش‌دبستانی و مسئولان وقت ادارات و واحدهای مؤثر در تصمیم فوق، آن‌ها را از تبعات و پیامدهای منفی حاصل از این تصمیم‌گیری مطلع و از اساس‌نامه‌ی دوره‌ی پیش‌دبستانی و دستورالعمل‌های اجرایی مربوط و مصوبات و قوانین موجود در این خصوص به شدت دفاع کرده و حاضران را مطلع ساخته است.

● در پی مطرح شدن این نظر (واگذاری پیش‌دبستانی به مراکز آموزشی فرهنگی غیردولتی و مؤسسات خصوصی)، نامه‌ها و دفاعیه‌های مکتوبی مبنی بر آثار و نتایج زیان‌بار این تصمیم و تبعات و پیامدهای سوء حاصل از این واگذاری، به مدیران و مسئولان ارشد و میانی وزارت آموزش و پرورش و نیز چند نامه‌ی مستدل و مستند خطاب به وزیر وقت آموزش و پرورش و معاونان ایشان تنظیم و توسط مدیر کل دفتر متبوع خود به آن‌ها ارائه داده‌ایم که این واگذاری نه تنها دردی از پیش‌دبستانی کشور درمان نمی‌کند، بلکه چالش‌های عمده‌ی دیگری را هم به دنبال خواهد داشت؛ زیرا:

اول این‌که اساس‌نامه‌ی مربوط، طریقه‌ی تشکیل کلاس‌های پیش‌دبستانی را به دو شکل، دولتی با مشارکت مردم و غیردولتی توسط مردم، برشمرده است؛ از این‌رو، تشکیل کلاس‌های پیش‌دبستانی صرفاً به شیوه‌ی غیردولتی، نه تنها سفارش نشده، بلکه بر خلاف مصوبه‌ی موجود شورای عالی آموزش و پرورش است (هرچند که این موضوع قبلاً توسط سرپرست محترم وقت دبیرخانه‌ی شورای عالی آموزش و پرورش به

استحضار وزیر وقت محترم آقای فرشبیدی نیز رسیده بود).

دوم این‌که در شرایط موجود کشور و موقعیت فعلی آموزش و پرورش، بهتر است این تفویض مدیریت و اداره‌ی کلاس‌های پیش‌دبستانی به بخش غیردولتی، به‌صورت یک دفعه صورت نگیرد، بلکه واگذاری به‌طور تدریجی و در پروسه‌ای نسبتاً طولانی مدت و از طریق اجرای طرح‌های مطالعاتی و به مرور زمان اتفاق بیفتد.

سوم این‌که بر اساس کدام تحقیق علمی و یافته‌ی پژوهشی لازم است دوره‌ی پیش‌دبستانی (کلاس‌های آمادگی) که به اذعان همه‌ی کارشناسان، صاحب‌نظران و علمای تعلیم و تربیت، پایه و اساس دوره‌های بعدی تحصیلی و شالوده‌ی مراحل بعدی رشد شخصیت کودکان است، جزء ساختار نظام آموزش رسمی کشور محسوب نشود، ولی دوره‌ی پیش‌دانشگاهی که هم از نظر واژه، هم از نظر ساختار و هم از لحاظ محتوا و به‌ویژه به دلیل عملکرد و نتیجه‌ای که طی سالیان اخیر به‌دست آمده، باید جزء دوره‌های اصلی نظام آموزش رسمی کشور باشد؟

به هر حال به نظر من، به رغم اقداماتی که تاکنون در راستای رشد و توسعه‌ی کلاس‌های آمادگی یک‌ساله و یک‌ماهه‌ی مناطق دوزبانه و نیز کیفیت بخشی دوره‌ی پیش‌دبستانی انجام شده است، انتظار می‌رود اقدامات ذیل نیز در کانون توجه مدیران، مسئولان، صاحب‌نظران و دست‌اندرکاران امر رشد و توسعه‌ی پیش‌دبستانی قرار گیرد:

● اجرایی کردن و عمل به بندهای «الف» و «س» ماده‌ی ۵۲ قانون برنامه‌ی چهارم توسعه مبنی بر رفع محرومیت آموزشی از طریق اجرای برنامه‌های لازم برای گسترش آموزش پیش از دبستان و آمادگی به‌ویژه در مناطق دو زبانه.

● هر چند در راستای عمل به قانون، تلاش‌های خوبی برای استفاده از ظرفیت‌های موجود در بخش‌های غیردولتی و توانمندی مراکز آموزشی - فرهنگی و مؤسسات خصوصی معتبر، انجام شده و مؤسساتی هم‌چون مکتب‌القرآن، دارالقرآن، جامعه‌القرآن و... و نیز شرکت‌های خصوصی فرهنگی - آموزشی که توسط افراد حقیقی و حقوقی تأسیس شده است، در بحث اداره‌ی کلاس‌ها و مراکز پیش‌دبستانی ورود یافته‌اند، ولی سازوکارهای قانونی لازم برای بهره‌وری کامل از ظرفیت آن‌ها و کم کردن هزینه‌های اضافی بر دوش دولت، اندیشیده و وضع نشده است و در بعضی از موارد حتی مشاهده می‌شود به‌جای این‌که آن‌ها باری را از دوش آموزش و پرورش بردارند، آموزش و پرورش مجبور می‌شود از محل اعتبارات برنامه‌ی پیش از دبستان یا... به آن‌ها کمک و آن‌ها را حمایت کند که این با روح هدف اصلی و خصوصی‌سازی و اصل ۴۴ قانون اساسی منافات دارد؛ لذا انتظار دارد که در بحث توسعه‌ی پیش‌دبستانی:

● قانون ما، قانون برنامه‌ی چهارم و پنجم توسعه و افق چشم‌انداز بیست‌ساله باشد.

● مینا و اساس کار ما، اساس‌نامه‌ی مصوب جلسه‌ی ۶۹۹/۷۷۰ و شورای عالی آموزش و پرورش باشد.

● اهداف و برنامه‌ی ما، اهداف مصوب سند ملی آموزش و پرورش و برنامه‌های پیشنهادی سند برنامه‌ی ملی آموزش برای همه باشد.

● با عنایت به مصوبه‌ی مجلس محترم شورای اسلامی در خصوص دو ساله شدن دوره‌ی آمادگی و تحت پوشش قرار گرفتن نوآموزان ۴ ساله، لازم است حوزه‌ی وظایف و مسئولیت‌های هر سازمان، نهاد و اداره که به نوعی متولی آموزش کودکان زیر ۶ سال هستند، به‌طور دقیق تعریف و مشخص شود. به هر حال، تفکیک وظایف مربوط به هر سازمان، نهاد و دفتر و واحدی که در حوزه‌ی مراقبت و آموزش کودکان داشته و دخیل‌اند، جزء ضروریات است؛ چرا که خلط وظایف و مسئولیت‌ها موجب عدم پاسخ‌گویی مناسب و مسئولیت‌مدارانه می‌شود و در نتیجه، کیفیت کار و برنامه‌ی مورد نظر کاهش می‌یابد؛ در غیر این صورت، موجب خواهد شد تا نظارت دقیقی بر موضوع و برنامه‌ی مورد نظر از سوی سیاست‌گذار

و حمایت کننده‌ی اصلی صورت پذیرد.

● اصلاح و بازنگری بخش نامه‌ها و دستورالعمل‌های موجود از سال‌های ۹۳ تا ۹۰ در حالی است که به استناد تعهدات بین‌المللی، تا پایان سال ۹۳، نرخ پوشش پیش دبستانی در کشور بالای ۹۰ پیش‌بینی شده است.

● به نظر می‌رسد با توجه به اهمیت آموزش‌های دوران کودکی و هم‌چنین حساسیت‌هایی که به‌طور ویژه نسبت به کودکان در همه‌ی زمینه‌ها وجود دارد، پرداختن به موضوع آموزش و پرورش کودکان سنین قبل از دبستان، بسیار مهم و اساسی بوده و الزامی کردن آموزش‌های پیش از دبستان، در مقاطع تحصیلی دیگر نتایج مثبتی را در بر خواهد داشت. هر چند این پیشنه‌ها قبلاً از سوی دفتر آموزش و خلاقیت پیش‌دبستانی و ابتدایی به‌طور رسمی و مکتوب به دبیرخانه‌ی شورای عالی آموزش و پرورش و نیز معاونت حقوقی مجلس در وزارت آموزش و پرورش ارائه شده است و از قرار معلوم در سند برنامه‌ی درسی ملی نیز دیده شده و در حال پی‌گیری است، ولی مجدداً تأکید می‌کند یکی از راهکارها و شاید راهبرد اصلی برون رفت دوره‌ی پیش‌دبستانی (کلاس‌های آمادگی ویژه‌ی نوآموزان ۴ و ۵ ساله) از شرایط و اوضاع فعلی حاکم بر این دوره، رسمی و الزامی شدن دوره‌ی پیش‌دبستانی (آمادگی) بوده و ضروری است کودکان قبل از ورود به دبستان (دوره‌ی ابتدایی) آمادگی لازم را برای ورود به کلاس اول ابتدایی پیدا کنند.

● بازنگری دستورالعمل اجرایی کلاس‌های آمادگی ۱ ماهه و ارسال به استان‌ها و مناطق دوزبانه‌ی کشور

● تخصیص و توزیع اعتباری معادل ۲ میلیارد تومان در سال

گذشته و ۱ میلیارد و ۶۰۰ میلیون تومان در سال جاری به منظور تشکیل کلاس‌های آمادگی ۱ ماهه در مناطق دوزبانه‌ی کشور.

● مشارکت همکاری با نهادها و سازمان‌های درون و برون بخشی در زمینه‌ی برگزاری جشنواره‌ها و همایش‌های ملی و استانی از قبیل همایش جایگاه خلاقیت در پیش‌دبستانی، همایش مراقبت و آموزش کودکان و چشم‌انداز بیست ساله و ...

● از این‌که این قدر با دقت، پرسش‌های ما را پاسخ می‌دهید، متشکریم. چنان‌چه در پایان، برای تقویت روحیه و توان علمی مربیان پیش‌دبستانی پیشنهاد عملی دیگری دارید، بیان کنید.

از آن‌جا که وظیفه‌ی مادر پرداختن به کیفیت آموزش و پرورش در دوره‌ی پیش‌دبستانی است و در واقع، ما باید نظارت بر محتوای آموزشی و روش‌های آموزشی مربیان را سرلوحه‌ی وظایف و مسئولیت‌های خود قرار دهیم، لذا ضمن تعریف وظایف، شرایط و ویژگی‌های مدیران و مربیان پیش‌دبستانی در دستورالعمل‌های ابلاغی، از همکاران خود در استان‌ها درخواست می‌کنیم مواردی را که در بخش نامه‌های مربوط به وظایف و شرایط مربیان توصیه شده است، به دقت مورد توجه قرار دهند و بر آن نظارت کنند؛ از جمله:

الف - تناسب رشته‌ی تحصیلی و رشته‌ی شغلی آن‌ها رعایت شود؛ به عبارت دیگر، مربیانی جذب شوند که دارای مدرک تحصیلی و رشته‌ی تحصیلی متناسب با کلاس‌ها و دوره‌ی پیش‌دبستانی باشند.

ب - از آن‌جا که امروزه بحث ارتقای صلاحیت‌های علمی و حرفه‌ای مربیان و معلمان و بالا بردن سطح توانمندی و دانش‌افزایی آن‌ها یکی از مؤلفه‌های مهم در جذب و گزینش آن‌هاست، لذا توجه داشته باشند تا مربیان مورد نظر حتماً دوره‌های آموزشی مربوط را (با سرفصل‌های اختصاصی تعیین شده و متناسب) گذرانده باشند یا این‌که بستری فراهم شود تا این‌گونه مربیان ابتدا در کلاس‌های بازآموزی شرکت کرده، امتیازات لازم را کسب کنند تا واجد شرایط حضور در کلاس و مراکز پیش‌دبستانی جهت هدایت و رهبری نوآموزان شوند.

ب - به منظور ایجاد انگیزه‌های لازم علمی و حرفه‌ای در مربیان می‌توان یکی از شرط‌های گزینش و استخدام آن‌ها در آموزش و پرورش را شرط ارتقای مدرک تحصیلی متناسب دانشگاهی و بالا بردن توان علمی و فنی در رشته‌های مرتبط با پیش‌دبستانی تعیین کرد تا هم تقاضای تحصیل در رشته‌های آموزشی (به‌ویژه آموزش پیش‌دبستانی) در دانشگاه‌ها افزایش یابد و هم این‌که کلاس‌های پیش‌دبستانی در آموزش و پرورش از وجود مربیانی توانمند و دارای مدارج بالایی تحصیلی بهره‌برند.

● از حضور شما در این گفت‌وگو سپاس گزاریم.

بر اساس
کدام تحقیق
علمی، دوره‌ی
پیش دبستانی
نباید جزء
ساختار نظام
آموزش رسمی
کشور محسوب
شود؟

به استناد
تعهدات
بین‌المللی تا
پایان سال ۹۳
نرخ پوشش
پیش دبستانی
در کشور بالای
۹۰ درصد
پیش‌بینی شده
است

سال تحصیلی	آمار یک ماهه	درصد تغییر	آمار یک ساله	درصد تغییر نسبت به سال قبل
۸۰-۸۱	۲۵۳۱۰۲	-	۳۲۹۰۶۲	-
۸۱-۸۲	۲۲۳۹۸۴	-۱۱/۵	۴۰۳۶۵۴	+۲۲/۷
۸۲-۸۳	۲۱۰۰۹۹	-۶/۲	۴۳۸۷۷۹	+۸/۵
۸۳-۸۴	۱۸۴۹۰۲	-۱۱/۹	۴۹۲۴۲۲	+۱۲
۸۴-۸۵	۱۴۷۳۵۲	-۲۰/۳	۵۴۰۳۹۳	+۹/۶
۸۵-۸۶	۱۱۲۵۷۶	-۲۳	۵۵۲۹۳۲	+۲/۳
۸۶-۸۷	۱۱۹۷۶۶	+۶/۳	۵۱۱۲۱۹	-۷/۵
۸۷-۸۸	-	-	۴۵۵۸۴۴	-۱۰/۸

جدول مقایسه‌ای آمار
نوآموزان کلاس‌های
یک ساله‌ی آمادگی
و نیز کلاس‌های یک
ماهه‌ی آمادگی در
مناطق دوزبانه‌ی
کشور از سال تحصیلی
۸۰-۸۱ لغایت ۸۸-۸۷

اهمیت نقاشی کودکان و تفسیر رنگ‌ها

غفار کریمیان پور

دانشجوی کارشناسی ارشد پیش از دبستان

تقلید می‌کنند. به‌عنوان یک بزرگسال لازم است که برای توجه کردن به کارهای هنری کودکان ارزش قائل باشیم و ببینیم که آن‌ها چه چیزی را برای ما توصیف می‌کنند و نقاشی برای آن‌ها چه معنایی دارد و با آن چه روی کاغذ می‌نویسند، می‌خواهند چه چیزی را به ما بگویند.

همان‌گونه که ماهیچه‌های کودک رشد می‌کند، کودک وارد مرحله‌ی کنترل خط می‌شوند و می‌فهمند که وسایل نقاشی که آن‌ها استفاده می‌کنند، علامت‌هایی را روی کاغذ ایجاد می‌کند؛ از این‌رو، هنگام نقاشی حواس خود را جمع می‌کنند یا حتی ممکن است موقع نقاشی سر و صدا ایجاد کنند. به کودک فرصت دهید تا آن‌ها چه را کشیده‌اند، توصیف کنند یا داستانی درباره‌ی آن بگویند.

بزرگسال نباید از کودکان سؤال کند که این چیست؛ زیرا این احساس را به آن‌ها می‌دهد که نقاشی آن‌ها خوب نیست؛ زیرا بزرگسالان نمی‌توانند آن را توصیف کنند.

تحقیقات نشان می‌دهد که کودکان همان‌گونه که رشد می‌کنند، وارد مرحله‌ی بعد یعنی مرحله‌ی شکل می‌شوند. در این مرحله، آن‌ها خط‌ها را به هم پیوند می‌دهند و شکل‌هایی هم‌چون دایره و مثلث می‌کشند و برای آن‌ها نام می‌گذارند. شکل‌ها و نمادهای مربوط به آن‌ها را می‌فهمند. کودکان با این نقاشی وارد جامعه می‌شوند و نقاشی خود را با دیگران شریک می‌شوند و با دیگران ارتباط برقرار می‌کنند. در طول این مرحله، ماهیچه‌های کودکان به‌طور قابل ملاحظه‌ای رشد می‌کند و آن‌ها فهم بیشتری از تقارن پیدا می‌کنند؛ شکل‌ها را ترکیب می‌کنند تا عکس‌ها (نقاشی) را بسازند و خط‌های درخشانی در نقاشی‌های آن‌ها ظاهر می‌شود.

در همه‌ی این مراحل، نکته‌ی مهم این است که کودکان را به نقاشی کشیدن و توصیف آن‌ها چه کشیده‌اند، تشویق کنیم. در مرحله‌ی آخر، آن‌ها به مرحله‌ی نمایش می‌رسند. در این مرحله، افراد شکل‌های اصلی را می‌کشند، نقاشی را به‌صورت یک کل نشان می‌دهند و اشیاء را در آن سازماندهی می‌کنند. این مرحله، پایه‌ای برای قصه‌گویی است که از کودکان برای ورود به مرحله‌ی نوشتن حمایت می‌کند.

در کتاب کار، شیوه‌ها و نشانه‌ها در نقاشی‌های خانوادگی، نویسنده یک فعالیت را برای استفاده‌ی کودکان در همه‌ی سنین توصیف می‌کند. فعالیت‌های هنری اکنون به‌عنوان نقاشی‌های متحرک خانوادگی شناخته می‌شود. این فعالیت برای بزرگسالان، نقطه‌ی شروعی را برای مشاهده‌ی

کودکان در هر سنی، از نقاشی به‌عنوان راهی برای ابراز وجود و وسیله‌ای برای ارتباط برقرار کردن با دنیای اطراف خود استفاده می‌کنند. نقاشی‌ها و تصاویری که آن‌ها می‌کشند، تعارض‌ها و احساسات آن‌ها را آشکار می‌سازد. کودکان از مراحل رشدی مختلفی می‌گذرند، اما مهم نیست که آن‌ها از نظر زمانی در چه سنی‌اند.

وقتی به‌عنوان یک بزرگسال به نقاشی کودک نگاه می‌کنیم، لازم است الگوهای نقاشی، مرحله‌ی رشدی او و احساساتی را که کودک تجربه کرده است، تشخیص دهیم.

معلمان و محققان در کلاس درس پی‌برده‌اند که کودکان این مراحل را در زمان‌های مختلفی طی می‌کنند. کودک ابتدا وارد مرحله‌ی اکتشافی خط‌خطی کردن می‌شود. او در این مرحله هنوز در حال تجربه کردن دنیای اطراف خود با چشم، دست و دهان است. آن‌ها از اولین خط‌خطی کردن خودشان، به‌عنوان وسیله‌ای برای ارتباط برقرار کردن با دنیای اطراف خود استفاده می‌کنند.

این مرحله خیلی مورد توجه قرار گرفته است؛ زیرا به نظر می‌رسد که شروع رشد سوادآموزی کودکان است و با دوره‌ی رشدی عضلانی که آن‌ها تجربه می‌کنند، مطابقت دارد. در این مرحله، مدل‌های نوشتاری و نمایش دادن آن‌ها برای کودک خیلی مهم است.

مرحله‌ی دوم، مرحله‌ی خط‌های آشفته (درهم‌وبرهم) است. در این مرحله، وقتی کودک نقاشی می‌کشد، خط‌های او بالا، پایین، جلو و عقب می‌رود. در این مرحله، آن‌ها لبه‌ی کاغذ را می‌فهمند و از علامت‌هایی که دیگران ساخته‌اند،

می‌شوند و آرام با دنیای اطراف خود برخورد می‌کنند. وقتی نقاشی کودکان را بررسی می‌کنیم، لازم است که روی کارهای آن‌ها تمرکز کنیم؛ زیرا روش نقاشی آن‌ها حقیقت‌های زیادی را برای ما آشکار می‌سازد.

کشیدن گوش فوق‌العاده بزرگ می‌تواند بر این دلالت داشته باشد که کودک انواع سوء استفاده‌های کلامی را در زندگی تجربه کرده است. اگر کودک شکاف درازی را برای دهان بکشد می‌تواند این معنا را داشته باشد که کودک به راحتی نمی‌تواند صحبت کند و عدم کشیدن دهان یعنی این که کودک توانایی برقراری ارتباط با دنیای اطراف خود را ندارد و نکشیدن چشم می‌تواند این معنا را برساند که کودک نسبت به واقعیت‌های اطراف خود احساس کوری می‌کند و دندان نامرتب در نقاشی می‌تواند بر رفتار پرخاشگر دلالت داشته باشد.

وقتی کارهای هنری کودک را می‌بینیم نباید عجولانه قضاوت کنیم. کودکان نیاز دارند که احساساتشان را در لغات یا نقاشی بیان کنند و بر همین اساس نیاز دارند که با واژه‌های عاطفی و نمونه‌هایی از این احساسات آشنا شوند. کودکان نیاز دارند که در مورد کار آن‌ها صحبت شود.

به‌عنوان یک بزرگسال (مشاهده‌گر) لازم است که از تعریف مبهم اجتناب کنیم، زود قضاوت نکنیم، سؤالات مستقیم نپرسیم، به کارهای هنری آن‌ها جواب مستقیم ندهیم، بلکه به آن‌ها فرصتی برای سهیم شدن در کارهای هنری بدهیم و در نهایت، نکته‌ی مهم این است که از کودکان به خاطر نقاشی‌شان تشکر کنیم.

کودکان از نقاشی به عنوان وسیله‌ای برای ابراز وجود و وسیله‌ای برای ارتباط برقرار کردن با جهان اطراف استفاده می‌کنند و از طریق این، مراحل رشدی آن‌ها رشد می‌کند و به بزرگسالی می‌رسند و ما که به عنوان یک بزرگسال از آن‌ها حمایت می‌کنیم، لازم است الگوها را در نقاشی آن‌ها جست‌وجو و از این طریق به رشد آن‌ها کمک کنیم.

مراحلی که کودک در آن بهسر می‌برد، تعیین می‌کند و بزرگسالان می‌توانند مشاهده کنند که نقاشی کودکان چگونه شکل می‌گیرد و آن‌ها چگونه از رنگ‌ها و شکل‌ها برای بیان احساساتشان استفاده می‌کنند.

در این فعالیت، به کودکان یک ورق و تعدادی مداد شمعی و ماژیک یا جعبه‌ی رنگ داده و از آن‌ها خواسته شده که خانواده‌ی خود را نقاشی کنند. این تحقیق نشان داده است که کودکان برای افرادی که دوستانشان دارند (مطلوب)، از رنگ‌های مورد علاقه‌ی خود استفاده می‌کرده و برای کسانی که دوستانشان ندارند (نامطلوب)، از رنگ‌هایی که به آن‌ها علاقه ندارند، استفاده می‌کنند.

به عنوان یک بزرگسال لازم است بدانیم که کودکان در صورت روبه‌رو شدن با یک حادثه‌ی عاطفی، ممکن است رنگ‌های خود را تغییر دهند. نویسنده خلاصه‌ی رنگ‌ها و آن‌چه را بزرگسالان می‌توانستند از نقاشی کودک به دست آورند، بیان کرده است. رنگ‌هایی که کودک مورد استفاده قرار می‌دهد، می‌تواند مورد علاقه‌ی او باشد. بخش کلیدی دیگر این فرایند، این بود که بزرگسالان مشاهده کنند که کودکان چگونه از رنگ‌ها استفاده می‌کنند و این که آیا الگویی در نقاشی آن‌ها مشاهده می‌شود.

وقتی کودکی از رنگ قرمز استفاده می‌کند، می‌تواند نشان دهنده‌ی عصبانیت و پرخاشگری او باشد و وقتی که کودک از زاویه‌های تیز به جای خط‌های منحنی استفاده می‌کند، یعنی هنگام نقاشی تحت فشار و بی‌قرار است. استفاده‌ی زیاد از رنگ‌ها به‌طور کلی می‌تواند نشان‌دهنده‌ی این باشد که کودک احساس درد و اندوه دارد. نویسنده بیان می‌کند که رنگ سیاه می‌تواند رابطه‌ی زیادی با افسردگی و ناکامی داشته باشد.

وقتی کودکان از رنگ زرد استفاده می‌کنند، اشتیاق و شور و شوق خود را در حال نقاشی کردن نشان می‌دهند و به نظر می‌رسد که کودکانی خونگرم‌اند و از سایر کودکان عاطفی‌ترند و در زندگی خود به بزرگسالان وابستگی دارند. کودکی که از رنگ سبز استفاده می‌کند، یعنی این که از نظر جسمانی در حال رشد و متکی به خود و در بعضی اوقات سرد و بی‌احساس است. در این سنین، کودک ممکن است با هم‌سالانش تفاوت داشته باشد اما وقتی بزرگ شد، کمی متعادل‌تر می‌شود.

رنگ بنفش آرام و معنوی به نظر می‌رسد. کودکانی که از این رنگ استفاده می‌کنند، به آسانی سرگرم

۱. کافور من. اس، هاروارد و رابرت برن، کارها، شیوه‌ها و

نشانه‌ها در نقاشی‌های خانوادگی، نیویورک، ۱۹۷۲.

2. www.Scholastic.Com

3. www.K-play.com

اهداف برنامه‌ی درسی زبان‌آموزی در مناطق دو زبانه

فریده عصاره — کارشناس زبان‌آموزی و پژوهشگر

«هدفمند» می‌گویند که بارقه‌ای از روح خالقش در وجود وی جاری است.

برنامه‌ی درسی نقشه‌ای است که در آن، مجموعه‌ای از فرصت‌های یادگیری چیده شده است. یکی از عنصرهای اساسی آن، هدف یا اهداف است که عناصر دیگری از قبیل محتوا، روش آموزش، ارزش‌یابی و... برای تحقق آن بسیج می‌شوند. در هر برنامه‌ی درسی نه تنها اهداف دیگر عناصر را سرلوحه خود قرار می‌دهند بلکه فراسوی فرایند آموزش در کلاس درس نیز هستند.

روند و روش زبان‌آموزی کودکان مناطقی که فارس زبان‌اند با مناطق غیرفارس زبان اگرچه دارای شباهت‌هایی است، ولی تفاوت‌های چشمگیری نیز دارد؛ به‌طوری که زبان‌آموزی برای کودکان دسته‌ی اول، تقویت و توسعه‌ی دانسته‌ها و مهارت‌های زبانی است که در محیط زندگی خود کسب کرده‌اند. برای این کودکان هدف شماره‌ی ۹ راهنمای برنامه‌ی درسی دوره‌ی آمادگی در نظر گرفته شده است. برای کودکان دسته‌ی دوم که دنیای اطرافشان را با زبانی غیر از فارسی شناخته‌اند، برنامه‌ی درسی مستقلاً تدوین شده است که هدفش علاوه بر هدف دسته‌ی اول، آموزش و توانمند کردن آن‌ها نسبت به زبان فارسی است.

اهداف برنامه‌ی درسی زبان‌آموزی در مناطق دو زبانه مشتمل بر دو دسته‌اند. اهداف کلی و جزئی اهداف کلی آن عبارت است از:

در پیش‌شماره‌های سه‌گانه‌ی سال پیش، درباره‌ی چگونگی رشد، تقویت و توسعه‌ی زبان‌آموزی کودکانی که در ورود به مرکز پیش‌دبستانی به زبان فارسی تسلط لازم را دارند، در قالب سه‌مقاله‌ی گوش دادن، گفت‌وگو و خلاقیت زبانی بحث شد. از شماره‌ی قبل دوره‌ی جاری، معرفی برنامه‌ی درسی زبان‌آموزی در مناطق دو زبانه را آغاز کردیم و در شماره‌ی پاییز درباره‌ی رویکرد این برنامه صحبت شد. در مقاله‌ی پیش‌رو، به اهداف این برنامه پرداخته شده است که در پی می‌آوریم.

کلید واژه‌ها: برنامه درسی، زبان‌آموزی، مناطق دو زبانه، اهداف برنامه و اهداف کلی و جزئی.

در نظام خلقت، همه‌ی موجودات از ریزترین تا بزرگ‌ترین آن‌ها، هر یک، غایت و هدفی دارند. یک برنامه‌ی درسی نیز برای رسیدن به هدفی طراحی و تدوین می‌شود. در فرهنگ لغت هدف به معنای مقصود و مقصد است؛ یعنی آن چه برای رسیدن به آن تلاش و کوشش می‌شود. وقتی می‌گوییم فلانی به هدفش رسید یا به عبارت دیگر موفق شد، یعنی با تلاش و کوشش و با برنامه‌ریزی‌ای که از قبل کرده و مسیری را که در نظر گرفته بود، به‌درستی آن را طی کرد به سرمنزل مقصود رسید. به چنین شخصی که برای انجام اموراتش دارای طرح و برنامه‌ی قبلی است، انسان

الف) کسب توانش زبانی و ارتباطی به زبان فارسی
ب) ارتقای نگرش مثبت به زبان فارسی

گفتن) زبان مدنظر است و در دو مهارت کتبی، فقط اهدافی را که به آماده‌سازی خواندن و نوشتن می‌انجامند، انتظار داریم؛ زیرا کودکان سوادآموزی و حروف‌آموزی را در یک فرایند آموزشی علمی و نظام‌مند در دبستان پی می‌گیرند.

اهداف جزئی در قالب مهارت‌های زبانی به شرح زیر است:

1.

- شناسایی نام اشیا و پدیده‌های موجود در محیط
- درک درست کلمه‌ها، جمله‌ها و گفتمان‌های ساده
- درک محور اصلی گفته‌ها
- پیروی از دستورالعمل‌های ساده و متناسب
- درک و فهم پیام‌های (کلامی، غیر کلامی) ساده
- درک آهنگ و لحن کلام
- تمیز کلام موزون از غیرموزون.

2.

- به‌کارگیری واژه‌ها و جمله‌های پر کاربرد با الگوی دستوری مناسب

- توصیف و روایت ساده درباره‌ی دیده‌ها و شنیده‌ها
- طرح پرسش‌های ساده و پاسخ‌گویی به این نوع پرسش‌ها
- به‌کارگیری نقش‌های پر کاربرد زبان
- به‌کارگیری درست افعال، ضمائر، صفات و قیود.

3.

- تصویرخوانی به زبان فارسی
- صحیح به دست گرفتن مداد
- وصل کردن خط چین‌ها و نقطه‌ها
- ترسیم خطوط (افقی، عمودی، گردی، سه‌گوش و چهارگوش).

(

1. علاقه‌مندی به استفاده از واژه‌ها و عبارات زبان فارسی
2. علاقه‌مندی به شرکت در گفت‌وگوهای کلاسی و غیر کلاسی
3. گرایش مثبت به برقراری ارتباط عاطفی با شنونده
4. التذاذ از کلام آهنگین فارسی.

منظور از توانش، آن دانش زبانی است که در ذهن فرد نهادینه شده است. معمولاً هر گویشوری بر اساس جامعه‌ای که در آن قرار گرفته و زبانی که در آن رایج است، دانش زبانی مربوط به آن‌جا در ذهنش شکل می‌گیرد. چنین فردی آن زبان را می‌فهمد، به‌طور ناخودآگاه به کار می‌برد، با آن با مهارت سخن می‌گوید و وقتی به چیزی می‌اندیشد، محتوای فکریش با آن زبان است.

چنین فردی نسبت به آن زبان توانش پیدا کرده است؛ یعنی، در سایه‌ی این توانش می‌تواند نسبت به دستوری و نادرستی بودن آن زبان یا معنادار یا بی‌معنا بودن آن قضاوت کند. وقتی می‌گوییم انسان نسبت به زبان مادری خود توانش دارد، منظور این است که او بر تمامی حوزه‌های آوایی، صرفی، نحوی، معنایی و کاربردی زبان خود ناخودآگاهانه تسلط دارد و به‌صورت خودکار از آن‌ها استفاده می‌کند.

معمولاً هر شخص برای برقراری ارتباط علاوه بر دارا بودن توانش زبانی، لازم است به قواعد و اصول حاکم بر کاربرد زبان آگاه باشد؛ یعنی، بداند در موقعیت‌های اجتماعی مختلف و مخاطب‌هایی که با آن‌ها برخورد می‌کند، چه از ساخت‌های زبانی استفاده کند؛ متناسب با شخص مورد نظر، چه از حیث سن، یا جنس، شغل و موقعیت اجتماعی، با او سخن گوید؛ متناسب با زمان و مکانی که در آن قرار گرفته است، از کارکردهای زبانی استفاده کند؛ مثلاً، در مراسم جشن و سرور تبریک گوید و در عزاداری تسلیت؛ سؤال‌ها و تقاضاهای خود را بپرسد و در برابر سؤال‌ها و تقاضاهای دیگران پاسخ‌های مناسب ارائه کند؛ بتواند از گونه‌ی رسمی و دوستانه‌ی زبان در جای مناسب استفاده کند؛ لحن و آهنگ کلام خود را متناسب با مخاطب و موضوع گفت‌وگو انتخاب و از رفتارهای غیر کلامی (دست، سر، چهره و...) مناسب استفاده کند.

کودکانی که در مناطق دوزبانه هستند و به زبان فارسی تسلط لازم و کافی ندارند، در واقع، توانش زبانی و ارتباطی زبان محلی و مادری خود را دارند. در دوره‌ی یک‌ساله‌ی پیش‌دبستان، انتظار این است که کودکان در این مناطق به حدّ تسلط یک کودک فارسی زبان برسند تا نه تنها در دبستان مشکلی با برنامه‌ها و کتاب‌های درسی نداشته باشند بلکه به‌راحتی بتوانند با گویشور فارسی زبان ارتباط برقرار کنند. در دوره‌ی یک‌ماهه نیز رسیدن به حدی از تسلط ذکر شده مورد انتظار است.

پیشنهاد می‌شود در دوره‌ی یک‌ساله، مناطق دوزبانه متناسب با نیاز کودکان و فاصله‌ی موجود تا رسیدن به حدّ تسلط آن‌ها به زبان فارسی، براساس برنامه‌ی زبان‌آموزی در مناطق دوزبانه فعالیت‌هایی برای یادگیری تدارک ببینند.

در طسّی پیمودن روند توانش زبانی و ارتباطی، کودکان به‌تدریج مسیر کنش به زبان فارسی را می‌پیمایند و به مهارت‌های زبانی دست می‌یابند. در دوره‌ی پیش‌دبستان، دو مهارت شفاهی (گوش دادن و

1. انوری، حسن؛ فرهنگ بزرگ سخن.
2. راهنمای برنامه‌ی درسی زبان‌آموزی کودکان پیش‌دبستانی در مناطق دوزبانه، مصوبه‌ی شورای عالی آموزش و پرورش.

خانم خیرآبادی

خانم مرشدی

خانم حقی

آیات قرآنی مربوط و به صورت نمایشی و زبان اشاره یا از طریق لوحه‌های مرتبط، به معرفی آن‌ها می‌پردازیم.

در اهمیت و مؤثر بودن شیوه‌های به کار برده شده در این مؤسسه، همه‌ی عوامل متفق القول آن را تأیید می‌کنند. اما باید دید انعکاس نتایج از دید دیگران چگونه است. این سرگروه قرآنی می‌افزاید: «آموزش‌ها چنان در ذهن و دل بچه‌ها می‌نشیند که وقتی بچه‌ها به پایه‌ی اول ابتدایی می‌رسند و مثلاً آموزش‌گاری درس خوانه زدن گیاهان را توضیح می‌دهد، بچه‌ها می‌گویند که آن را می‌دانند، چون قبلاً در پیش‌دبستان ماجرای آن را در جزء هفتم، سوره‌ی «انعام» خوانده‌اند. یا اگر بحث «خداشناسی» باشد، خواهند گفت که در جزء یکم، سوره‌ی «بقره» با آن آشنا شده‌اند. این‌ها سخنان آموزگاران است که در دبستان با این بچه‌ها سروکار داشته‌اند.

در کلاس خانم یوسفی، بچه‌ها دارند موضوع بدگویی را با استفاده از سوره‌ی «نساء» جزء ششم و به زبان نمایش و اشاره بررسی می‌کنند.

خانم یوسفی می‌گوید: «ما اکنون در حال تمرین فرازهایی از جزء ششم هستیم. این بخش درباره‌ی وضو و تیمم، احترام به قول و قرارها، اسم برخی از پیامبران و عید غدیر خم است.»

ما برای آن که تصویر واضح‌تری از این درس و اشاره‌های آن داشته باشیم، از **سمانه مصمصامی**، نوآموز پیش‌دبستانی می‌خواهیم پس از ارائه‌ی جمعی این مبحث، به‌طور انفرادی نیز بار دیگر آن را اجرا کند. سمانه هم آیه‌ی مربوط را بسیار زیبا می‌خواند و اشاره‌ها را با حرکات دست انجام می‌دهد.

دو مورد آخر معمولاً حول داستان‌های قرآن است؛ مثلاً، سوره‌ی «لقمان» دارای مسائلی اخلاقی و اعتقادی بسیاری است که قابلیت به نمایش در آمدن دارد؛ به این ترتیب، بچه‌ها وقتی به پایه‌ی دوم ابتدایی می‌رسند، فعالیت دوره به دوره‌ی حفظ قرآن را آغاز می‌کنند. هم‌چنین، این برنامه‌ها چنان ارتباط تنگاتنگی با فعالیت‌ها و تمرین خانگی بچه‌ها دارد که با توزیع برگه‌های موضوعی برای تمرین در منزل، اولیای آن‌ها هم جذب شده و به طور غیر مستقیم، به چرخه‌ی حفظ و آشنایی با مفاهیم وارد می‌شوند.»

مربیان، در حقیقت، اصلی‌ترین عامل در کلاس و فرایند آموزش هستند. یکی دیگر از مربیان و سرگروه قرآن مدرسه‌ی کوثر به نام خانم **خیرآبادی**، با اشاره به اثربخشی کار با کودکان و تأثیر معنوی‌ای که برای خود وی داشته است، می‌گوید: «علاقه به قرآن، انگیزه‌ی من در کارم است و باعث تعالی هر چه بیشتر خودم می‌شود.» از وی در مورد نحوه‌ی تدریس در مدرسه می‌پرسیم و توضیح می‌دهد: «این‌جا طرح درس‌ها یا واحد کارهایی مانند «خداشناسی»، به‌صورت نمایش یا شعر اجرا می‌شود. مطالب و واحد کارهای علمی دیگری هم درباره‌ی گیاهان یا پرندگان داریم که در تلفیق با

نزدیک‌تر است - اجرا می‌شود.»

معاون مدرسه به تقسیم بچه‌های پیش‌دبستان به دو گروه «مهد کودک» و «پیش‌دبستان» اشاره می‌کند و در ارتباط با فعالیت‌های این دو توضیح می‌دهد که: «گروه مهد، دو سال کوچک‌تر از پیش‌دبستانی‌ها هستند؛ از این رو، موضوعات کم و ساده‌تری از قرآن را با آن‌ها تمرین می‌کنیم. سعی ما بر این است که برای گروه مهد کودک، بیش‌تر از بازی و نمایش استفاده کنیم تا بچه‌ها دچار خستگی و ملال نشوند.

آنان از نظر آشنایی با قرآن و حفظ آیات، بر اساس جزءهای قرآنی، پانزده موضوع دسته‌بندی شده را مطالعه و حفظ می‌کنند و هنگامی که به پایه‌ی اول می‌رسند، مفاهیم سی جزء را حفظ می‌کنند.

بچه‌های پیش‌دبستان تعداد قابل توجهی از مفاهیم قرآنی را یاد می‌گیرند و بقیه را در دبستان تا پایه‌ی دوم ادامه می‌دهند و حافظ کل موضوعی می‌شوند؛ گفتنی

است با این روش، بچه‌ها در دوره‌ی راهنمایی تحصیلی حافظ کل قرآن هستند.» از این معاون قرآنی درباره‌ی وجودبرنامه‌های جنبی و آموزشی هم سؤال می‌کنیم. او پاسخ می‌دهد: «کلاس‌های سفالگری، نقاشی و تئاتر هم داریم که

بچه‌های پیش‌دبستان تعداد قابل توجهی از مفاهیم قرآنی را یاد می‌گیرند و بقیه را در دبستان تا پایه‌ی دوم ادامه می‌دهند و حافظ کل موضوعی می‌شوند

معصومه حاتمی

مربی پیش دبستانی قدس ساوه

خرس کوچولو در خدمت محیط زیست

روخانه‌ها را آلوده نمی‌کردند و خلاصه، جنگلشان نمونه بود. فقط خرسی کوچولو بود که برایش مهم نبود آشغال‌ها را کجا می‌ریزد. دوست‌های خرسی از این موضوع خیلی ناراحت بودند. هر دفعه به او تذکر می‌دادند اما فایده نداشت؛ تا این که یکی از روزها که خرس کوچولو به مدرسه می‌رفت، ناگهان متوجه سروصدایی شد. وقتی به اطرافش خوب نگاه کرد، با تعجب دید مقدار زیادی آشغال اطرافش و رجه‌ورجه می‌کنند. خرسی گفت: «شماها دیگر کی هستید؟» همگی بلند گفتند: «ما آشغال‌های تویم. تو را خیلی دوست داریم و می‌خواهیم پیش تو باشیم.» خرسی با عصبانیت گفت: «نه، من شماها را دوست ندارم. زود از من دور شوید، می‌خواهم بروم مدرسه» و شروع کرد به دویدن، ولی آشغال‌ها هم دنبال او راه افتادند. هر جا که او می‌رفت، همراهش بودند. خرسی کلافه شده بود؛ چون نمی‌دانست با این همه آشغال چه کار باید بکند؛ نه مدرسه می‌توانست برود نه خانه. با عصبانیت از آن‌ها پرسید: «چرا دنبال من می‌آید؟ من شماها رو دوست ندارم.

از میان واحدهای کار ارسالی به دفتر مجله‌ی رشد آموزش پیش دبستانی، واحد کاری از خانم معصومه حاتمی، از ساوه دریافت کردیم. در این واحد کار ۴۵ صفحه‌ای که با دقت و حوصله‌ای وافر تنظیم شده است، به قصه‌ای برخوردیم که می‌تواند در کلاس برای نوآموزان خوانده شود. این قصه را با تغییراتی چند حضورتان تقدیم می‌کنیم.

یکی بود یکی نبود، غیر از خدای مهربان هیچ کس نبود. توی یک جنگل زیبا و قشنگ پر از سبزه و چمن، حیوانات ریز و درشت، زبر و زرنگ، در صلح و صفا به خوبی و خوشی زندگی می‌کردند. جنگل ما خیلی قشنگ و تمیز بود؛ چون حیوانات جنگل تمیز را خیلی دوست داشتند. هر روز صبح که خورشید خانم همه‌جا را روشن می‌کرد، حیوانات شروع می‌کردند به تمیز کردن محل زندگی‌شان. آن‌ها نه تنها خانه‌هایشان را تمیز می‌کردند، بلکه مراقب جنگل هم بودند؛ آشغال زمین نمی‌ریختند، گل‌ها و چمن‌ها را له نمی‌کردند،

محدوده‌ی انتظارات شناختی	اهداف	حوزه‌ی یادگیری
<ul style="list-style-type: none"> - شناخت انواع حیوانات جنگل - توجه به محیط زیست و زیبایی‌های آن - ریختن زباله در سطل زباله. 	<ul style="list-style-type: none"> - درک اساسی علوم - شناخت محیط زیست و توجه به زیبایی‌ها و حفظ آن. 	علوم تجربی
<ul style="list-style-type: none"> - بر زبان آوردن نام خدا - آشنایی با مفاهیم ساده‌ی قرآن. 	<ul style="list-style-type: none"> - شناخت فرهنگ و نشانه‌های دینی. 	دینی
<ul style="list-style-type: none"> - درک مفاهیم فضایی جلو و عقب، داخل و خارج. 	<ul style="list-style-type: none"> - درک مفاهیم اساسی ریاضی 	ریاضی
<ul style="list-style-type: none"> - رعایت بهداشت در اماکن عمومی - شرکت در فعالیت گروهی - ریختن زباله در سطل مخصوص - خودداری از آلوده کردن محیط زیست. 	<ul style="list-style-type: none"> - شناخت محیط و مقررات و قوانین اجتماعی - شناخت محیط زیست و توجه به زیبایی‌ها و حفظ آن. 	اجتماعی
<ul style="list-style-type: none"> - انجام حرکات مختلف - اجرای نمایش. 	<ul style="list-style-type: none"> - توسعه‌ی توانایی‌های ذهنی و جسمانی. 	تربیت بدنی
<ul style="list-style-type: none"> - شرکت در اجرای نمایش. 	<ul style="list-style-type: none"> - پرورش ذوق هنری و درک زیبایی‌های آن. 	هنری
<ul style="list-style-type: none"> - دقت در گوش دادن - گسترش گنجینه‌ی لغات. 	<ul style="list-style-type: none"> - پرورش مهارت زبان‌آموزی. 	زبان‌آموزی

نام فعالیت: راه را نشان بده

هدف: رعایت نظافت در اماکن عمومی عزیزم، راهی را که خرس کوچولو باید برود تا به سطل زباله برسد، با خط مشخص کن.

نمی‌خواهم با شما باشم؛ چون وقتی شماها با من باشید، کسی من را دوست ندارد. خواهش می‌کنم از این جا بروید.» اشغال‌ها گفتند: «ولی ما فکر می‌کنیم تو ما را خیلی دوست داری؛ چون بچه‌های دیگر ما را داخل سطل اشغال می‌اندازند، ولی تو ما را این طرف و آن طرف پرت می‌کنی و ما را آزاد می‌گذاری که هر کجا دوست داریم، برویم و همه‌جا را کثیف کنیم.» خرسی وقتی این حرف‌ها را شنید، متوجه اشتباهش شد و گفت: «دیگه این کار را نمی‌کنم» و سریع تمام اشغال‌ها را داخل سطل زباله ریخت. بعد از آن روز، دیگر کسی ندید که خرس کوچولو اشغال خود را زمین بریزد.

(پس از اجرای قصه، مربی می‌تواند کودکان را یاری دهد تا قصه را به صورت نمایشی ارائه دهند یا در مورد موضوع پاکیزگی محیط زندگی نقاشی بکشند.)

عروسک‌های نمایش و رشد مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی

الهام حسینی نسب

کارشناس ارشد آموزش و پرورش پیش از دبستان

احمدی-نورانی در سال ۱۳۸۱ برای اندازه‌گیری مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستان در پایان‌نامه‌ای با عنوان بررسی تأثیر بازی‌های نمایشی (پانتومیم) در الگوپذیری مهارت‌های اجتماعی کودکان مورد استفاده قرار گرفت. این پرسش‌نامه دارای روایی محتوایی و صوری و ضریب اعتبار ۹۷ درصد است.

سپس از هر دو گروه، پس‌آزمون گرفته شد و نتایج پس‌آزمون و پیش‌آزمون توسط آزمون T در هر مهارت مورد مقایسه قرار گرفت و نتایج به‌دست آمده نشان داد که کار با عروسک‌های نمایشی در کسب مهارت‌های همکاری، گفت‌و شنود، و احترام گذاردن، تأثیر مثبت دارد و باعث رشد این مهارت‌ها در کودکان پیش دبستانی می‌شود؛ اما در مورد مهارت توجه به ظاهر آراسته‌ی خویش، تفاوت معناداری مشاهده نشد؛ به‌طور کلی، کار با عروسک‌های نمایشی در مقایسه با شیوه‌ی ارائه شده توسط معلم تأثیر مثبت و بیش‌تری دارد.

از نتایج تحقیق حاضر می‌توان در انتخاب شیوه‌های آموزش و هم‌چنین تعلیم و تربیت کودکان پیش دبستانی استفاده کرد. به این منظور، مربیان پیش از دبستان باید با روش‌ها و شیوه‌های مختلف آموزشی آشنا شوند و یکی از این شیوه‌ها می‌تواند آموزش توسط نمایش عروسکی باشد.

تحقیق حاضر به راهنمایی دکتر فرخنده مفیدی و مشاوره‌ی خانم فرشته مجیب انجام شده است و برای آگاهی از متن آن می‌توان به کتاب‌خانه‌ی دانشگاه علامه طباطبائی مراجعه کرد.

کلیدواژه‌ها: عروسک‌های نمایشی، مهارت‌های اجتماعی

پیش دبستانی

چکیده

موضوع تحقیق، بررسی تأثیر کار با عروسک‌های نمایشی در میزان مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی شهر کرمان در سال ۸۶-۸۷ تحصیلی است.

هدف از این تحقیق، بررسی تأثیر نمایش عروسکی در رشد مهارت‌های اجتماعی کودکان پیش دبستانی است.

به این منظور، با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای، دو مهدکودک انتخاب و با استفاده از پیش‌آزمون، سی نفر از کودکان پیش دبستانی برگزیده و سپس به دو گروه «گواه» و «آزمایش» تقسیم شدند که در گروه آزمایش، کار با عروسک‌های نمایشی مورد نظر بود و مهارت‌های اجتماعی از این طریق آموزش داده شد، ولی در گروه گواه، فعالیت‌های عادی مهدکودک دنبال می‌شد.

مهارت‌های اجتماعی مورد نظر در این تحقیق عبارت بودند از:

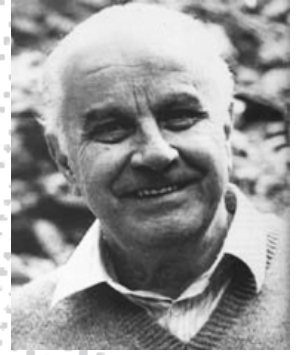
احترام گذاردن، توجه به ظاهر آراسته‌ی خویش، همکاری، و گفت‌و شنود.

عروسک‌های استفاده شده عبارت بودند از:

عروسک جورابی، عروسک انگشتی، عروسک سابه‌ای و عروسک میله‌ای.

ابزار پژوهش در این تحقیق پرسش‌نامه است. پرسش‌نامه‌ی

بنیان‌گذار رویکرد رجیو امیلیا

آشنایی با زندگی لوریس مالاگازی (۱۹۹۴-۱۹۲۰ م.)

رویکرد «رجیو امیلیا»، از رویکردهای شناخته شده‌ی اروپایی در آموزش و پرورش برای دوران اولیه‌ی کودکی است که پس از جنگ جهانی دوم در دهکده‌ای نزدیک شهر کوچک و متمول رجیو امیلیا در ایتالیا و با تلاش‌های فردی ژرفاندیش به نام **لوریس مالاگازی** بنیان نهاده شد. او توانست سیستمی نمونه و مثال‌زدنی در مراکز پیش‌دبستانی و مهدهای کودک به وجود آورد؛ این سیستم نه تنها در این شهر کوچک که در اروپا گسترش یافت و بعد به آسیا، آمریکای شمالی، استرالیا و سایر نقاط جهان رسید. امروزه مراکز رجیو امیلیا در استکهلم و سوئد، مظهر تأمل، تفکر و نوآوری‌اند. الگویی که مالاگازی ارائه می‌دهد ترسیمی از نظریات **جان دیویی**، **ژان پیاژه**، **ویگوتسکی**، **ژان ژاک روسو**، **جروم برونر** و دیگران است و تصویری بسیار قدرتمند از کودکان به عنوان موجوداتی باهوش، خلاق، توانمند، شایسته و دارای رفتار مناسب اجتماعی به نمایش می‌گذارد. در این جا برای آشنایی بیش‌تر با این اندیشمند ایتالیایی به مختصری از زندگی‌نامه‌اش می‌پردازیم:

رویکرد «رجیو امیلیا»، از رویکردهای شناخته شده‌ی اروپایی در آموزش و پرورش برای دوران اولیه‌ی کودکی است که پس از جنگ جهانی دوم در دهکده‌ای نزدیک شهر کوچک و متمول رجیو امیلیا در ایتالیا و با تلاش‌های فردی ژرفاندیش به نام **لوریس مالاگازی** بنیان نهاده شد. او توانست سیستمی نمونه و مثال‌زدنی در مراکز پیش‌دبستانی و مهدهای کودک به وجود آورد؛ این سیستم نه تنها در این شهر کوچک که در اروپا گسترش یافت و بعد به آسیا، آمریکای شمالی، استرالیا و سایر نقاط جهان رسید. امروزه مراکز رجیو امیلیا در استکهلم و سوئد، مظهر تأمل، تفکر و نوآوری‌اند. الگویی که مالاگازی ارائه می‌دهد ترسیمی از نظریات **جان دیویی**، **ژان پیاژه**، **ویگوتسکی**، **ژان ژاک روسو**، **جروم برونر** و دیگران است و تصویری بسیار قدرتمند از کودکان به عنوان موجوداتی باهوش، خلاق، توانمند، شایسته و دارای رفتار مناسب اجتماعی به نمایش می‌گذارد. در این جا برای آشنایی بیش‌تر با این اندیشمند ایتالیایی به مختصری از زندگی‌نامه‌اش می‌پردازیم:

شایان ذکر است که لوریس مالاگازی در سال ۱۹۹۲ م. جایزه‌ی معتبر و ارزشمند تعلیم و تربیت کشور دانمارک و در سال ۱۹۹۳ م. جایزه‌ی مشابه آن را از ایالات متحده‌ی آمریکا دریافت کرد. او در ۳۰ ژانویه سال ۱۹۹۴ م، در ۷۴ سالگی در منزل مسکونی‌اش درگذشت؛ اما شیوه‌ای را بنا نهاد که هر روز بر وسعت اقبال و توجه به آن در سطح جهان افزوده می‌شود. هم‌چنین، مقالات و پژوهش‌های زیادی درباره‌ی این مدل ارائه شده است که از آن میان می‌توان به تأثیر مثبت این الگو در کاهش خشونت و پرخاشگری کودکان و نیز افزایش توانمندی آنان در حل مسئله و برقراری ارتباطات مناسب اجتماعی اشاره کرد.

الگویی که مالاگازی ارائه می‌دهد، تصویری بسیار قدرتمند از کودکان به عنوان موجوداتی باهوش، خلاق، توانمند، شایسته و دارای رفتار مناسب اجتماعی به نمایش می‌گذارد

1. Ioris Malaguzzi
2. Correggio
3. Urbino
4. Villa cella
5. Early Childhood Education.

۱. وزارت آموزش و پرورش (۱۳۷۰)، ده نمونه از بهترین مدارس دنیا، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی.
2. www.reggiois is pired.com

مالاگازی در ۲۳ فوریه ۱۹۲۰ در **کوررجیو**، از توابع رجیو امیلیا به دنیا آمد و پس از گذراندن تحصیلات مقدماتی، در رشته‌ی تعلیم و تربیت از دانشگاه **اوربینو**، فارغ‌التحصیل شد و به کسوت معلمی درآمد. هم‌زمان با پایان جنگ جهانی دوم و با شنیدن این خبر که مردم دهکده‌ی **ویلاسللا** قصد دارند تا با ساخت یک مکان آموزشی متفاوت از قبل، بازسازی را آغاز کنند، به سمت آنان شتافت و با معرفی خود به عنوان آموزگار و با کمک اهالی منطقه، مرکزی آموزشی را بنا نهاد. این مرکز، اولین جایگزین مراکز تعلیم و تربیت وابسته به کلیسا شد. پس از آن در هفت مرکز مردمی مشابه، مشغول به کار و تحقیق شد. سپس به رم رفت و در «مرکز ملی تحقیقات روان‌شناسی رم» به تحصیل در زمینه‌ی روان‌شناسی پرداخت. مالاگازی با بازگشت به رجیو امیلیا، «مرکز طبعی روانی - تربیتی وابسته به شهرداری» را بنیان

رویکرد

مرتضی طاهری

رویکرد فطرت‌گرا، در برنامه‌ی درسی مصوب شورای عالی آموزش و پرورش به عنوان مبنای برنامه‌ریزی برای فعالیت‌های آموزشی و پرورشی در دوره‌ی پیش‌دبستانی انتخاب شده است. برای شرح و بسط این رویکرد، در سومین پیش‌شماره‌ی مجله‌ی رشد پیش‌دبستانی (بهار ۱۳۸۸)، چکیده‌ای از مباحث مطرح شده در میزگرد اندیشمندان و صاحب‌نظران تعلیم و تربیت منتشر شد. برای تکمیل این بحث، در نظر داریم موضوع را از زوایای گوناگون بررسی کنیم. آن‌چه در پی می‌آید، تلقی یکی از اعضای شورای برنامه‌ریزی مجله در این ارتباط است. گفتنی است ما آماده‌ایم دیدگاه‌های انتقادی و تکمیلی سایر صاحب‌نظران را نیز در این مورد منتشر کنیم.

رویکردها ظریف‌تر و پیچیده‌ترند و انتخابشان نیز دشوارتر. در یک مثال نمادین می‌توان به نماز گزاردن مسلمانان به سوی کعبه اشاره کرد؛ زیرا تمامی پیروان مکتب اسلام، در هر نقطه از کره زمین، هنگام نماز و نیایش به سوی این نماد الهی روی می‌کنند

انتخاب

رویکرد فطرت‌گرا در برنامه‌ی

پیش‌دبستانی متأثر از مفهوم آیهای از قرآن کریم (سوره‌ی روم، آیه‌ی ۳۰)

یکی از ارکان برنامه و فعالیت‌های آموزشی و پرورشی دوره‌ی پیش‌دبستانی، رویکردی است که به منظور اجرای برنامه اتخاذ می‌شود. در هر برنامه، رویکردها متأثر از بینش و نوع نگاه برنامه‌ریزان به موضوع آن برنامه است. برنامه‌ریزان درسی نیز براساس مبانی فلسفی، اعتقادات و جهان‌بینی خود، رویکرد مناسب هر برنامه را انتخاب می‌کنند. رویکردها در حقیقت فراتر از اصول و اهداف‌اند و حتی بر تعیین اصول و اهداف، نیز تأثیر می‌گذارند. رویکرد هم‌چون نورافکنی قوی، مسیر حرکت برنامه‌ریز را روشن کرده، او را به‌طور دائم هدایت می‌کند. این عامل مهم به مثابه‌ی عقربه‌ی قطب‌نما در کشتی یا هواپیما، نشانگر صادقی است که از انحراف در راهبری و روند برنامه جلوگیری می‌کند.

تعبیر جامع دیگری از رویکرد

در میان برنامه‌ریزان رایج است؛ از جمله آن که «رویکرد»

روح حاکم بر برنامه است یا

«رویکرد هم‌چون چتری بر فراز

اجزای برنامه» فرار می‌گیرد و تحقق و

هدایت و وصول آن‌ها را به هدف تضمین می‌کند

مسلم است که در برنامه‌های فرهنگی

که مهم‌تر و حساس‌تر از برنامه‌های مادی‌اند،

ب - در یک عملیات دفاعی و جنگ ناخواسته، هوپیمای کشور مورد تجاوز بر فراز سرزمین دشمن به پرواز درمی آید و برای قطع راه‌های مواصلاتی متجاوزان، قصد انهدام پل‌های مشخص شده را دارد. خلبان متعهد و پرورش یافته با فطرت و سرشت پاک الهی که بُعد «خداخواهی» و «فضیلت‌خواهی» در او رشد یافته است، با مشاهده‌ی افراد غیرنظامی، عابران عادی و بی‌گناهان بر روی پل، از بمباران آن صرف‌نظر کرده، صبر می‌کند که آنان از پل عبور کنند ولی خلبان کشور متجاوز و پرورش یافته در مکتب مادی، می‌گوید «هدف وسیله را توجیه می‌کند» و بدون توجه به آن چه می‌بیند، فقط به فکر انجام مأموریت است.

پ - در جریان قضاوت‌ها، اقدامات و رفتارهای الگویی بزرگان و معصومان، فراوان مشاهده می‌شود که حتی برای ستاندن حق پایمال شده‌ی یک فرد بی‌گناه، با گذشت

معمولاً ابعاد فطرت را با

- پنج گرایش برمی‌شمارند:
۱. خداخواهی (پرستش و حس مذهبی)
 ۲. حقیقت‌خواهی (کنجکاوی و حس دانایی)
 ۳. فضیلت‌خواهی (اخلاق و حس نیکی)
 ۴. کمال‌خواهی و
 ۵. جمال‌خواهی (هنر و حس زیبایی)

از جان و مال خود اقدام و به وظیفه عمل کرده‌اند. یک نمونه‌ی ساده و اجتماعی متأخر در این زمینه ماجرای «پوریای ولی» و تن دادن به شکست ظاهری او از رقیب در یک کشتی پهلوانی، به خاطر نشکستن دل مادر پیر آن رقیب است که در محاسبات دنیای امروز به هیچ‌وجه قابل درک و دفاع نیست. به هر حال، مأموریت حراست از اقدامات، روش‌ها و نیز تحقق هدف‌ها با رویکرد الهی «فطرت‌گرایی» است. به همین دلیل است که گفته‌اند: «روح اعمال و شرط پذیرش آن‌ها، به نیت و مقاصد عامل بستگی دارد.»

به عبارتی، انتخاب و تأثیر رویکرد «فطرت‌گرا» بر عناصر برنامه، اگر آگاهانه و با دقت نظر اعمال شود، قطعاً به آن‌ها رنگ خدایی می‌زند و روح و محتوای آن‌ها را جهت می‌بخشد. در ادامه، به برخی از آثار این رویکرد در انتخاب هدف‌ها، روش‌ها و به‌طور کلی، فرایند برنامه‌ریزی و اجرای آن‌ها

خواهیم پرداخت.

در میان هدف‌ها، اهداف دوم، چهارم، پنجم، هفتم، هشتم و یازدهم، یعنی حدود نیمی از هدف‌ها مستقیماً از رویکرد «فطرت‌گرا» متأثرند؛ زیرا نوعاً به ویژه در اجزا و هدف‌های رفتاری خود با اعتقادات مذهبی گره خورده و بقیه‌ی اهداف نیز در نتیجه و مقاصد رفتاری به نوعی از جاده‌ی فطرت عبور کرده‌اند. عمده تأثیر رویکرد حتی نه در روش‌ها (که قالب و ظرف‌اند) بلکه در محتوا و مضمون آن‌ها اثر گذارند؛ برای نمونه، محتوای شعر، قصه، نقاشی، کار دستی و... کودکی که با این رویکرد پرورش می‌یابد، ولو به‌طور ضمنی، پنهان و غیرمستقیم، با کودک دیگری که از رویکردهای غیرفطری بهره می‌گیرد، متفاوت است که در ادامه به نمونه‌های عینی این دو دیدگاه اشاره خواهد شد.

:

در سلسله مراتب اهداف غایی و آرمانی تعلیم و تربیت انسان، وصول به «حیوه طیبه» و جایگاه «خلیفه الهی» (به تعبیر قرآن کریم) در صدر قرار دارد.

در مرتبه‌ی پایین‌تر از آن، اهداف عالی مطرح هستند که همانا پرورش و شکوفایی ابعاد و گرایش‌های نهفته در سرشت (فطرت) انسانی است. این عناصر همان‌گونه که قبلاً به آن‌ها اشاره شد، عمدتاً عبارتند از: - (حس و گرایش مذهبی و پرستش)، (گرایش و حس فضیلت‌خواهی و اخلاق و نیکی)، (گرایش و حس حقیقت‌طلبی و دانایی)، حس جمال و گرایش ذاتی به زیبایی - کمال‌خواهی. از این‌روی، با این‌که «فطرت‌گرایی» خود، به عنوان رویکرد برنامه انتخاب گردیده است، لیکن عناصر درونی آن، هدف‌های عالی‌ی ما را در تعلیم و تربیت تشکیل می‌دهند.

در مرتبه‌ی قبل از هدف‌های فوق، اهداف کلی قرار دارند که در اساسنامه‌ی پیش‌دبستانی با ۵ عنوان و در راهنمای تفصیلی با بسط بیشتر به ۱۱ عنوان افزایش یافته است.

قبل از اشاره به این ۱۱ هدف کلی در دوره‌ی آمادگی (پیش‌دبستان) ذکر این نکته ضروری است که معمولاً حوزه‌های یادگیری به موضوعات زیر اختصاص می‌یابند:

- حوزه‌ی دینی و اخلاقی
- حوزه‌ی ذهنی و ریاضی

● حوزه‌ی اجتماعی

● حوزه‌ی علوم

● حوزه‌ی هنر

● حوزه‌ی تربیت‌بدنی و امور بهداشتی

● حوزه‌ی زبان‌آموزی

اهداف یازده‌گانه‌ی زیر ناظر بر ابعاد مورد اشاره هستند. مثلاً پرورش روحیه و رفتار عاطفی و نیز پرورش صفات اخلاقی، ناظر بر حوزه‌ی اخلاقی و دینی و پرورش ذوق هنری و زیبایی‌شناسی ناظر بر حوزه‌ی هنری هستند

اینک اهداف کلی یازده‌گانه‌ی برنامه و فعالیت‌های دوره‌ی آمادگی را مجدداً در یک نگاه ملاحظه فرمایید.

۱. پرورش مهارت‌های جسمی - حرکتی
۲. پرورش روحیه و رفتار عاطفی
۳. پرورش مهارت‌های ذهنی
۴. پرورش صفات اخلاقی و رفتارهای اجتماعی مبتنی بر ارزش‌های اسلامی
۵. انس با قرآن و علاقه به یادگیری آن
۶. پرورش ذوق هنری و زیبایی‌شناسی
۷. تقویت حس دینی و علائق مذهبی
۸. پرورش هویت ملی
۹. پرورش مهارت‌های زبان فارسی
۱۰. ارتقای سطح بهداشت و ایمنی
۱۱. آشنایی با محیط زیست و علاقه و انس با طبیعت و حفظ آن

با دقت در اهداف فوق ملاحظه می‌فرمایید که هر یک یا چند هدف از آن‌ها، با یک یا چند هدف از اهداف عالی (برگرفته از سرشت انسان) ارتباط دارد. همانطوری که در راهنمای تفصیلی برنامه آمده است، بعد از اهداف کلی یازده‌گانه، «قلمروها» که در حقیقت زیر مجموعه‌ی اهداف کلی هستند، ذکر شده که برای ملاحظه‌ی در یک نظر، به ترتیب شماره و کد گذاری در زیر یادآوری شده است. این قلمروها مجموعاً ۲۵ عنوان را تشکیل می‌دهند.

لازم به ذکر است که عدد سمت چپ مربوط به شماره هدف کلی و عدد سمت راست شماره قلمرو می‌باشد. مثلاً ۲/۲ به معنای قلمرو دوم از هدف دوم است.

- ۱/۱ توسعه‌ی توانایی‌های جسمی - حرکتی
- ۱/۲ تقویت و هماهنگی توانایی‌های جسمی - حرکتی
- ۲/۱ ابراز صحیح عواطف در زمان و مکان مناسب
- ۲/۲ شناخت، کنترل و ابراز مناسب هیجانات

۱. شایسته است همه‌ی این فعالیت‌ها با کمک خود کودکان و با خلاقیت ساده و کودکانه‌شان، حتی در تکمیل و سرودن قصه، شعر، نقش‌آفرینی و طراحی نمایشنامه‌ها و... صورت گیرند و به شکل یک طرفه و صرفاً مربی محور نباشند.

طرح کلی روند تأثیرپذیری اهداف از رویکرد

پیش‌دبستانی در اقوام و ملل گوناگون، با وجود رویکردهای گوناگون، وجوه مشترک نیز دیده می‌شود، این موضوع از تأثیر ناخودآگاه یا آگاهانه برنامه‌ریزان از سرشت طبیعی، خداداد و مشترک همه انسان‌ها ناشی می‌شود.

۳/۱. افزایش دقت و تمرکز ۳/۲. ارتقای توانایی تفکر منطقی، حل مسأله و تصمیم‌گیری ۳/۳. پرورش خلاقیت ۳/۴. تقویت روحیه‌ی پرسشگری ۳/۵. ارتقای سطح مهارت تشخیص با بهره‌گیری از حواس پنج‌گانه

۴/۱. صفات اخلاقی در حوزه‌ی اجتماعی ۴/۲. صفات اخلاقی در حوزه‌ی فردی.

۶/۱. توجه به زیبایی‌های آفرینش و لذت بردن از آن‌ها ۶/۲. خلق آثار هنری یا اجرای آن‌ها.

۷/۱. تقویت انس و ارتباط با خداوند مهربان ۷/۲. آشنایی با نعمت‌های خداوند و تشکر از او ۷/۳. آشنایی با پیامبران و اهل بیت (ع) و انس با ایشان.

۸/۱. تقویت تعلقات دینی و ملی ۸/۲. شناخت و تقویت علاقه و احترام به نمادهای ملی ۸/۳. آشنایی و احترام گزاردن به آداب و رسوم و مناسبت‌های دینی و ملی.

۹/۱. پرورش مهارت‌های زبان فارسی ۹/۲. آموزش زبان فارسی در مناطق دوزبانه. ۱۰/۱. بهداشت جسمی ۱۰/۲. ایمنی.

۱۱/۱. آشنایی با نعمت‌های خداوند و زیبایی‌های آفرینش ۱۱/۲. حفظ و مراقبت از نعمت‌های خداوند.

با دقت در راهنمای تفصیلی ملاحظه می‌شود در ذیل قلمروها، ۱۲۵ هدف جزئی (رفتاری) آمده است که در زیر فقط به پاره‌ای از آن‌ها با شماره و کدگذاری فرعی، اشاره می‌کنیم

هدف رفتاری شماره: ۱/۱/۱ (به ترتیب از سمت چپ، یعنی هدف اول - قلمرو اول - هدف جزئی یا رفتاری نخست) عبارت است از: انجام دادن فعالیت‌هایی چون نشستن، راه رفتن، چرخیدن، دیدن، پدیدن، در جازدن، جمع و باز کردن اندام‌ها، خوابیدن و...

هدف رفتاری (جزئی) شماره: ۲/۱/۳ ابراز ناخشنودی از کارهای ناشایست هدف رفتاری (جزئی) شماره ۳/۴/۱

علاقه به پرسش در زمینه‌های گوناگون (اتفاقات روزمره، محیط، پدیده‌ها و خودش) هدف رفتاری (جزئی) شماره ۴/۱/۱

تأمیل به گوش دادن نظر دیگران.

در برنامه‌ی فعالیت‌های آموزشی و پرورشی دوره‌ی پیش‌دبستانی، همانطوری که در طرح روبرو ملاحظه می‌شود، اهداف جزئی و رفتاری، با چند واسطه، متأثر از رویکرد هستند و اگر چنانچه در برنامه‌ها و اهداف

همانطوری که قبلاً اشاره شد، معمولاً اهداف و روش‌ها در رویکردهای گوناگون، تشابهاتی با هم دارند لیکن، **محتوای آموزشی** (تعلیم و تربیتی) کودکان که در قالب روش‌های متنوع (مثل قصه و شعر و بازی) ارائه می‌شود، بیشترین تأثیر را از رویکرد و اهداف می‌پذیرند که در این‌جا صرف‌نظر از **فرایند و شیوه‌های فنی انتخاب موضوع واحد کار و تولید محتوا** که بعداً خواهد آمد، به چند مورد اشاره می‌شود:

● تحقق هدف شماره ۷/۱/۱ (دوست داشتن خدا) با توجه به گرایش فطری پرستش و حس مذهبی، قصه‌ای که در این زمینه طراحی یا انتخاب و اقتباس می‌گردد، حاوی نکاتی است که نعمت‌های ملموس خداوند را از قبیل اعضا و جوارح، طبیعت زیبا، موجودات مفید و ضروری، پدر و مادر، بستگان، دوستان و... به صورت غیرمستقیم بیان نموده و توجه کودکان را به منعم و ولی نعمت حقیقی جلب می‌کند تا از فطرت خداپرستی که در وجود او بالقوه قرار دارد، رفع حجاب و رونمایی و این بعد مهم و حیاتی در او شکوفاتر شود و یا شعری که در این زمینه سروده و انتخاب می‌گردد با همین مضامین و محتوا و به صورتی لطیف و ظریف، زبان گویای فطرت خداجوی کودک شود.

● تحقق هدف ۴/۱/۲ (مهربانی با دیگران و بیزاری از بدکاران و دشمنان)

با توجه به وجود گرایش و حس فضیلت‌خواهی در سرشت کودک، این هدف رفتاری نیز دست‌یافتنی است. استفاده از روش‌هایی مثل شعر و سرود، قصه و نمایش به ویژه نمایش‌های خلاقانه و یا نقش‌آفرینی خود کودکان، بسیار مؤثر است و نشان دادن الگوهای نیکوکاری، مهربانی با دیگران و تأثیر آن در جامعه، جلب پاداش و رضایت الهی و نشاط نیکوکار به خاطر اعمالش و بالعکس شکوفایی این بعد از گرایش‌های فطری را در کودکان تسهیل و تضمین می‌کند.

آشنایی با برنامه‌ی آموزشی رشته‌ی کودکان

تحصیل برای یاری دادن به کودکان

معصومه صادق

کارشناس دفتر برنامه‌ریزی و تألیف آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کار دانش

طول دوره‌ی تحصیلی

رشته‌ی کودکان در شاخه‌ی تحصیلی فنی و حرفه‌ای به صورت یک دوره‌ی سه ساله و یک دوره‌ی دو ساله‌ی کاردانی پیوسته با دو گرایش «مربی کودک» و «مربی بهداشت» طراحی و برنامه‌ریزی شده است. دوره‌ی سه ساله، در هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای اجرا شده و در پایان دوره، دانش‌آموختگان موفق به کسب مدرک تحصیلی دیپلم می‌شوند. دوره‌ی دو ساله‌ی کاردانی پیوسته، در آموزشگاه‌های فنی و حرفه‌ای وابسته به آموزش و پرورش اجرا می‌شود و در پایان دوره، به دانش‌آموختگان مدرک تحصیلی فوق دیپلم (کاردانی) - که مورد تأیید آموزش عالی نیز است - اعطا می‌شود.

آموزش قبل از دبستان از دیرباز مدنظر مسئولان آموزش و پرورش بوده، به ویژه آن که در فرهنگ اسلامی - ایرانی توجه به کودک و تربیت وی خاصه در سنین طفولیت همواره مورد تأکید و تذکر بزرگان بوده است. امروزه نیز عقیده‌ی بسیاری از متخصصان تعلیم و تربیت بر این است که شکل‌گیری شخصیت و رشد همه‌جانبه‌ی جسمی - روحی و اجتماعی هر انسان در شش سال اول زندگی صورت می‌گیرد؛ از این رو، سال‌های اولیه‌ی زندگی از نظر تعلیم و تربیت حائز اهمیت است.

زندگی جوامع شهری به سبب پیچیدگی‌ها و مشکلات عدیده‌ای که به همراه دارد و هم‌چنین، لزوم توجه به کیفیت آموزش و پرورش کودکان در سال‌های اخیر، استفاده از مهدهای کودک، کودکان‌ها و دوره‌های آمادگی را برای بسیاری از خانواده‌ها اجتناب‌ناپذیر کرده است.

اشاره‌های فوق تأکیدی بر لزوم برنامه‌ریزی صحیح و مدون برای کودکان سنین قبل از دبستان است و از آن جا که مراکز آموزش پیش از دبستان نخستین تجربه‌ی زندگی اجتماعی کودک است و پایه‌های اولیه‌ی تعلیم و تربیت کودکان در این مراکز پی‌ریزی می‌شود، توجه و تأمین و تربیت نیروی انسانی لازم جهت این دوره‌ها الزامی است.

در همین جهت، به منظور تأمین نیروی انسانی متخصص مورد نیاز، آموزش و پرورش در دوره‌ی آموزش متوسطه، شاخه‌ی تحصیلی فنی و حرفه‌ای، نسبت به تهیه و تدوین برنامه‌ی آموزشی رشته‌ی کودکان اقدام کرد.

توانمندی‌های مورد انتظار دانش‌آموختگان رشته‌ی کودکان

۱. حفظ، نگهداری و ارتقای سلامت کودکان
۲. آموزش نکات ایمنی و بهداشتی به کودکان
۳. پایش و ارزش‌یابی رشد و تکامل کودکان
۴. آشنایی با بیماری‌های شایع کودکان و مراقبت‌های لازم در پیشگیری از بیماری‌ها
۵. شناخت احساسات و عواطف کودک و به کارگیری شیوه‌های مناسب برخورد با کودک
۶. تهیه و کاربرد مواد و وسایل آموزشی جهت انتقال بهتر مفاهیم و آموزش‌های لازم به کودک
۷. اجرای برنامه‌های آموزشی و تربیتی مناسب سنین مختلف کودکان
۸. برنامه‌ریزی در جهت پرورش و رشد همه‌جانبه‌ی کودک به منظور کمک به شکوفایی استعدادهای نهفته‌ی او و ایجاد ابتکار و خلاقیت در وی.

اهداف رشته‌ی کودکان

۱. تربیت نیروی انسانی متعهد و کارآمد برای مراقبت، پرورش و آموزش کودکان سنین قبل از دبستان در مراکز پیش دبستانی و مراکز تربیتی و فرهنگی جهت تکوین شخصیت و رشد همه‌جانبه‌ی کودک و شکوفایی و بروز خلاقیت و ابتکار دارد؛
۲. تربیت و آموزش نیروی انسانی متعهد و کارآمد برای انجام فعالیت‌های بهداشتی و ایمنی در مراکز پیش دبستانی جهت حفظ، تأمین و اعتلای سلامت.

یکی از اهداف رشته‌ی کودکان تربیت نیروی متعهد و کارآمد برای انجام فعالیت‌های بهداشتی و ایمنی در مراکز پیش دبستانی است

جایگاه شغلی فارغ‌التحصیلان دوره‌ی سه ساله‌ی کودکان

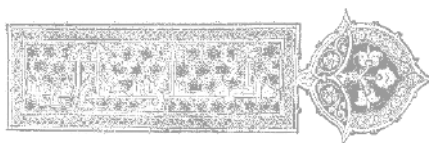
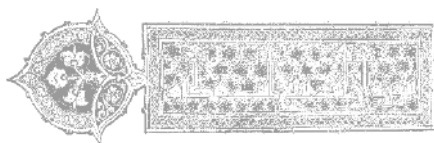
- فارغ‌التحصیلان دوره‌ی سه ساله می‌توانند در مشاغل زیر مشغول به کار شوند:
- کمک مربی کودک در مراکز پیش از دبستان
 - کودکان در مراکز نگهداری کودکان (شبان‌روزی‌ها)
 - مراقب کودک در بخش خصوصی.

جدول دروس رشته‌ی کودکیاری

سال سوم										سال دوم										پایه اول			
ساعت		واحد			نام درس	ساعت			واحد			نام درس	ساعت	واحد	نام درس	ساعت	واحد	نام درس	ساعت	واحد	رديف		
		جمع	عملی	نظری		جمع	عملی	نظری	جمع	عملی	نظری												
۲+۱	-	۲+۱	-	۲+۱	تعلیمات دینی و قرآن (۳)	-	۲+۱	-	۲+۱	تعلیمات دینی و قرآن (۲)	۲+۲	۲+۲	تعلیمات دینی و قرآن (۱)	۱	تعلیمات دینی و قرآن (۱)	۲+۲	۲+۲	تعلیمات دینی و قرآن (۱)	۱	تعلیمات دینی و قرآن (۱)	۱		
۲	۲	-	۱	۱	تربیت بدنی (۳)	۲	-	۱	۱	تربیت بدنی (۲)	۲	۱	تربیت بدنی (۱)	۲	تربیت بدنی (۱)	۲	۱	تربیت بدنی (۱)	۲	تربیت بدنی (۱)	۲		
۱	-	۱	-	۱	عربی (۲/۳)	۱	-	۱	-	عربی (۲/۱)	۲	۲	عربی (۱)	۳	عربی (۱)	۲	۲	عربی (۱)	۳	عربی (۱)	۳		
۲	-	۲	-	۲	تاریخ معاصر ایران	۲	-	۲	-	زبان خارجه (۲)	۳	۳	زبان خارجه (۱)	۴	زبان خارجه (۱)	۳	۳	زبان خارجه (۱)	۴	زبان خارجه (۱)	۴		
۴	۳	۱	۱	۱	ایمنی و کمک‌های اولیه	۴	-	۴	-	ریاضی (۲)	۴	۴	ریاضی (۱)	۵	ریاضی (۱)	۴	۴	ریاضی (۱)	۵	ریاضی (۱)	۵		
۳	۲	۱	۱	۱	مبانی و کاربرد رایانه	۲	-	۲	-	ادبیات فارسی (۲)	۲	۲	ادبیات فارسی (۱)	۶	ادبیات فارسی (۱)	۲	۲	ادبیات فارسی (۱)	۶	ادبیات فارسی (۱)	۶		
۲۴۰	۲۴۰	-	۲	۲	کارآموزی (تراکمی)	۲	-	۲	-	زبان فارسی (۲)	۲	۲	زبان فارسی (۱)	۷	ادبیات فارسی (۱)	۲	۲	ادبیات فارسی (۱)	۷	ادبیات فارسی (۱)	۷		
۳	-	۳	-	۳	بیماری‌های شایع کودکان	۳	-	۳	-	جزئیات‌های عمومی و استان	۳	۳	مطالعات اجتماعی	۸	مطالعات اجتماعی	۳	۳	مطالعات اجتماعی	۸	مطالعات اجتماعی	۸		
۲	-	۲	-	۲	تغذیه و بهداشت مواد غذایی	۲	-	۲	-	آمادگی عمومی	۲+۱	۲+۱	فیزیک (۱) و آزمایشگاه	۹	فیزیک (۱) و آزمایشگاه	۲+۱	۲+۱	فیزیک (۱) و آزمایشگاه	۹	فیزیک (۱) و آزمایشگاه	۹		
۲	-	۲	-	۲	بهداشت روانی	۲	-	۲	-	بهداشت فردی و عمومی	۲+۱	۲+۱	شیمی (۱) و آزمایشگاه	۱۰	شیمی (۱) و آزمایشگاه	۲+۱	۲+۱	شیمی (۱) و آزمایشگاه	۱۰	شیمی (۱) و آزمایشگاه	۱۰		
۶	۴	۲	۱	۱	بهداشت مادر و کودک	۴	۳	۱	۱	فنون مراقبت و نگهداری کودک	۲	۲	علوم زیستی و بهداشت	۱۱	علوم زیستی و بهداشت	۲	۲	علوم زیستی و بهداشت	۱۱	علوم زیستی و بهداشت	۱۱		
۴	۳	۱	۱	۱	پرورش خلاقیت در کودکان	۲	-	۲	-	اصول و مفاهیم آموزش پرورش پیش از دبستان	۲	۲	دروس انتخابی (پرورشی)	۱۲	دروس انتخابی (پرورشی)	۱	۱	دروس انتخابی (پرورشی)	۱۲	دروس انتخابی (پرورشی)	۱۲		
۶	۴	۲	۲	۲	فعالیت‌های آموزشی پیش دبستانی در مراکز پیش از دبستان	۴	۲	۲	۲	تولید و کاربرد مواد آموزشی	۴	۴	دروس انتخابی (تکمیلی، جبرانی و...)	۱۳	دروس انتخابی (تکمیلی، جبرانی و...)	۲	۲	دروس انتخابی (تکمیلی، جبرانی و...)	۱۳	دروس انتخابی (تکمیلی، جبرانی و...)	۱۳		
۴	۴	-	۲	۲	مشاهده‌ی کودک	۶	-	۳	۳	زیست‌شناسی (کودکیاری)	۶	۶		۱۴					۱۴		۱۴		
۴۳	۲۲	۲۱	۳۲	۲۱	جمع	۴۱	۱۱	۳۰	۳۴	۳۰	۴	۳۰	روان‌شناسی عمومی	۱۵	روان‌شناسی عمومی				۱۵		۱۵		
					جمع	۴۱	۱۱	۳۰	۳۴	۳۰	۴	۳۰	جمع	۳۶	جمع	۳۱	۳۶	جمع	۳۶	جمع	۳۶		

آشنایی با دارالقرآن جوادالائمہ (ع) در اسلامشهر و روش تدریس مہدالرضا (ع)

گزارش: اصغر ندیری
عکس: رضا بہرامی

اما پیش تر ضروری دیدیم در کنار معرفی شیوہی «مہدالرضا (ع)»، با مدیر، مربیان و دیگر عوامل «دارالقرآن جوادالائمہ (ع)» آموزش و پرورش اسلامشہر ہم دیدار و گفت و گویی انجام دہیم تا در این گزارش تا حدی حق مطلب ادا شدہ باشد.

خانم فریدہ فتاحی، دبیر، مدیر و مربی دارالقرآن، با ۵۵ سال سن ہنوز از صبح تا حدود ۸ شب در تکاپوست تا قرآن دوستان و راستی جویان بی کم و کاستی در محضر مصحف شریف باشند. در معرفی خود می گوید: «بہ مدت پنج سال در خوزستان مدیر دارالقرآن بودم و پنج سال ہم است کہ در این جا مشغول بہ کار ہستم. پیش از این، در این جا محلی این چنین برای آموزش قرآن وجود نداشت. در سال ۸۵ اولین کلاس را برای پیش دبستانی ہا با ۱۷ نفر شاگرد، دایر کردیم. اکنون ۸۲ دختر و پسر در کلاس ہای جداگانہ آموزش می بینند.»

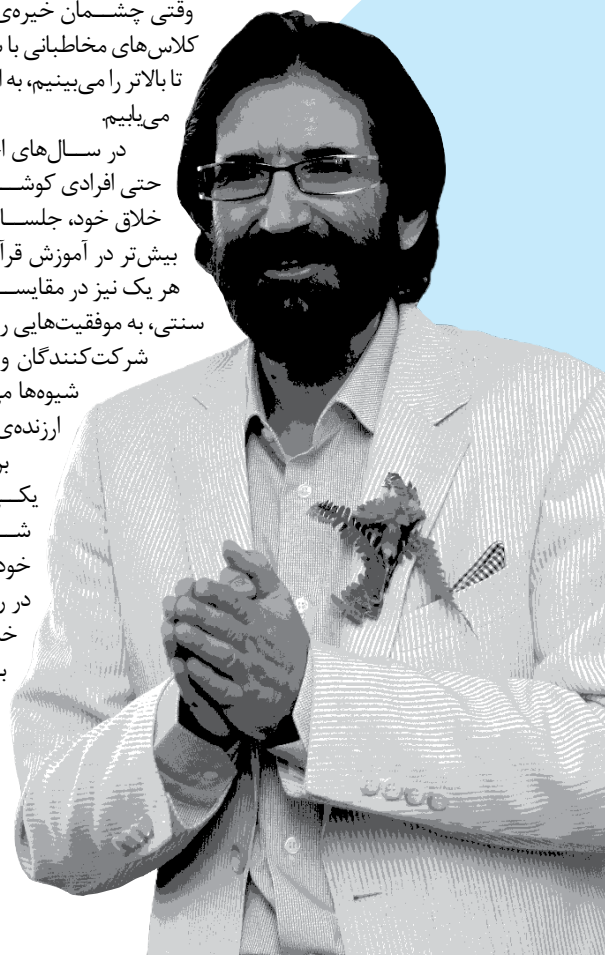
از دحام اولیا، فرزندان و نیز مربیان باعث می شود کہ علت را جویا شویم. خانم فتاحی می گوید: «از زمان حضور استاد احمد رضا محسنی جنب و جوش عجیبی در این مرکز بہ وجود آمدہ است. در این مرکز از روش آموزش مفہیم قرآنی با تلفیقی از فعالیت ہای مبتنی بر قصہ، سرود و نقاشی استفادہ می شود کہ آقای محسنی آن را ابداع کردہ اند.» از مدیر دارالقرآن ہم چنین دربارہی خروجی ہا و نتایج کلاس ہای پیش دبستانی می پرسیم و او می گوید: «ہنوز کسانی کہ در سال ہای قبل شاگرد ما بودند، بہ این جا می آیند و فعالیت ہایشان را ادامہ می دہند. ہم چنین، بر آورد کردہ ایم کہ اگر کودکی از ۴ سالگی با ضریب ہوشی متوسط، بہ دارالقرآن بیاید و با شیوہ ہای تأیید شدہ قرآن کریم را بیاموزد، تا پایہ پنجم ابتدایی می تواند کل قرآن را حفظ شود. گفتنی است ما از سال ۷۹ با آقای محسنی آشنا شدیم. در کلاس ہای ایشان نہ خستہ می شدیم نہ ناامید، بلکہ با شادی بہ یادگیری کلام خدا - بی آن کہ آموزش مستقیم باشد - می پرداختیم.»

نوآوری حتی در آموزش یا تدریس کتاب آسمانی ما، قرآن کریم، از نیازہای غیر قابل چشم پوشی است.

وقتی چشمان خیرہی مجذوبان کلام خدا را در کلاس ہای مخاطبانی با سنین گوناگون از سہ سال تا بالاتر را می بینیم، بہ این حقیقت بیش تر اعتقاد می یابیم.

در سال ہای اخیر، نهادہا و سازمان ہا و حتی افرادی کوشش کردہ اند با روش ہای خلاق خود، جلساتی جذاب تر و با بازدهی بیش تر در آموزش قرآن بہ وجود آورند و بہ حق ہر یک نیز در مقایسہ با گذشتہ و شیوہ ہای سنتی، بہ موفقیت ہایی رسیدہ اند. بدیہی است نظر شرکت کنندگان و کارکرد خروجی ہای این شیوہ ہا می تواند گویای آثار و نتایج ارزندہی آن ہا باشد.

برای انعکاس تلاش ہای یکی از خادمان قرآن، کہ با شیوہی خاص و مبتکرانہی خود بہ جامعہی قرآنی کشور در ردہی پیش دبستانی بسیار خدمت کردہ است، بہ محل برگزاری دورہی تربیت مربی قرآن پیش دبستانی بہ شیوہ ہای نوین رفتیم و با احمد رضا محسنی تلاشگر این عرصہ از «مہدالرضا» ی مشہد بہ گفت و گونہشتیم.

او در پاسخ به این سؤال که چه نتایجی می‌خواهند برسند، می‌گوید: «هدف ما حفظ کردن جزء سی و آموزه‌های قرآنی است. با به کارگیری شیوهی **مهرداد رضا** بچه‌ها از سه سالگی تحت آموزش غیر مستقیم قرار می‌گیرند.

در ضمن، ابزارهایی تشویقی مانند کارت‌های ستاره‌دار برای بچه‌ها در نظر گرفته شده است که پس از نهادینه شدن عادات تغذیه‌ای مناسب در آنان با به کارگیری آموزه‌های قرآنی، به عنوان هدیه در اختیار بچه‌ها قرار می‌گیرد.»

در ساختمان دارالقرآن هستیم که یکی از مربی‌ها از شیوهی آموزشی مؤثر آقای محسنی تعریف می‌کند.

خانم سیده معصومه محمدیان مربی پیش‌دبستانی‌ها تا ۱۲ ساله‌هاست. او می‌گوید: «در این‌جا می‌خواهم به تأثیر اجتماعی این آموزش‌ها در رفتار پسر بچه‌ی سه و نیم ساله‌ای اشاره کنم. گفته شده است که روزی خانواده‌ای این پسر بچه میهمان داشته‌اند. هنگام صرف غذا، او به کسی اجازه نداد که غذا بخورد تا

اکنون آقای محسنی در کلاس خود مشغول آموزش ۱۲۰ مربی پیش‌دبستان است که مربیان برای گذراندن این دوره‌ی شش روزه از شهری، رباط کریم تهران و شهریار به اسلام‌شهر آمده‌اند. بنابراین، با یکی از مربیان به گفت‌وگو می‌نشینیم. **خانم رقیه جوزی** ۵ سال است که به آموزش قرآن اشتغال دارد و فعالیت‌های خود را با استفاده از شیوهی آقای محسنی و به صورت «واحد کار» ارائه می‌کند.

پاییز، زمستان و بهار فصل‌هایی‌اند که با واحد کارهایی مثل کارخانه، آب یا مثلاً خود آن فصل شروع و به پایان می‌رسند. از خانم جوزی می‌پرسیم که در علوم یا ریاضی چه چیزی را درس می‌دهد و می‌گوید: «در علوم «زبری» و «ترمی» و در ریاضی «تعداد» و «کوتاهی» یا «مقایسه‌ی بلندی‌ها» را داریم. واحد پوشاک هم موضوع خاص خود را دارد که همه‌ی این‌ها در تلفیق با مسائل قرآنی، به وسیله‌ی نمایش و ارائه‌ی نمادهایی به بچه‌ها آموزش داده می‌شود. در شیوهی آموزشی ما، هر حرف نمادی دارد و مفاهیم با داستان‌هایی ذکر می‌شود.»

«دارالقرآن جوادالائمه (ع)» در یکی از گوشه‌های حیاط، سالنی دارد که در طبقه‌ی دوم آن، مرتب صدای شعر خواندن، کشیدن صداها و حرف‌ها و ابراز شادمانی به گوش می‌رسد. در دیگر سوی حیاط، کلاس‌های پیش‌دبستانی دایر است که بچه‌ها در آن مشغول یادگیری هستند. گفتنی است که ما مشتاق دیدار استاد محسنی هستیم، اما چون نمی‌خواهیم مزاحم کلاس ایشان شویم، به کلاسی دیگر می‌رویم.

خانم سیده فاطمه‌بن سعید از مربیان پیش‌دبستانی و قرآن این دارالقرآن است. درباره‌ی فعالیت‌هایش سؤال می‌کنیم و او پاسخ می‌دهد: «با بچه‌های پنج و نیم تا شش ساله کار می‌کنم. این سن حساسیت خاص دارد. نحوه‌ی کار ما، با به کار گرفتن شیوهی آقای محسنی و واحد کارهایی است که با طراحی‌های خود مربیان به اجرا درمی‌آید.»

این که پیش‌تر دعای آغاز غذا و گشایش سفره خوانده شده است. گفتنی است خانواده‌ها نیز از اثربخشی و سرعت یادگیری این روش رضایت کامل دارند.»

در روابط اجتماعی، حرکات و گفتار خود به کار ببرد. در نهایت، رو آوردن به نماز هم از دیگر هدف‌های مهم ماست. در حقیقت، رو آوردن به نماز از ۹ سالگی، سخت‌تر از سه سالگی است. به مربیان می‌گوییم در کار خود به دو نکته دقت کنند؛ یکی، حروف و کلمات را درست تلفظ کرده و دیگری، به معنای آن توجه کنند. اگر آیه‌ای یا سوره‌ای حفظ می‌شود، مفهوم در حد فهم بچه‌ها پایین آورده می‌شود تا مناسب سطح دانش و درک آن‌ها شود. از آقای محسنی در مورد آرزوهایش می‌پرسیم و او با صمیمیت می‌گوید: «تنها آرزویم ایجاد دبستان قرآن است.»

از زبان همه، نام استاد محسنی را می‌شنویم. تصمیم می‌گیریم که سرزده به کلاس وی برویم اما متوجه می‌شویم ایشان موقتاً کلاس را تعطیل کرده است تا با گروه کوچک ما دیدار کند. محسنی با وجود میان‌سالی، هنوز بسیار سرزنده و فعال است و لحظه‌ای بچه‌ها رهایش نمی‌کنند. پس از احوال‌پرسی، از او می‌پرسیم که چرا به آموزش قرآنی روی آورده است. آقای محسنی می‌گوید: «به دلیل علاقه به این کار. شعار ما آموزش مفاهیم پیش‌دبستان با محوریت قرآن است. من ۳۵ سال سابقه‌ی خدمت در آموزش و پرورش دارم و می‌خواهم انتظارات مخاطب در کلاس من پاسخ داده شود.»

احمدرضا محسنی روش‌های آموزشی خود را به صورت کتاب و لوح‌های فشرده تکثیر کرده است تا با استفاده از شیوه‌های نوین رسانه‌ای، تجربیات خود را در دسترس عموم قرار دهد. او در ارتباط با نماز، کتاب آموزش مفاهیم قرآن کریم ویژه‌ی کودکان قبل از دبستان را به چاپ رسانده است. همان‌طور که انتظار می‌رود، کتاب مصور است و با شیوه‌ی علائم قرآنی، سوره‌های «حمد» و «توحید» را به بچه‌ها می‌آموزد.

مدرس شیوه‌ی مهدالرضا اضافه می‌کند: «به اعتقاد ما، کودک مسلمان قبل از دبستان، باید از اولین آشنایی‌هایش قرآن و انس با آن باشد.»

آقای محسنی با توجه به تجربه‌ی ۱۸ سال کار با بچه‌های پیش‌دبستان در خراسان رضوی، به کشورهای افغانستان، پاکستان، ترکمنستان، هند و بوستی سفر کرده و با حمایت سازمان جهانی اهل‌البیت (ع)، دوره‌های آموزشی قرآن در خارج از کشور را برای مربیان آن‌ها برگزار کرده است. هم‌چنین، در حال حاضر در شهر کابل ۵۰۰ مربی قرآن به این ترتیب در حال آموزش هستند.

- روش تدریس آقای محسنی در مجموعه‌ای از کتاب‌ها به نام «خانه‌های بهشت» به چاپ رسیده است که نام برخی از آن‌ها را در زیر آورده‌ایم:
۱. کتاب روش تدریس مربی با نام «بازی و آموزش»
 ۲. کتاب روش تدریس مربی با نام «تدریس قرآن به روش بازی و قصه‌گویی»
 ۳. کتاب روش تدریس مربی با نام «آموزش مفاهیم قرآن از راه

مدرس مهدالرضا (ع) به ارائه‌ی مفاهیم، اشاره می‌کند و می‌گوید: «این همه فعالیت به جهت نهادینه کردن آموزه‌هاست تا فرد آن‌ها را

لبخند غنچه‌ها

دو خاطره از دنیای شیرین کودکان

لبخند فرشته

بعد از گفت‌وگو با بچه‌ها درباره‌ی آیه‌ی «وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ» و گفتن معنا و مفهوم آن و صحبت در مورد حسد ورزیدن و بدی این کار، متوجه شدم که یکی از نوآموزان مرتب در حال خندیدن است. به او گفتم: «الناز خانم، چرا داری می‌خندی؟ الان باید خوب گوش بکنی!»

الناز جواب داد: «اجازه خانم مربی! مگر شما نگفتید از خوشحالی دوست خود خوشحال شوید و از ناراحتی او ناراحتی؟ دیدم زهرا دارد می‌خندد، من هم خندیدم.»

نسترن قاسمی، مربی پیش دبستانی از مرودشت

بوسه زدن

در ابتدای زنگ «انس با قرآن» به بچه‌ها گفته بودم که باید به کتاب آسمانی (قرآن) احترام بگذاریم و وقتی وضو نداریم، دست به آیه‌های آن نزنیم و مواظب باشیم به زمین نیفتد. یک روز، یکی از بچه‌ها آمد پیشم و با لهجه‌ی شیرین خود گفت: «خانم من حواسم نبود، قرآن از دستم افتاد، ولی به جاش به اندازه‌ی این جا تا خانه‌مان، قرآن را بوسه زدم.»

سمیه محمدی

**مربی پیش
دبستانی از دودج
فارس**

سرود، قصه و نقاشی»

۴. لوح فشرده‌ی «باغ گل‌ها» شامل سوره‌هایی چند از قرآن مجید بوده که با قرأت دلنشین استادان فن همراه است.

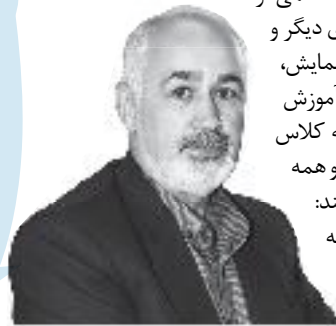
حیفمان آمد که پس از طی آن همه راه از تهران تا اسلامشهر، از کلاس آقای محسنی دیدن نکرده باشیم. با حضور ما، نه تنها کلاس تمرکز خود را از دست نداد بلکه مربی‌ها با همان شور و شوق، استاد را همراهی می‌کردند.

برای ما که اولین حضور و آشنایی‌مان با این نوع کلاس و روش تدریس بود، بسیار مایه‌ی شگفتی بود که می‌دیدیم یک سالن ۱۲۰ نفره با آن هماهنگی، نظم و آمادگی، به سؤال‌ها و اشاره‌های استاد آشنایند و پاسخ می‌دهند. در میان آن جمع ۱۲۰ نفره، حضور یک نفر برای ما جالب توجه بود. پس از کلاس، از ایشان نام و دلیل حضورش را پرسیدم. او گفت: «من محمود دهقانی، بازنشسته‌ی آموزش و پرورش هستم. فرزندم را در پیش دبستان و دارالقرآن جوادالائمه ثبت‌نام کردم و بعد از مدت کوتاهی، چنان آموزش‌های کلاسی آن‌ها و شیوه‌ی مهدالرضا را مؤثر یافتیم که تصمیم گرفتیم در این دوره شرکت کرده و اگر توفیقی بود، بعداً به عنوان مربی به قرآن خدمت کنم.»

در گذشته، آموزش‌های قرآنی به این صورت نبوده و کتش چندانی ایجاد نمی‌کرد

اما این‌جا با تلفیق درس‌های دیگر و قرآنی کردن آن‌ها همراه با نمایش، شعر و سرود، به سرعت آموزش اتفاق می‌افتد. هم‌زمان که کلاس و دوره به پایان رسید، استاد و همه با صدای بلند و یک صدا گفتند:

«صدق الله العلی‌العظیم». و به این صورت ما هم به پایان گزارش رسیدیم.

سه بازی ساده برای اجرا در واحدهای پیش دبستانی

حמידه حسنی کوشکنو مربی پیش دبستانی هفت تیر، اردستان اصفهان

۴. در این بازی بچه‌ها احترام به قانون و نظم را غیرمستقیم یاد می‌گیرند و اجرا می‌کنند

۲. نام بازی: جای چه چیزی عوض شده

مکان اجرا: کلاس

تعداد بازیکنان: کل کلاس

شیوه اجرا: این بازی برای کودکان بسیار جذاب و دوست‌داشتنی است. به خصوص برای ساعتی از زنگ ورزش که هوا سرد است و بچه‌ها نمی‌توانند به حیاط بروند.

ابتدا کلاس را با کمک نوآموزان به نظم و شکل همیشگی خودش درآورید (هر چیزی سر جای خودش باشد و نوآموزان هم سر جای خودشان بنشینند). بعد یک داوطلب به بیرون از کلاس بفرستید. از او بخواهید قبل از این که بیرون برود، به داخل کلاس خوب نگاه کند و همه چیز را به ذهن بسیار. بعد از بیرون رفتن داوطلب، بقیه‌ی بچه‌ها با هدایت مربی جای یک چیز را عوض کنند (چیز عوض شده باید به اندازه‌ی کافی در دید باشد که کودک سریع متوجه آن شود). از بچه‌ها بخواهید دوستشان را صدا کنند که بیاید. بچه‌ها بنشینند تا داوطلب آن شیء را پیدا کند. زمانی که دست او با اشاره به طرف آن شیء می‌رود، همه با شادی او را تشویق کنند.

دوباره بازی ادامه پیدا می‌کند تا همه‌ی بچه‌ها به بیرون بروند. اگر کسی نتواند شیء را پیدا کند و مدت زمانی بگذرد، بچه‌ها با دست زدن آرام و کمی راهنمایی دوستشان را هدایت می‌کنند که آن چیز را بیابد. در این

۱. نام بازی: بستنی ام، بستنی

مکان اجرا: حیاط مدرسه

تعداد بازیکنان: همه‌ی کلاس (از ۵ نفر

به بالا)

شیوه اجرا: ابتدا بچه‌ها به حیاط مدرسه می‌روند، دست یکدیگر را می‌گیرند، یک دایره‌ی بزرگ بسته درست کرده، بعد دست‌ها را ول می‌کنند و می‌ایستند. یکی از بچه‌ها به وسط دایره فراخوانده می‌شود. او چشم‌هایش را با دست می‌بندد و دور خود می‌چرخد و این‌گونه می‌خواند:

شخص: بستنی ام، بستنی ام

گروه: بستنی کی هستی؟

شخص: بستنی یه دختر یا پسر

گروه: اسمش چیه اون دختر یا پسر؟

فردی که در وسط ایستاده است، یکی از دوستانش را انتخاب و جای خود را با او عوض می‌کند. دوباره بازی را ادامه می‌دهند تا وقتی که همه‌ی بچه‌ها بستنی شوند. بعد، اگر خواستند بازی را ادامه می‌دهند و اگر خسته شدند، بازی دیگری انجام می‌دهند.

فواید این بازی

۱. این بازی برد و باخت ندارد و برای کودکان سن پیش دبستانی بسیار مفید است.
۲. این بازی برای اوایل سال تحصیلی بسیار مفید است؛ چون بچه‌ها سریع اسم هم‌کلاسی‌های خود را یاد می‌گیرند، به خاطر بسپارند و زود با یکدیگر دوست می‌شوند.
۳. حس انسان دوستی و دقت کودک را بالا می‌برد. کودکان توجه می‌کنند که کدام هم‌کلاسی اصلاً نیامده است و بعد او را صدا می‌کنند.

باغ میوه‌ها

مکان اجرا: کلاس یا حیاط

پیش دبستان

تعداد بازیکنان: همه‌ی کلاس

هدف بازی: یادگیری اسامی میوه‌ها

شیوه‌ی بازی: کودکان هالیرموار

می‌ایستند. به هر یک از آنان، یک میوه یا تصویر آن داده می‌شود. یکی از کودکان برای شروع به وسط فراخوانده می‌شوند. از او می‌خواهیم مثلاً بگوید: «هن به باغ میوه، آمدم و یک سیب و یک انار می‌خواهم»، بازی را شروع کند. به محض شنیدن این جمله، دو کودکی که تصویر یا اصل این میوه را در اختیار دارند، باید جاهای خود را با یکدیگر عوض کنند. هنگامی که کودکی در حال عوض کردن جا هستند، یکی از بچه‌ها بدون جامی ماند او باید وسط دایره بیرون بازی را شروع کند. در مدت جابه‌جایی، کودکان با دست زدن و شادی کردن، نام میوه‌های (کودکی) را که به جای میوه (کودک) دیگری قرار گرفته است، تکرار می‌کنند.

نکته: البته برای ایجاد جذابیت بیشتر،

مربی می‌تواند مثل آغاز بازی، هر بار یکی از کودکان را به وسط دایره فراخواند و کودکان جا مانده در کنار مربی قرار گیرند و در نوبت بعدی به بازی برگردند؛ به این ترتیب، انگیزه‌ی کودکان برای انجام درست فعالیت زیاد خواهد شد.

الهه امیدیان

مربی پیش دبستانی شهید باهنر، شهرستان ایرانشهر

حمل بادکنک

مکان اجرا: حیاط یا مکان های وسیع دیگر

تعداد بازیکنان: همه‌ی کلاس

هدف بازی: پرورش هماهنگی

بین حرکات و اندامها، تقویت عضلات

شیوه‌ی بازی: نوآموزان در گروه‌های

ده نفری پشت سرهم در ستون‌های موازی در

حیاط می‌ایستند. روبه‌روی آن‌ها، به فاصله‌ی

۵ تا ۱۰ متر، یک خط رسم می‌کنیم.

به نفر اول هر گروه، یک بادکنک می‌دهیم و

با فرمان دادن از نفر اول می‌خواهیم بادکنک

را به بالا بپرتاب کنند و در خطی که با دست به

بادکنک ضربه می‌زند، مانع افتادن آن به زمین

شود. از او می‌خواهیم در همان حال به طرف

خط پایان برود و بازگردد و بادکنک را به نفر

بعده‌ی بندهد تا او هم همان کار را ادامه دهد.

این بازی تا نفر آخر هر گروه ادامه پیدا می‌کند

و گروهی که زودتر این کار را انجام داد، توسط

بقیه‌ی دوستان خود تشویق شود.

رباب خبری زاده

مربی پیش دبستان حضرت زینب(س)

روستای چورس، بخش چاپبارهی خوی

کف حیاط مدرسه خط بکشید. یک سوت در اختیار یکی از بچه‌ها بگذارید تا پلیس شود.

یک نفر چراغ راهنمایی شود (مثلاً ماکت

چراغ را به دست بگیرد)، چند نفر هم ماشین

و چند نفر هم عابر پیاده شوند. تعدادی دیگر از

بچه‌ها درخت، فروشنده، و... شوند. ابتدا مربی

بازی و کار هریک از بچه‌ها را شرح می‌دهد و

بعد بازی را هدایت و نظارت می‌کند؛ مثلاً

با سوت پلیس، ماشین‌ها حرکت می‌کنند

چراغ راهنما رنگ سبز را بالا می‌برد، عابران

پیاده می‌ایستند، بعد چراغ رنگ زرد را بالا

می‌گیرد. عابران از این‌که الان چراغ قرمز

می‌شود و آن‌ها می‌توانند از خیابان عبور

کنند، خوشحال می‌شوند؛ به همین ترتیب

بچه‌ها نمایش را ادامه می‌دهند. وقتی بازی

یک بار انجام شد، بچه‌ها آن را یاد می‌گیرند و

چندین بار این بازی را انجام می‌دهند.

فواید این بازی

۱. بیش‌تر جنبه‌ی آموزشی دارد. بچه‌ها

قانون را هم کنار بازی می‌آموزند.

۲. نحوه‌ی عبور از خیابان را یاد می‌گیرند

و مهارت پیدا می‌کنند.

۳. حرکت ماشین‌ها یا آمدن باد و حرکت

درختان، کودکان را هم به انجام ورزشی نرم

و آرام وامی‌دارد.

بازی گاهی جای چیزی عوض نمی‌شود و

گاهی جای چند تا چیز عوض می‌شود. این

بازی برای اواخر سال که بچه‌ها جای همه‌چیز

را خوب یاد گرفته‌اند، انجام می‌شود و هر بار

یک کار جدید به بازی اضافه می‌شود که از

یکنواختی در بیاید و کودک را دلزده و خسته

نکند. گفتنی است در این بازی برد و باخت

مطرح نیست.

فواید بازی

۱. برد و باخت ندارد.

۲. حس کنجکاوی و دقت و نظم را

تقویت می‌کند.

۳. اگر بچه‌ها به ترتیب بیرون بروند

رعایت نظم و نوبت را یاد می‌گیرند.

۴. خلاقیت پیدا می‌کنند که جای وسایل

کلاس را تغییر دهند. آن‌ها می‌توانند این بازی

را با انتخاب یک مبصر بین خودشان و بدون

دخالته مربی انجام دهند و ساعتی را سرگرم

باشند و نظم کلاس و مدرسه را هم حفظ

کنند

۳. نام بازی: پلیس و خیابان

مکان اجرا: حیاط مدرسه

تعداد بازیکنان: حدود ۱۰ نفر

شیوه‌ی اجرا: این بازی بیش‌تر جنبه‌ی

نمایش خلاق را دارد. برای تثبیت آموزش

واحد کار آموزشی خیابان بسیار مؤثر است.

قبل از این بازی نمایشی، باید واحد کار خیابان

تدریس شده و بلافاصله بعد از آموزش این

واحد کار، این بازی انجام شود. یک خیابان

و چهارراه فرضی در نظر بگیرید یا با گچ در

گفت‌وگویی چاپ‌شده‌ی خود را ندید!

همان‌طور که خوانندگان گرامی استحضار دارند در شماره‌ی اول (پاییز ۱۳۸۸) در بخش باغ تجربه‌ها، با خانم **شهلا یزدانفر**، کارشناس و مدرس مربیان پیش‌دبستانی استان فارس، گفت‌وگویی انجام داده بودیم که در صفحات ۲۸ و ۲۹ به چاپ رسید. خانم یزدانفر، مبتکر راه‌اندازی کارگاه‌های آموزشی «انس با قرآن کریم» برای مربیان پیش‌دبستان در استان فارس و فردی فعال در امر تألیف و آماده‌سازی کارت‌های تصویری برای آموزش پیش‌دبستانی بود. وی در برگزاری اولین همایش انس با قرآن کریم در شیراز نقش اساسی داشت، ولی گویا سرنوشت این بود که بال‌های این پروانه‌ی دلسوز کودکان دیار ما، در حرارت شمع فروزان خدمت به فرزندان معنوی سعدی و حافظ ذوب شود تا حیات جاودانه‌ی خود را با آغاز زندگی ابدی در سرای باقی تجربه کند

خانم یزدانفر، متأسفانه در اثر عارضه‌ای، به شدت آسیب دید و پس از آن که مدتی را در کما به سر برد، دار فانی را وداع گفت. وقتی با شماره‌ی تلفنی که در اختیار مجله قرار داده بود تماس گرفتیم، متوجه شدیم اصلاً نسخه‌ی چاپی مجله‌ی رشد آموزش پیش‌دبستانی را که به نشانی ایشان ارسال کرده‌ایم، ندیده‌اند. مجله‌ی رشد آموزش پیش‌دبستانی، ضمن اظهار همدردی با بازماندگان و همکاران ایشان، علو درجات این بانوی فرهیخته را از حق تعالی مسئلت دارد. انتظار داریم شرح خدمات ارزنده‌ی آن مربی فداکار، از سوی سازمان آموزش و پرورش استان فارس، به‌صورت مناسب به خادمان پیش‌دبستانی و مربیان کشور ارائه شود و یادمانی شایسته برای وی طراحی شود و در معرض دید دلسوختگان تعلیم و تربیت قرار گیرد. روحش شاد باد!

در دوره‌های مختلف آموزشی برای تحقق اهداف، پاسخ به نیازها و علایق فراگیرندگان، فراهم‌سازی زمینه‌های تحقق فرایند رشد، از روش‌ها و مواد آموزشی گوناگون استفاده می‌شود. این‌گونه فعالیت‌ها در دوره‌ی پیش‌دبستان مشتمل بر عناوین زیر است:

فعالیت‌های انس با قرآن، شعر و سرود، بازی، نقاشی، کاردستی، نمایش خلاق، بحث و گفت‌وگو، مشاهده، آزمایش، و گردش علمی.

یادگیری گزارشی از فعالیت‌های

فعالیت‌های یاد شده در فرایند تولید محتوای آموزشی، با نگاه تلفیقی به حوزه‌های یادگیری دینی و قرآن، اجتماعی، هنر، ریاضی، تربیت بدنی، زبان آموزی و علوم طراحی و با هدایت مربی، به روش فعال اجرا می‌شوند.

این روش، اساساً کودک محور بوده و با توجه به نیازهای اساسی او طراحی می‌شود. این روش راهی طبیعی برای بیان عواطف و احساسات و نیز شناخت دنیای پیرامون توسط کودک محسوب می‌شود و به او در ایجاد و تقویت روابط بین‌فردی کمک می‌کند

در این روش، کودک در امر یادگیری به شرکت‌کننده‌ی فعال و نه دریافت‌کننده‌ی

غیرفعال، تبدیل می‌شود. روش فعال، ارزش‌یابی مستمر از کودک را در فرایندهای یاددهی-یادگیری تسهیل می‌کند.

این روش، یادگیری را برای کودکان لذت‌بخش می‌کند و انگیزه‌های مداوم برای رفتن به مدرسه و یادگیری‌های مدرسه‌ای فراهم می‌آورد.

از ویژگی‌های برجسته‌ی این روش، امکان به وجود آمدن تغییر، تنوع و استفاده از فعالیت‌های گروهی است؛ به این صورت که می‌توان کودکان را به گروه‌های چندنفره تقسیم کرد و بنا به رغبت هر گروه، فعالیت خاصی را برای

آنان در نظر گرفت. در ضمن، به منظور کسب تجربه‌های مختلف برای همه‌ی کودکان می‌توان ترتیبی اتخاذ کرد که فعالیت گروه‌ها به صورت چرخشی تغییر کند

با توضیحات فوق و تأکید بر این نکته که اصولاً تفاوت‌های آموزش‌های رسمی مدرسه‌ای با برنامه‌های غیررسمی کودکان در دوره‌ی پیش‌دبستانی در همین آزادی عمل کودک و مربی است، توصیه می‌شود دست‌اندرکاران و مربیان محترم به گونه‌ای برنامه‌ریزی کنند که برای تحقق اهداف تربیتی، تا حد امکان از تمامی قالب‌ها و

برنامه‌های متداول (بازی، قصه، شعر، نقاشی، کاردستی، بازدید، مشاهده، آزمایش، و بحث و گفت‌وگو) استفاده کنند

در نظر داریم از این شماره، تعدادی از فعالیت‌های برتر استان‌ها را به شما عزیزان معرفی کنیم. در این شماره، تعدادی از فعالیت‌های آموزشی کمیته‌ی تولید محتوای استان خراسان شمالی، پس از بررسی، اصلاح و تکمیل توسط کارشناسان گروه پیش‌دبستان دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی جهت استفاده‌ی مربیان ارائه می‌شود.

دبستان

گردآوری و تنظیم: شیرین فاضلی

کمیته‌ی تولید محتوای استان خراسان شمالی

۱. واحد یادگیری: آموزشگاه

نوع فعالیت: کاردستی

نام فعالیت: وسایل بازی

مکان اجرا: محوطه‌ی حیاط و کلاس

مدت اجرا: یک جلسه

وسایل مورد نیاز: گل سفالگری، پیش‌بند

تعداد شرکت‌کنندگان: کلیه‌ی نوآموزان

روش اجرا: انفرادی

شرح فعالیت:

مربی با نام و یاد خدا کار را آغاز می‌کند، سپس کودکان را به حیاط می‌برد و آن‌ها را با طرز استفاده از وسایل بازی در حیاط، از قبیل تاب، سرسره و... و رعایت نکات ایمنی و بهداشتی آشنا می‌کند. سپس بچه‌ها را به کلاس می‌برد و گل سفالگری را به آن‌ها می‌دهد و از کودکان می‌خواهد آن‌چه را مشاهده کرده‌اند بسازند و در پایان، نمایشگاهی از آثار کودکان ترتیب می‌دهند، تا کودکان آثار یکدیگر را ببینند و در صورت تمایل، در مورد آن گفت‌وگو کنند. نکته: اگر در حیاط وسایل بازی نبود، می‌توان پس از بازی با وسایل پارک نزدیک مرکز پیش‌دبستانی، تماشای فیلم، تصاویر یا... در مورد محوطه‌ی بازی و وسایل موجود در آن، کودکان را به انجام فعالیت ترغیب کرد.

۲. واحد یادگیری: آموزشگاه

نوع فعالیت: کاردستی

نام فعالیت: مداد زیبا

مکان اجرا: کلاس

مدت اجرا: یک جلسه

وسایل مورد نیاز: گل سفالگری، خمیربازی، مداد،

چسب، گواش، ماژیک و خرده‌های کاغذ رنگی

تعداد شرکت‌کنندگان: کلیه‌ی نوآموزان

روش اجرا: انفرادی

شرح فعالیت:

مربی با نام و یاد خدا کار را آغاز می‌کند، سپس گل سفالگری یا خمیربازی را در اختیار کودکان قرار می‌دهد تا هر شکلی را که بچه‌ها دوست دارند، درست کنند و در حین کار، آن‌ها را راهنمایی می‌کند تا برای تزئین ته مداد، هر آن‌چه مایل‌اند بسازند. اشیای ساخته شده را قبل از آن که خشک شوند، در ته مدادهای خود قرار دهند تا شکل بگیرد. بعد از خشک شدن می‌توانند با رنگ‌های مختلف گواش آن را رنگ آمیزی و با خرده‌های کاغذ آن را تزئین کنند.

دفتر انتشارات کمک آموزشی

با مجله‌های رشد آشنا شوید

مجله‌های رشد توسط دفتر انتشارات کمک آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وابسته به وزارت آموزش و پرورش تهیه و منتشر می‌شوند:

مجله‌های دانش آموزی

(به صورت ماهنامه و ۸ شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

+ **رشد کودک** (برای دانش‌آموزان آمادگی و پایه‌ی اول دوره‌ی دبستان)

+ **رشد نوجوان** (برای دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره‌ی دبستان)

+ **رشد دانش‌آموز** (برای دانش‌آموزان پایه‌های چهارم و پنجم دوره‌ی دبستان)

+ **رشد نوجوان** (برای دانش‌آموزان دوره‌ی راهنمایی تحصیلی)

+ **رشد جوان** (برای دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه و پیش‌دانشگاهی)

مجله‌های عمومی

(به صورت ماهنامه و ۸ شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

+ رشد آموزش ابتدایی، رشد آموزش راهنمایی تحصیلی،
رشد تکنولوژی آموزشی، رشد مدرسه فردا، رشد مدیریت
مدرسه، رشد معلم

مجله‌های تخصصی

(به صورت فصلنامه و ۴ شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

+ رشد برهان راهنمایی (مجله ریاضی برای دانش‌آموزان دوره‌ی راهنمایی تحصیلی) + رشد برهان متوسطه (مجله ریاضی برای دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه) + رشد آموزش قرآن + رشد آموزش معارف اسلامی + رشد آموزش زبان و ادب فارسی + رشد آموزش هنر + رشد مشاور مدرسه + رشد آموزش تربیت بدنی + رشد آموزش علوم اجتماعی + رشد آموزش تاریخ + رشد آموزش جغرافیا + رشد آموزش زبان + رشد آموزش ریاضی + رشد آموزش فیزیک + رشد آموزش شیمی + رشد آموزش زیست‌شناسی + رشد آموزش زمین‌شناسی + رشد آموزش فنی و حرفه‌ای + رشد آموزش پیش‌دبستانی

مجله‌های رشد عمومی و تخصصی برای آموزگاران، معلمان، مدیران و کارکنان اجرایی مدارس، دانش‌جویمان مرکز تربیت معلم و رشته‌های دبیری دانشگاه‌ها و کارشناسان تعلیم و تربیت تهیه و منتشر می‌شوند.

* نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره‌ی ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶، دفتر انتشارات کمک آموزشی.
* تلفن و نمابر: ۰۲۱-۸۸۳۰۱۲۷۸

۶. واحد یادگیری: آموزشگاه

نوع فعالیت: نمایش خلاق

نام فعالیت: اولین روز کودکستان

مکان اجرا: کلاس یا حیاط

مدت اجرا: یک جلسه

وسایل مورد نیاز: تصاویر، سی‌دی یا فیلم

تعداد شرکت‌کنندگان: کلبه‌ی نوآموزان

روش اجرا: گروهی

شرح فعالیت:

مریبا با نام و یاد خدا کار را آغاز می‌کند. او از قبل تصاویر یا سی‌دی یا فیلم اولین روز پیش‌دبستان را تهیه می‌کند و به کودکان نشان می‌دهد و با طرح سؤالاتی مانند «اولین روزی که به کودکستان آمدید، چه احساسی داشتید؟ با چه کسانی آمدید؟ با چه کسانی برخورد کردید؟»، به کودکان فرصت می‌دهد تا آنان پاسخ مناسب را ارائه دهند.

سپس مریبا خاطره‌ای از اولین روز کودکستان یا مدرسه‌ی خودش برای کودکان بیان می‌کند و بعد قصه‌ای را با کمک کودکان می‌سازد. می‌تواند قصه را این‌طور شروع کند. آن روز مریم کوچولو دست در دست مادر خود وارد کودکستان می‌شود و بقیه‌ی قصه را با کمک کودکان می‌سازد و بعد کودکان قصه را نمایش می‌دهند. مریبا در کنار کودکان قرار می‌گیرد و آن‌ها را در اجرای نمایش راهنمایی و هدایت می‌کند. مریبا نیز می‌تواند نقشی را در نمایش ایفا کند.

- راهنمای برنامه و فعالیت‌های آموزشی و پرورشی دوره‌ی پیش‌دبستان، انتشارات مدرسه، ۱۳۸۸.
- فعالیت‌های یاددهی - یادگیری، نشر توکا، گروه مؤلفان، چاپ اول، ۱۳۸۵.
- «واحد یادگیری آموزشگاه»، محتوای تولیدی کمیته‌ی تولید محتوای استان خراسان شمالی.

آفرین ، صد آفرین فرشته‌ی روی زمین

شیرین برزین

کرده، برای انجام کارهای بعدی اشتیاق پیدا می‌کنند. در تشویق و تنبیه کودکان همیشه باید رفتار کودک را مورد توجه قرار داد. تشویق کودکان خردسال باید بلافاصله پس از انجام کار مثبت آنان انجام گیرد تا تأثیر مطلوبی داشته باشد. تشویق بیش از حد، در درازمدت دیگر اثر تربیتی نخواهد داشت و مانع پیشرفت خود به خودی کودک می‌شود، ضمن آن که او همیشه و بعد از هر کار انتظار تشویق خواهد داشت. در تشویق یا تنبیه کودکان هرگز نباید کودک را با دیگری مقایسه کرد و بهترین روش این است که کار کودک با رفتار گذشته‌ی او مقایسه شود؛ به این ترتیب، همیشه تشویق‌ها در مقابل تلاش‌های کودکان ارائه خواهد شد.

از تشویق مکرر یک کودک در کلاس، الگوسازی و شبیه‌پروری پرهیز کنید و اجازه دهید کودکان با توجه به توانایی‌ها، علائق و خلاقیت خودشان عمل کنند و نیز فرصت موفقیت و تشویق شدن را برای یک یک آنان فراهم آورید. انتظاراتی خارج از توان و نیاز کودک پیش‌دبستانی نداشته باشید. همیشه فرصت‌هایی فراهم آورید که کودک توانایی‌های خود را نشان دهد و مورد تشویق قرار گیرد. دادن تکالیفی چون حفظ اشعار بلند یا سوره‌های بزرگ قرآن کریم یا... موجب خواهد شد که بیش‌تر کودکان به علت عدم توانایی، از عهده‌ی انجام آن برنایند و امکان دریافت تشویق برایشان فراهم نشود؛ در نتیجه، ممکن است اعتماد به نفس خود را از دست بدهد و علاقه و اشتیاق آن‌ها نسبت به مربی، کلاس و یادگیری کاهش یابد.

کودکان بیش‌تر به سرمشق و آموزش نیاز دارند تا انتقاد و عیب‌جویی؛ از این‌رو، شایسته است با توجه و تفهیم آنان نسبت به انتظاراتی که از آن‌ها دارید، فرصت‌های تشویق را بیش‌تر و اعمال تنبیه را تضعیف کنید. گفتارهای سرزنش‌آمیز، تحقیر و مسخره کردن کودک، او را از محیط مدرسه فراری می‌دهد و بیش‌تر اوقات به لجبازی کودک منجر می‌شود. از راه‌های دیگر تشویق کودک، نوازش کردن اوست. هنگامی که کودک مشغول فعالیت است با گذاشتن دست روی شانه او یا نوازش کردن سر او، نشان دهید که کودک مورد توجه شماست. تشویق به موقع سبب می‌شود کودک مربی را دوست خود بداند و به او احساس نزدیکی کند. باید توجه داشت دریافت جایزه‌های مکرر از خلاقیت و تلاش کودکان می‌کاهد. تشویق وسیله‌ای برای برانگیختن و تقویت رفتار مناسب است و نباید خودش به صورت هدف درآید و تمام ذهن کودک را به خود مشغول کند. تشویق‌های به‌جا و اجرای شیوه‌های مناسب تشویق، در پویا و با نشاط کردن کلاس تأثیر به‌سزایی دارد. در برخورد با کودکان باید توانمندی‌های آنان را مورد نظر قرار داد نه ناتوانی‌های آنان را.

۱- آموزش خانواده، تألیف و ترجمه‌ی دکتر فرخنده مفیدی، فصل چهارم، نشر پیام پویا، ۱۳۸۳.

2- <http://www.tebyan.net/Index.aspx?pid=3847>

3- <http://www.tebyan.net/Index.aspx?pid=2823>

4- http://www.tebyan.net/Social/House_Family/Child/Childs Upbring/2006/11/26/29769.html

راهنمای برنامه و فعالیت‌های دوره‌ی پیش‌دبستان

محمود یحیوی

اصول و چارچوب برنامه و فعالیت‌های آموزشی و پرورشی دوره‌ی پیش‌دبستانی ویژه‌ی مربیان و دست‌اندرکاران، با عنایت به بند ۶ مصوبه‌ی جلسه‌ی ۴۲۲ شورای عالی انقلاب فرهنگی مورخ ۷۷/۴/۱۶ در ۵ بند به تصویب رسیده است و در ادامه نیز به رویکرد برنامه، اصول حاکم بر فعالیت‌ها، اهداف برنامه، ویژگی‌های عمومی مربیان، ارزش‌یابی و محتوای آموزشی و پرورشی دوره‌ی پیش‌دبستانی پرداخته است و رئیس‌جمهوری و رئیس شورای عالی آموزش و پرورش آن را تأیید کرده‌اند. بخش چهارم کتاب با توجه به اهمیت رویکرد برنامه‌ی قرآن در دوره‌ی پیش‌دبستان، «انس کودک با قرآن کریم و علاقه به یادگیری آن» را مد نظر قرار داده و قرآن را منشور زندگی و راه سعادت انسان معرفی کرده است.

با توجه به این که ایران کشوری چندزبانه است و در آن، جمع کثیری از کودکان در هنگام ورود به مدرسه به زبان‌هایی غیر از فارسی تکلم می‌کنند، در بخش پنجم راهنمای برنامه و فعالیت‌ها به برنامه‌ی زبان‌آموزی کودکان پیش‌دبستانی در مناطق دوزبانه پرداخته شده است و نگاهی متأثر از بنیان‌های فکری است، و تأکید اصلی رویکرد برنامه‌ی مورد نظر ایجاد توانش زبانی و ارتباطی به زبان فارسی است. چاپ اول کتاب «راهنمای برنامه و فعالیت‌های آموزشی و پرورشی دوره‌ی پیش‌دبستانی» به انضمام اساس‌نامه، اصول و چهارچوب برنامه‌ی دوره، مصوب شورای عالی آموزش و پرورش در ۸۸ صفحه مصور (رنگی)، قطع بزرگ و به قیمت ۲۵۰۰۰ ریال منتشر شده است. شمارگان این کتاب ۲۰ هزار نسخه است و علاقه‌مندان می‌توانند آن را از طریق دفتر مرکزی انتشارات مدرسه در تهران (به شماره تلفن ۹-۰۳۲۴-۸۸۰۰-۰۲۱) و نمایندگی‌های این ناشر در سراسر کشور تهیه کنند.

برنامه‌ها و فعالیت‌های دوره‌ی پیش از دبستان با تأثیرپذیری از رویکردی الهی، سعی دارد رابطه‌ی کودک را متناسب با درک و ظرفیت این سنین در چهار حوزه‌ی ارتباط با خود، خدا، جامعه و نظام آفرینش تعریف کند

کودکان امروز، بزرگان فکور و مؤثر جامعه‌ی فردا خواهند بود. کودکان دوره‌ی پیش‌دبستانی بیش از هر زمانی دیگر، آماده‌ی پذیرش آداب و رفتارهای مطلوب‌اند و «فطرت توحیدی» در این مقطع سنی در آستانه‌ی شکوفایی قرار می‌گیرد.

از این‌رو، برنامه‌ها و فعالیت‌های دوره‌ی پیش از دبستان با تأثیرپذیری از رویکردی الهی، سعی دارد رابطه‌ی کودک را متناسب با درک و ظرفیت این سنین در چهار حوزه‌ی ارتباط با خود، خدا، جامعه و نظام آفرینش تعریف کند. و اما دوره‌ی پیش‌دبستانی یعنی چه؟

دوره‌ی پیش‌دبستانی از دید اساس‌نامه‌ی مصوب شورای عالی آموزش و پرورش، به دوره‌ی دو ساله‌ی اطلاق می‌شود که کودکان گروه سنی ۴ تا ۶ سال را تحت پوشش برنامه‌های تربیتی قرار می‌دهد.

این دوره دارای اهدافی کلی است که به پرورش قابلیت‌های جسمانی و ذهنی با فراهم‌سازی زمینه‌ی علاقه و احساس شادی در فعالیت‌های گروهی می‌پردازد و ایجاد رفتارهای مطلوب فردی و اجتماعی در کودکان را با توجه به تقویت علائق ارزشی دینی و هویت ملی باعث می‌شود. برای آشنایی با اساس‌نامه‌ی دوره‌ی پیش‌دبستانی، اصول برنامه و فعالیت‌های آموزشی و پرورشی و نیز راهنمای تفصیلی برنامه‌ی ویژه‌ی مربیان و دست‌اندرکاران، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی توسط دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی، خود به انتشار راهنمای برنامه و فعالیت‌های آموزشی و پرورشی دوره‌ی پیش‌دبستانی اقدام کرده است.

نوروزنامه در همدان

«پیک نوروزی» محصول مکتوب برخی مناطق آموزش و پرورش شهر تهران برای روزهای تعطیل عید سال ۱۳۶۴ بود که در آن‌ها از کودکان، تکالیف و وظایف گوناگونی خواسته می‌شد. دانش‌آموزان با پاسخ به سوالات، کشیدن نقاشی، نوشتن انشا و بسیاری فعالیت‌های دیگر، باید پیک خود را تکمیل می‌کردند و بعد از تعطیلات به مدرسه می‌بردند و تحویل می‌دادند.

البته این در مدارس ابتدایی و راهنمایی معمول بود و هنوز از پیش‌دبستان خبری نبود. اما در این دو سه سال اخیر و با تأکید به دوره‌ی پیش‌دبستان به شکل جدی‌تر، کاربرد این نوع محتوا در کنار سایر پایه‌ها به چشم آمده است.

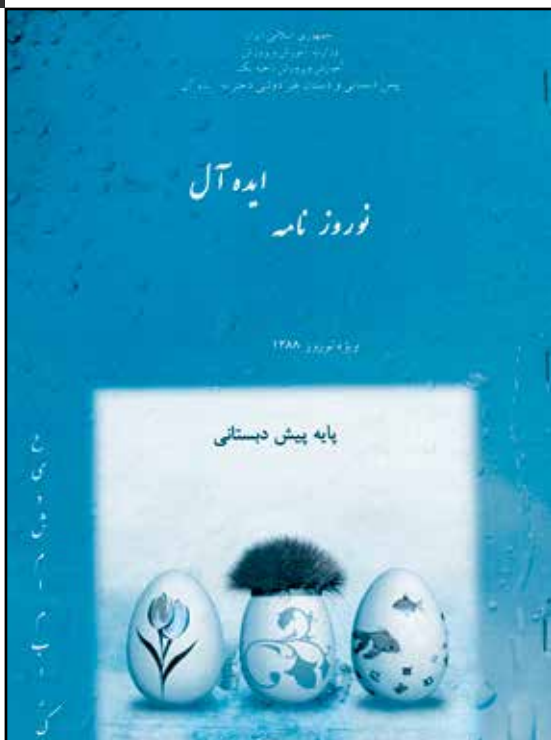
به جرئت می‌توان گفت پیک‌ها با همه‌ی تحولی که در حوزه‌ی تعلیم و تربیت به وجود آوردند، اما امروز با گسترش مسائل خاص و سبک‌های متعدد آموزشی، به بازنگاری و نیز از تمرکز خارج کردن تألیف و تدوین این‌گونه محتواها نیاز دارند، به‌ویژه در پیش‌دبستانی که کودک بیش از نوشتن و پیش از آن، به دست‌ورزی، بازی، شعر، تقویت تخیل و نقاشی و بازی با رنگ نیاز دارد تا هنگام ورود به پایه‌ی اول ابتدایی به فراگیری الفبا و درک مفاهیم مهم‌تر نایل آید.

نوروزنامه، خروج از تمرکزگرای

با توجه به جا افتادن پیک‌های نوروزی و البته نقدی که بر آن وارد است، امروزه با جانداختن روش‌های نوین تألیف، دیگر یادگیری و خلق جذابیت آموزشی را نباید با زورآزمایی علمی و اقیانوس شدن به عمق یک بند انگشت اشتباه گرفت.

علاقه‌مندسازی و شناخت مخاطب برای جذب بیش‌تر با روش‌های جدید و درس‌های به‌روز، از عناصر اصلی ارائه شده در تمرین‌های «پیکی» به‌ویژه در پیش‌دبستان است.

پیش‌دبستان و دبستان دخترانه‌ی ایده‌آل در ناحیه‌ی یک همدان

برای نوروز ۸۸ خود با در نظر داشتن این ویژگی‌ها، محتوایی به نام «نوروزنامه» تولید کرده و در قالب‌های متنوع رنگ کردن، شعر خواندن و توجه به مفاهیم به کمک شکل‌ها، ورزش، تصویرخوانی و... گام‌هایی را در این راه برداشته است.

این ویژه‌نامه با نگاهی به شکل و شمایل پیک‌ها در قطع A4 و با محتوایی کم حجم تهیه شده است.

مهنوش سهیلی مؤلف این ویژه‌نامه، سخنی از پیازه را در صفحه‌ی دوم آورده است که روش آموزش نوروزنامه را توجیه می‌کند: «اگر بیش‌تر از سطح رشدی کودک به آموزش وی بپردازیم، یادگیری ناممکن خواهد شد.»

امیدواریم این قبیل ابتکارهای منطقه‌ای، با بهره‌گیری از دانش متخصصان و کارشناسان با تجربه، بیش از پیش و به شکل علمی‌تری توسعه یابد.

علاقه‌مندسازی و شناخت مخاطب برای جذب بیش‌تر با روش‌های جدید و درس‌های به‌روز، از عناصر اصلی ارائه شده در تمرین‌های «پیکی» به‌ویژه در پیش‌دبستان است

با مخاطبان رشد آموزش ییتن دبستانی مروری بر نامه‌ها و نوشته‌های خوانندگان

خانم نسرين اربابی: گفت‌وگوهای خلاقانه‌ی یک مادر و دختر خردسالش با عنوان «مجموعه داستان‌های آوا» به دستمان رسید. به نظر می‌رسد ذهن شما در خلاقیت، از قلمتان پیشی گرفته است. به نظر اعضای شورای برنامه‌ریزی مجله، شما می‌توانید این فکر خوب را به صورت پخته‌تر و در قالبی روان‌تر و گویاتر ارائه دهید. در صورت تمایل با دفتر مجله تماس بگیرید تا با مشورت کارشناس زبان آموزی این سلسله مطالب کامل و برای چاپ آماده شود. قلم زیبا و ذهن خلاق شما را می‌ستاییم.

خوانندگان محترم مجله‌ی رشد آموزش پیش‌دبستانی! شما از طریق پنج وسیله‌ی ارتباطی ذکر شده در صفحه‌ی شناسنامه‌ی مجله: ارسال نامه‌ها و نوشته‌ها از طریق صندوق پستی، پست الکترونیکی، نمابر مجله، ایجاد ارتباط از طریق تماس تلفنی و تلفن پیامگیر می‌توانید با ما در ارتباط باشید. البته اگر مراجعه‌ی حضوری نیز داشتید، در دفتر مجله واقع در محل دفتر انتشارات کمک آموزشی در خیابان ایرانشهر شمالی در خدمتتان خواهیم بود. در صفحه‌ی «با مخاطبان رشد آموزش پیش‌دبستانی» این شماره نیز چند نامه و نوشته را مرور کرده‌ایم.

آقای حسن رحمتی، از آموزشگاه شهید مهدی غفوری، شهرستان بجستان، خراسان رضوی: واحد کار «آب، محیط زیست و بهداشت» را که به همت شما تهیه شده بود، دریافت داشتیم. این مجموعه، از تعدادی فعالیت مجزا از هم که هر یک می‌تواند در جایگاه خود مورد استفاده قرار گیرد، قابل توجه است، ولی از زاویه‌ی دید «واحد یادگیری»، از انسجام و یکپارچگی برخوردار نیست. ضمن این که اعلام می‌کنیم اگرچه اجرای هر یک از فعالیت‌ها، ممکن است برای کودکان مفید باشد، ولی به دلیل این که اولاً قدری از سطح سنی کودکان آمادگی بالاتر است، و ثانیاً در چارچوب یک واحد کار مستقل نیست، از اولویت بررسی و چاپ در مجله برخوردار نشود.

خانم فاطمه مرادی گردشی، مربی پیش‌دبستانی از ناحیه‌ی یک شهرستان ساری: چند بازی پیش‌دبستانی شما را که بیشتر مبتنی بر حرکات ورزشی بود، دریافت کردیم. انجام این بازی‌ها، تأثیرات مثبتی در پرورش هماهنگی اندام‌ها و حرکات، هم‌چنین تقویت عضلات کودکان خواهد داشت. البته بخش‌هایی از بازی‌های ارسالی شما، نیاز به بازنگری دارد و اجرای آن‌ها، اگر با دقت فراوان و نظارت مستقیم مربی همراه نشود، ممکن است خطر آفرین باشد (مانند فرود آمدن از یک ارتفاع یا پریدن با دو پا). هم‌چنین از شرح فعالیت قصه‌گویی شما در کلاس‌های پیش‌دبستانی نیز بهره‌مند شدیم. منتظر آثار دیگران هستیم.

مقالات شما رسید

دوستان و مخاطبان محترم! مقالات و نوشته‌های شما رسید، ولی به دلیل انبوه بودن مقالات دریافتی، حجم کم صفحات مجله و نیز عدم تطابق برخی نوشته‌ها با هدف‌های انتشار مجله، فعلاً در اولویت قرار نگرفته است. منتظر سایر نوشته‌ها و مقاله‌های شما هستیم:

- * کیومرث سلطان ابهری، نقاشی کودک چیست؟
- * ترانه فرصت، سخنی با والدین درباره‌ی انضباط.
- * ناهید دومان بیگلر، کودک، عشق، نقاشی (بازی و نقاشی).
- * مهناز صلاحی، بازی و خلاقیت.

A collage of children playing with colorful tires. The children are wearing various casual clothing like sweaters, hoodies, and jeans. They are holding and interacting with tires in yellow, red, and blue. The background is plain white.

مطالب صفحه‌های
۲۶-۲۸
را بخوانید

امام خمینی (ره):

« از امور با اهمیت و سرنوشت ساز، مسئله‌ی مراکز تعلیم و تربیت،
از کودکان تا دانشگاه‌هاست »

۱۴ خرداد

سالروز رحلت ملکوتی امام (ره) تسلیت باد!